

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1948

ANDRA KAMMAREN

Nr 16

24—28 april.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 24 april.

Svar på interpellationer av:

herr Sefve ang. skyldigheten för statens befattningshavare att avflytta från tjänstebostad vid pensionsålderns inträde	5
herr Persson i Landafors ang. utredningen om återförande i kronans hand av nyttjanderättshavarnas rätt till gruvskogarna	8

Tisdagen den 27 april.

Svar på interpellation av fru Möller ang. tillstånd till om- och tillbyggnad av hem för kroniskt sjuka	13

Onsdagen den 28 april.

Inrättande av fiskeristyrelse, m. m.	19
Billigare semester- och rekreationsresor	57
Lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning	58
Kostnaderna för Svenska skifferoljeaktiebolaget	72
Avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv	76
Interpellation av herr Larsson i Lultra ang. rätt för skoldistrikt att anställa särskild lärare för en centraliserad sjunde klass	80
Försök med visst system för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar	82
Ersättning till G. I. Lager för skada under militärtjänst	84
Ersättning till E. S. Nilsson för skada under militärtjänst	85
Ersättning av statsmedel till idrottsmän	88
Nykterhetslagstiftningens utformning	92

	Sid.
Pension åt framlidne italienske ministern A. B. Riccis änka	102
Provisoriskt tillägg till pensionerade inom försvarsväsendets reserv- stater	105
Översyn av barnbidragslagarna	105
Samordnande av hälso- och sjukvård med idrott m. m.	106

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 28 april.

<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 11, ang. lån och bidrag till skogs- förbättring	19
— nr 15, ang. inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeri- försök m. m.	19
— nr 16, ang. anslag till fiskredskapsförsäkring	56
— nr 18, ang. åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter	57
<i>Andra tillfälliga utskottets</i> utlåtande nr 6, ang. tillgodoseende av lands- bygdens intressen och näringar vid arbetstillståndsgivningen . .	57
<i>Tredje tillfälliga utskottets</i> utlåtande nr 9, ang. åtgärder för befräm- jande av semester- och rekreationsresor	57
— nr 10, ang. reducering av resekostnaderna för ungdom vid se- mesterresor	58
— nr 11, ang. rätt för barn under 14 år att resa på halv biljett på statens järnvägar	58
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 21, ang. ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning m. m.	58
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 62, ang. bidrag till svenska textilforsk- ningsinstitutet	72
— nr 63, ang. kostnaderna för Svenska skifferoljeaktiebolagets verk- samhet	72
— nr 64, ang. arbetslöshetens bekämpande	76
— nr 65, ang. landsfiskalernas m. fl. avlöningar	76
— nr 66, ang. avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv . .	76
— nr 67, ang. stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl. . .	80
— nr 68, ang. propriebalanser i medicinalstyrelsen	80
— nr 69, ang. upptagande å riksstaten av underskott för luftfarts- fonden	80
— nr 70, ang. väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond	80
— nr 71, ang. förskott till vissa plankostnader m. m.	80
— nr 72, ang. försäljning av vissa järnvägsstyrelsens fastigheter . .	80
— nr 73, ang. malmbrytning utöver i malmavtalen medgivna kvan- titeter	80
— nr 74, ang. ersättning till V. Bjurman för bilskada	80
— nr 75, ang. försök med visst system för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar	82
— nr 76, ang. bidrag till metallografiska institutet	83

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 77, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (utrikesdepartementet)	83
— nr 78, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet)	83
— nr 79, ang. stat för försvarets fastighetsfond	83
— nr 80, ang. livränta till Elisabeth Kjellbing m. m.	83
— nr 81, ang. ersättning till G. I. Lager för skada under militärtjänstgöring	84
— nr 82, ang. ersättning till E. S. Nilsson för skada under militärtjänstgöring	85
— nr 83, ang. ersättning för idrottsmän vid olympiader och landskamper	88
— nr 84, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (ecklesiastikdepartementet)	92
— nr 85, ang. anslag till dövtumskolorna	92
— nr 86, ang. anslag till överstyrelsen för yrkesutbildning	92
— nr 87, ang. anslag till konstfackskolan	92
— nr 88, ang. anslag för statens rättsläkarstation	92
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 35, ang. vissa frågor rörande nykterhetslagstiftningens utformning	92
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 12, ang. pension åt framlidne italienske ministern Alberto Bellardi Riccis änka	102
— nr 22, ang. livränta till Elisabeth Kjellbing m. m.	105
— nr 26, ang. provisoriskt pensionstillägg till f. d. beställningshavare på försvarsväsendets reservstater	105
— nr 27, ang. vissa kostnader för allmänt kyrkomöte	105
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 31, ang. en svenska folkets nationaldag	105
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 21, ang. översyn av lagen om allmänna barnbidrag och lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn	105
— nr 22, ang. de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders m. fl. barn	106
— nr 23, ang. vidgad tillämpning av lagen om särskilda barnbidrag till att omfatta även änklings barn	106
<i>Första tillfälliga utskottets</i> utlåtande nr 7, ang. bättre skydd mot eldfara inom elevhem	106
— nr 8, ang. förenklade bestämmelser för val av ordinarie folkskollärare	106
— nr 9, ang. samordnande av hälso- och sjukvårdsfrågor samt idrott, gymnastik och friluftsliv, m. m.	106

Lördagen den 24 april.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 in-
nevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Nilsson* avlämnade
Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 213, angående samarbete med
Stockholms stad för utbyggnad och
drift av Sabbatsbergs sjukhus samt för-
säljning till staden av serafimerlasaret-
tets fastigheter m. m.;

nr 216, med förslag till militär rät-
tegångslag m. m.;

nr 217, med förslag till ändrad
lydelse av 17—20, 22, 96 och 101 §§
regeringsformen; och

nr 218, angående den allmänna bo-
stadspolitikens organisation m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

**Svar på interpellation ang. skyldigheten
för statens befattninghavare att avflytta
från tjänstebostad vid pensionsålderns
inträde.**

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för kommunikationsdeparte-
mentet, herr statsrådet *NILSSON*, som
anförde: Herr talman! Ledamoten av
denna kammare herr *Sefve* riktade i
förra veckan till mig en interpellation
om tillämpningen av avlöningsregle-
mentets bestämmelse om skyldighet för
tjänsteman som avgår ur tjänst med
pension att avflytta från tjänstebostad.
Interpellanten utgick från ett fall, som
nyligen inträffat vid statens järnvägar
och där enligt interpellantens mening
vederbörande distriktschef gått olämp-
ligt till väga. I anslutning härtill frå-
gade han, om jag var villig att vidtaga

— eller redan vidtagit — åtgärder för
att förhindra ett upprepande av liknan-
de förfaringssätt från de statliga ver-
kens sida gentemot där anställd per-
sonal.

Mitt svar är följande.

Den cirkulärskrivelse, varom här är
fråga, har utfärdats av distriktschefen
vid statens järnvägars II distrikt och
tillställts dess sektionsföreståndare. I
skrivelsen meddelar distriktschefen, ef-
ter samråd med distriktssekreteraren,
att följande skall tillämpas beträffande
tjänstebostäder:

»När tjänsteman avgår med pension
äger han rätt, att, om han så önskar, bo
kvar i lägenheten till nästkommande
fardag. Nytt hyreskontrakt, som ersätter
det tjänstebostadskontrakt, som upphör
att gälla vid avgången ur tjänst, skall
icke upprättas, utan skall anmälan ske
till distriktskassan, att pensionären får
kvarbo med oförändrad hyra till nästa
fardag. Hyresbeloppet anges i anmä-
lan till distriktskassan, så att denna
varje månad kan utfärda inbetalnings-
kort för hyresbeloppet. Vid nästkom-
mande laga fardag efter pensionsålderns
inträdande är pensionären skyldig att
avflytta från lägenheten. Sker icke detta
frivilligt skall anmälan insändas till
distriktssekreteraren, som ombestyr att
vräkning verkställas.»

Vad i skrivelsen sagts om tidpunkten,
då tjänsteman som avgår ur tjänst med
pension är skyldig avflytta från tjänste-
bostad, överensstämmer med statens all-
männa avlöningsreglemente. Där före-
skrivs nämligen bl. a., att om icke an-
norlunda överenskommes, avflyttning i
sådana fall skall ske å närmaste fardag
efter avgången.

Av skrivelsen framgår, att särskilda
tjänstebostadskontrakt gälla för tjänste-
bostäderna. I dessa kontrakt hänvisas
till den för statens järnvägar gällande

Svar på interpellation ang. skyldigheten för statens befattningshavare att avflytta från tjänstebostad vid pensionsålderns inträde.

bostadsordningen, vilken innehåller motsvarande föreskrift som avlöningsreglementet. Varje innehavare av tjänstebostad får därför anses vara i förväg underrättad om sin skyldighet att vid pensionering avflytta från bostaden.

Enligt vissa i pressen förekommande uppgifter skulle avflyttningsbestämmelserna vara avsedda att tillämpas så, att vederbörande distriktssekreterare utan vidare skulle verkställa vräkning, såvida icke pensionären frivilligt avflyttar, då skyldighet därtill inträtt. I praktiken ha bestämmelserna icke tillämpats på detta sätt. Statens järnvägar ha också ett stort antal pensionärer kvarboende i tjänstebostäderna. I de tjänstebostäder, varom nu är fråga, bo sålunda icke mindre än 35 pensionärer.

Den nyssnämnda skrivelsen, vilken var ställd till sektionsföreståndarna vid II distriktet, utmynnar i en anmodan att till distriktssekreteraren anmäla de fall, då en pensionär icke avflyttar. Syftet härmed har, enligt vad jag inhämtat, varit att skapa en bättre kontroll över användningen av tjänstebostäderna och motverka en tendens från vissa bostadsinnehavares sida att helt enkelt underlåta att söka sig annan bostad. Detta i sin tur har varit motiverat av att det blivit allt svårare för statens järnvägar att tillgodose önskemålen om tjänstebostäder åt befattningshavare, som på grund av befordran eller annan orsak måste förflyttas, ett förhållande som dessutom medför dryga utgifter för verket i form av omplaceringstraktamenten. Avsikten har däremot icke varit att hädanefter tillämpa skärpta restriktioner eller ändrat sätt i fråga om prövningen av ärenden om pensionärers kvarboende.

Klart är att skrivelsen varit olämpligt formulerad. Den var emellertid icke avsedd att delgivas bostadsinnehavarna. Så skedde likväl i fråga om 39 i statens järnvägars bostadshus vid Heden i Göteborg boende, i tjänst varande befatt-

ningshavare, vilka förklarligt nog uppfattat skrivelsens innehåll som tecken på en nyordning av förhållandena, som icke varit tillämnad.

På grund av skrivelsens olämpliga formulering har järnvägsstyrelsen anmodat distriktschefen återkalla den samma i vad den avser åtgärder för det fall att tjänsteman icke avflyttar vid första efter pensionsålderns inträdande inträffad laga fardag. Sådant återkallande har också skett.

Av vad jag sagt framgår, att i det särskilda fallet ett misstag begåtts och att rättelse skett. Saken får väl därmed anses utagerad. Någon anledning att från detta fall göra generaliseringar föreligger icke.

Härpå yttrade:

Herr SEFVE: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Det är med glädje jag konstaterar, att herr statsrådet lämnat ett både uttömmande och tillmötesgående svar på frågan. Svaret är välgörande rakt på sak och ger en klar bild av den gjorda undersökningens resultat. Den speciella fråga det här rör sig om och som ytterst bottnar i en olämplig formulering i en av statens järnvägar utsänd cirkulärskrivelse till tjänstemännen anser jag därmed utagerad. Efter herr statsrådets svar skulle man ju också kunna hysa goda förhoppningar om att liknande företeelser inte skola upprepas.

För någon timme sedan fick jag emellertid besök av en herre, som för mig redogjorde för ett besläktat ehuru i visst avseende mer svårartat fall, som jag här skall tillåta mig att i korthet ge en beskrivning av. Denne herre är anställd vid statens järnvägar och kommer att avgå från sin tjänst med pension den 31 maj. Han bor i ett av statens järnvägar ägt hus och har således

Svar på interpellation ang. skyldigheten för statens befattningshavare att avflytta från tjänstebostad vid pensionsålderns inträde.

tjänstebostad men inte arbetsbostad. Enligt gällande bestämmelser har han rättighet att utan vidare stanna kvar i sin lägenhet till närmaste fardag, d. v. s. 1 oktober. Till den 1 januari i år blev han uppkallad för att skriva under ett godkännande av uppsägning för flyttning till den 1 oktober men vägrade att skriva på. Han utverkade också tillstånd att få stanna kvar tills annan lägenhet kunde anskaffas. Trots ansträngningar har dock detta ej lyckats. Han har dock enligt bestämmelserna frist till 1 oktober.

I går överraskades han emellertid av ett anslag, på vilket två lägenheter, däribland hans egen, förklarades hyreslediga, hans egen eventuellt från 1 maj. Ansökningarna skulle inlämnas senast den 28 april. Han och hans familj blevo självfallet mycket upprörda, eftersom de ej ha någon annan lägenhet. Även om de inte skulle bli vräkta, förutse de en mängd obehag och en stark press från dem som vilja komma åt lägenheten.

Förr ansågs det vara en fördel att få tjänstebostad. Nu däremot tycks det vara förenat med stora risker och är en källa till ständig oro för dem som närma sig pensionsåldern. Det vore kanske skäl att till ny granskning uppta en hyreslag, som i kraft av beteckningen tjänstebostäder förmenar vissa hyresgäster i av staten ägda hus det skydd som andra hyresgäster ha. Jag ber att till herr statsrådet få överlämna de uppgifter, som jag byggt denna framställning på. Jag vill emellertid taga tillfället i akt och till herr statsrådet framföra några allmänna synpunkter.

I det fall, som påtalats i interpellationen, har klandrats den bryskhet i formuleringen som kommit till synes i den överordnades skrivelse och tydligen givit de underordnade en felaktig föreställning om statens järnvägars avsikter. En likartad oskicklighet i formuleringen av skriftliga meddelanden kommer

inte så sällan fram även i förhållandet till allmänheten. Det är självklart, att företag och affärsdrivande verk, som sakna konkurrens i egentlig mening, kunna frestas att på ett mindre önskvärt sätt utnyttja sin monopolställning. Det gäller därför i desto högre grad, att ledningen för och inom dessa företag med alla till buds stående medel söker motverka eventuella tendenser till bryskhet i sitt förhållande till allmänheten. Företagen äro ju till för att betjäna allmänheten. Gång efter annan har emellertid framförts klagomål från allmänhetens sida över de metoder eller kanske rättare sagt de former under vilka kommunikationen mellan de statliga verken och deras kunder försiggår.

I de räkningar som skickas ut från ett verk finns ofta ett hot om avstängning, om inte betalning sker inom en mycket kort tillmätt tid. Om kunden klagat över något fel, som verket begått, t. ex. i räkningen, måste han ofta av det svar han erhåller få det intrycket, att verket anser sig ofelbart. Även när han har rätt i sina klagomål, förefaller det, som om han skulle gjort något orätt genom att klaga. I de privata företagen upptas i regel klagomål på ett annat sätt. Där söker man göra vad man kan för att rätta misstaget och hjälpa kunden — åtminstone får man det intrycket. Firman i fråga vet ju, att om kunden blir missbelåten, vänder han sig till ett konkurrerande företag. Principen säges ju i de privata affärerna vara »kunden har alltid rätt».

Nå, nu är det inte min mening att kverulera på de statliga verken. Förhållandet mellan dem och allmänheten har blivit betydligt bättre under de senare åren, och det överväldigande flertalet av verkens anställda sköter sig även i detta avseende på ett utmärkt sätt. Men en något större smidighet och en något mindre säkerhet om egen ofelbarhet skulle säkerligen vara till fördel.

Svar på interpellation ang. utredningen om återförande i kronans hand av nyttjanderättshavarnas rätt till gruvskogarna.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Jag har givetvis principiellt alldeles samma inställning som den ärade interpellanten, när det gäller frågan om de statliga verkens umgänge såväl med sina anställda som med den stora kundkretsen, och i den mån det lämnas konkreta exempel på att man har uppträtt olämpligt, bör åtgärder vidtagas till förhindrande av en uppreppning.

Jag vill därtill endast säga, att när det gäller det fall, som herr Sefve nu senast omnämnt, kommer jag att låta verkställa en undersökning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. utredningen om återförande i kronans hand av nyttjanderättshavarnas rätt till gruvskogarna.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet SKÖLD, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Persson i Landafors till mig riktat följande interpellation.

Är det kammarkollegium som, efter riksdagsbeslutet i juni månad 1943, fått förnyat uppdrag att utreda frågan om gruvskogarnas överförande i kronans hand eller vilket organ är det som fått utredningsuppdraget?

Har statsrådet tillfälle att lämna en redogörelse för hur långt utredningsarbetet fortskridit och i så fall hur snart riksdagen skulle kunna beredas möjlighet att på nytt behandla frågan?

I anledning härav får jag anföra följande.

I proposition nr 139 till 1943 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om avveckling av de ålderdomliga rättsförhållanden som gälla med avseende på gruvskogarna. Detta förslag innebar att

äganderätten till gruvskogarna skulle överlåtas till vederbörande gruvägare utom i två fall, där kronan skulle inlösa gruvägarnas nyttjanderätt. Förslaget var närmast att betrakta som en förlikning, varigenom rättsförhållandena mellan kronan och gruvägarna skulle lösas utan domstolsprövning av de i vissa avseenden oklara frågorna om gruvägarnas rätt till gruvskogarnas avkastning.

Jordbruksutskottet avstyrkte propositionen och föreslog att ytterligare utredning i ämnet verkställdes. Utskottet förutsatte härvid bland annat att förhandlingar skulle upptagas med gruvbolagen rörande statens övertagande av gruvbolagens nyttjanderätt till gruvskogarnas avkastning. Om sådana förhandlingar icke ledde till resultat, hade Kungl. Maj:t att överväga och utreda i vilka andra former gruvbolagens nyttjanderätt till gruvskogarna kunde återföras till kronan. Utskottets utlåtande bifölls av riksdagen.

Såsom jag uttalat i interpellationssvar rörande förevarande fråga vid 1946 års riksdag synes den av riksdagen begärda fortsatta utredningen förutsätta att gruvägarnas nuvarande rättigheter med avseende på gruvskogarna bli klarlagda även i de delar där frågan hittills lämnats öppen. Hit hör frågan om de ändamål, för vilka gruvbolagen få utsyna virke i gruvskog. Ett tiotal besvärsmål härom ha varit föremål för kommerskollegii prövning. Tvisten gällde gruvägarnas rätt att bl. a. utsyna brännved för gruvägarnas och de anställdas behov och att försälja gagnvirke från gruvskogar för att i stället inköpa elektrisk kraft. Kommerskollegii utslag den 19 december 1944 i dessa mål innebar ett medgivande av sådan utsyningsrätt för gruvägarna. Såsom jag tidigare meddelat kammaren, har domänstyrelsen överklagat dessa utslag hos regeringsrätten.

Frågan är på grund av ärendets stora omfattning fortfarande beroende av regeringsrättens prövning. Från gruvägar-

Svar på interpellation ang. utredningen om återförande i kronans hand av nyttjanderättshavarnas rätt till gruvskogarna.

nas sida förebragta vidlyftiga utredningar i dessa mål ha tidigare varit föremål för utlåtande från kammarkollegium, som uttalat en mot kommerskollegii ståndpunkt motsatt uppfattning. Förnyat utlåtande har sedermera begärts från kommerskollegium men ännu ej avgivits. Det torde icke heller vara uteslutet att dessa och andra spörsmål komma att bli föremål för rättegång vid allmän domstol.

Under dessa förhållanden saknas enligt min mening fortfarande förutsättning för att företaga den av riksdagen begärda utredningen. Enligt sakens natur kan icke heller i det läge, vari frågan har kommit, någon bestämd tidpunkt angivas för utredningens igångsättande.

Vidare yttrade

Herr PERSSON i Landafors: Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation.

Svaret ger besked om att den av riksdagen år 1943 begärda utredningen rörande möjligheterna att i kronans hand återföra nyttjanderättshavares rätt till gruvskogarna ännu icke kommit i gång. Jordbruksministern anser att förutsättningar saknas att företaga denna utredning.

Jag är medveten om att svårigheter föreligga, när det gäller att få nyttjanderättshavarna att släppa de privilegier, som avkastningen av och dispositionsrätten till dessa gruvskogar utgjort under århundraden. Dessa gruvägare voro med om de underhandlingar och överläggningar, som ledde till det preliminära resultat, på vilket Kungl. Maj:ts proposition nr 139 år 1943 grundades. Kammarkollegium kom tillsammans med gruvägarna fram till ett förslag om att nyttjanderättshavarnas andel i skogarna skulle utgöra 60 procent och statens andel 40 procent samt att nyttjanderättshavarna skulle få köpa

gruvskogarna. Sedan riksdagen avslagit detta förslag, är det naturligtvis svårt för samma kammarkollegium att med samma gruvägare kunna få till stånd en frivillig överenskommelse och ett förslag som av riksdagen kan godtagas.

Då förhållandena på gruvhanteringens område i vår tid äro så väsentligt annorlunda än då ifrågavarande upplåtelser av gruvskogarna skedde, är det stötande för rättsuppfattningen, att staten, såsom ägare till de 24 gruvskogar som det här är fråga om, allt fortfarande skall låta gruvbolagen disponera dessa skogar och taga avkastningen av dem. Ifrågavarande gruvskogar omfatta en sammanlagd areal av 9 222 hektar och nettovärdet av dem uppskattades i 1943 års proposition till c:a 7 miljoner kronor. För nyttjanderätten till gruvskogarna erlägga gruvbolagen, för alla dessa skogar tillsammans, en årlig rekognitionsavgift å kr. 118: 97 och en skogsfångsbevilning med kr. 950: 49 eller sammanlagt kr. 1 069: 46 per år.

Jordbruksministern säger i sitt interpellationssvar, att de statliga organ, vilka ha att handlägga de frågor som sammanhänga med gruvskogarna, ha skilda uppfattningar om de ändamål, för vilka gruvbolagen få utsyna virke i gruvskog. Under sådana förhållanden finner jag det naturligt, att regeringsrätten eller högsta domstolen får hjälpa till att klara den juridiska sidan av saken.

Statens ökade behov av inkomster och av att på ett rationellt och riktigt sätt kunna disponera sina skogstillgångar talar också för att gruvskogarna snartast möjligt helt återföras till kronan.

Det är därför, trots de svårigheter som här föreligga, min förhoppning, att den utredning, som 1943 års riksdag begärde, inte skjutes åt sidan, utan att den fullföljes och att ett acceptabelt resultat av densamma kommer att redovisas.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 206, angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

till behandling av lagutskott propositionen nr 207, med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga;

till statsutskottet propositionerna:

nr 208, angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 m. m.; och

nr 210, angående ombyggnad av Säffle kanal m. m.;

till bankoutskottet propositionen nr 211, angående utgivande av livräntor till Lilly Holmin, Karin Persson och B. H. E. Sjölander;

till behandling av lagutskott propositionen nr 212, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.; samt

till statsutskottet propositionen nr 214, angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

§ 6.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna:

nr 511 av fröken *Nygren m. fl.*; och nr 512 av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.*

§ 7.

Herr FALLA erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

positioner nr 206—208 måtte med hänsyn till ärendenas omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionernas avlämnande.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till bidrag till svenska textilforskningsinstitutet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 till täckande av vissa kostnader för Svenska skifferoljeaktiebolagets verksamhet;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till landsfiskalerna m. fl.: avlöningar;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av

vissa fordringar, redovisade såsom proprietalanser i medicinalstyrelsens räkenskaper;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående upptagande å riksstaten för budgetåret 1948/49 av ett underskott för luftfartsfonden;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande fonden för förslag till statsverket gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under järnvägsstyrelsens förvaltning stående fastigheter;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag samt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmavtal medgivna kvantiteter, jämte i ämnet väckt motion;

nr 74, i anledning av väckt motion angående ersättning till chauffören V. Bjurman för bilskada vid motorplogning;

nr 75, i anledning av väckt motion om anvisning av medel för försök med visst system för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till metallografiska institutet;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgif-

ter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1948/49 m. m.;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 81, i anledning av väckt motion om viss ersättning till värnpliktige G. I. Lager för skada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 82, i anledning av väckt motion om ersättning till textilarbetaren E. S. Nilsson för skada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 83, i anledning av väckt motion om rätt för idrottsmän, som deltaga i olympiader och landskamper i fri idrott, att av statsmedel erhålla ersättning för förlorad arbetsförtjänst;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1948/49 till dövstumskolorna;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till överstyrelsen för yrkesutbildning;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till konstfackskolan; och

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till nybyggnad för statens rättsläkarstation i Stockholm;

bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av väckta motioner angående vissa frågor rörande nykterhetslagstiftningens utformning;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis änka;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., såvitt propositionen hänvisats till bankoutskottet;

nr 26, i anledning av väckta motioner angående provisoriskt pensionstillägg till pensionerade f. d. beställningshavare på försvarsväsendets reservstater; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa kostnader för allmänt kyrkomöte;

första lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckt motion om införande av en svenska folkets nationaldag;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om en översyn av lagen om allmänna barnbidrag och lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn;

nr 22, i anledning av väckta motioner angående de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders m. fl. barn; och

nr 23, i anledning av väckta motioner angående vidgad tillämpning av lagen om särskilda barnbidrag till att omfatta även änklings barn; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om skärpta bestämmelser avseende skydd mot eldfara inom elevhem vid vissa skolor och anstalter;

nr 8, i anledning av väckt motion om förenklade bestämmelser för val av ordinarie lärare i folkskolan; och

nr 9, i anledning av väckt motion om utredning angående samordnande av hälso- och sjukvårdsfrågor samt idrott, gymnastik och friluftsliv, m. m.

§ 9.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av täckning för viss i lotsstyrelsens räkenskaper redovisad brist;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående övergångsersättning till förre furiren vid flottan H. E. Ahlström;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till Stockholms enskilda bank aktiebolag till täckande av vissa rättegångskostnader;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för

Svar på interpellation ang. tillstånd för om- och tillbyggnad av hem för kroniskt sjuka. budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till landsfogdarna m. fl.: avlöningar; och

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift av viss ogulden arvsskatt för Fliseryds fideikommiss;

från första lagutskottet:

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om

fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befatning med spritdrycker och vin, m. m.; och

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa decentraliserings- och förenklingsåtgärder inom handelsdepartementets verksamhetsområde, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; samt

från andra lagutskottet:

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1947 vid dess trettionde sammanträde fattade beslut.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.25 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 27 april.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman J. W. Mårtensson, Uddevalla, som jag i dag undersökt, lider av urticaria och är på grund därav ur stånd att inställa sig i riksdagen på några dagar, vilket härmed på begäran intygas.

Uddevalla 25/4 1948.

Harald Hansson.

Leg. läkare.

Kammaren beviljade herr Mårtensson ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 25 innevarande april tills vidare.

§ 3.

Svar på interpellation ang. tillstånd för om- och tillbyggnad av hem för kroniskt sjuka.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet MOSSBERG, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Fru Greta Möller har med kammarens tillstånd frågat mig om jag är villig att medverka till någon form av prioriteringsrätt vad gäller byggnadstillstånd för om- och tillbyggnad av byggnader, av-

Svar på interpellation ang. tillstånd för om- och tillbyggnad av hem för kroniskt sjuka.

sedda såsom hem för kroniskt sjuka, därest det vid en snabb inventering kan visa sig att landstingen ha planer på eller möjligheter till ombyggnader av ifrågavarande slag.

Som svar på denna fråga vill jag framhålla följande:

Såsom känt är föreligger f. n. en mycket stor brist på vårdplatser för kroniskt sjuka. Statens sjukhusutredning av år 1943 har uppskattat det nuvarande antalet sådana sjuka i vårt land till 3 å 4 ‰ av hela folkmängden eller i absoluta tal 20 000—27 000 personer. Enligt utredningens beräkningar skulle för detta klientel finnas tillgängliga blott omkring 8 000 vårdplatser på allmänna och enskilda anstalter för kroniskt sjuka. Utredningen har emellertid räknat med att icke alla kroniskt sjuka komme att söka anstaltsvård och för den omedelbara framtiden förordad en utbyggnad av kronikervården intill 3 ‰ av nuvarande folkmängd, motsvarande 20 000 vårdplatser. De av utredningen verkställda beräkningarna ha utsatts för viss kritik. Man har sålunda från flera håll ansett beräkningarna av det aktuella vårdplatsbehovet allt för osäkra och tillrätt en försiktigare utbyggnad än den av utredningen föreslagna. De anförda siffrorna visa likväl, att redan nu föreligger på detta område ett mycket starkt utbyggnadsbehov. På grund av förskjutningen av befolkningens åldersfördelning mot de höga åldrar, inom vilka större delen av de kroniskt sjuka befinna sig, har man dessutom att för framtiden räkna med en kontinuerlig stegring av platsbehovet. Strävandena att frigöra kronikervården från fattigvården och giva kronikervården en mera sjukhusmässig karaktär leda vidare till att de primärkommunala anstalterna för kroniskt sjuka successivt nedläggas och att nya anstalter i landstingsregi måste uppföras såsom ersättning för de nedlagda.

Omfattande planer för utbyggnaden av anstaltsvården för de kroniskt sjuka

föreligga också f. n. Enligt vad som uppgivits för mig ha sålunda av landstingen och städerna utom landstings beslutats eller planerats omkring 7 000 nya vårdplatser.

Den starka begränsning av investeringsverksamheten, som f. n. är nödvändig på alla områden, medför emellertid, att planerna icke kunna realiseras i den takt, som i och för sig vore önskvärd. Det är därför naturligt, att den tanken uppstått, att man genom att taga i anspråk och bygga om äldre byggnader skulle söka att få till stånd största möjliga ökning av antalet vårdplatser med en mindre insats av arbetskraft och byggnadsmateriel, än som kräves för uppförande av nybyggnader. Interpellanten har för sin del ansett, att en principdeklaration från min sida om viss prioritetsrätt för sådana ombyggnader skulle stimulera vederbörande landstingsmyndigheter att snabbt ta möjligheterna härtill i anspråk.

Det av interpellanten väckta spörsmålet sammanhänger intimt med frågan om förläggningen av vårdplatserna för kroniskt sjuka inom de olika sjukvårdsområdena. Läget är f. n. mycket växlande på olika håll i landet. Inom vissa landstingsområden äro hemmen för kroniskt sjuka i betydande utsträckning förlagda centralt i anslutning till andra sjukvårdsanstalter, i första hand lasaretten. Inom andra landstingsområden har man i huvudsak tillgodosett vården genom perifert belägna hem. Den pågående och förestående utbyggnaden av kronikervården i landstingsregi har därför olika inriktning inom de skilda landstingsområdena. I de län, där en decentraliserad utbyggnad tidigare skett, inriktar man sig sålunda främst på att förlägga de nytillkommande kronikerhemmen centralt i anslutning till andra sjukvårdsanstalter, såsom lasarett och sjukstugor. I andra län åter, där man förut i viss utsträckning byggt lasarettanslutna avdelningar, har man givit företräde åt de fristående, mera

Svar på interpellation ang. tillstånd för om- och tillbyggnad av hem för kroniskt sjuka.

perifert belägna hemmen. Båda dessa anstaltstyper äro nödvändiga, och den ena linjen kan icke generellt givas företräde framför den andra. Då en sådan på statsmakternas initiativ verkställd inventering av tillgängliga äldre byggnader och ett sådant uttalande om företrädesrätt till byggnadstillstånd för ombyggnad av dessa, som av interpellanten ifrågasatts, närmast skulle kunna uppfattas såsom en av statsmakterna givna anvisning till landstingen att genomgående i första rummet gå fram på decentraliseringslinjen, synes mig den av interpellanten föreslagna åtgärden knappast lämplig. Det synes mig i stället vara att föredraga, att planläggningen och utbyggnaden av anstaltsvården för de kroniskt sjuka inom varje särskilt landstingsområde får bedrivas på det sätt, som för varje område befinnes mest ändamålsenligt.

Vid den utbyggnad av kronikervården, som redan ägt rum och som planeras för framtiden, har det — enligt vad som sagts mig — varit en genomgående strävan hos landstingen att, i den mån så varit möjligt och lämpligt, använda gamla lokaler, i första hand sjukhus, som ej längre behövas för sitt ursprungliga ändamål. Sälunda har en rad epidemisjukhus, som i samband med epidemisjukvårdens centralisering och rationalisering blivit överflödiga, omändrats till hem för kroniskt sjuka. I andra fall ha herrgårdsbyggnader, pensionat och kommunala fattigvårdsanstalter ombyggt till hem för kroniskt sjuka, där så kunnat ske utan alltför höga kostnader. Man synes mig ha all anledning att räkna med att landstingen, som måste förutsättas äga ingående kännedom om tillgången på äldre byggnader av olika slag inom respektive sjukvårdsområden, utan särskilda initiativ från statsmakternas sida jämväl för framtiden skola taga tillvara befintliga lokaler, som kunna användas för kronikervårdens behov. Ett uttalande från statsmakternas sida om företrädes-

rätt till byggnadstillstånd för ombyggnad av dylika äldre lokaler synes mig därför knappast nödvändigt.

Denna vårdgren har hittills tillerkänts visst företräde vid beviljande av byggnadstillstånd inom den för byggnader inom hälso- och sjukvård avsedda byggnadskvoten. I ett nyligen avgivet förslag rörande byggnadstillståndsgivningen för år 1948 på hälso- och sjukvårdens område har medicinalstyrelsen även för innevarande år ansett sig böra lämna visst företräde för byggnadsarbeten, som helt eller delvis tillgodose detta behov. Då jag för egen del till fullo inser vikten av att kronikervården snarast möjligt blir utbyggd till tillräcklig omfattning, är jag, i vad på mig ankommer, fullt beredd att stödja medicinalstyrelsens förslag på denna punkt. Såsom jag tidigare framhållit bör emellertid vid tillståndsgivningen företagas, som avse ombyggnad av befintliga äldre byggnader, icke generellt givas företräde. Ansökningarna böra prövas från fall till fall med utgångspunkt från de skiftande förhållandena inom de olika sjukvårdsområdena.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter yttrade:

Fru MÖLLER: Herr talman! Jag ber att få tacka för herr statsrådets svar. Jag tycker bara det är synd att det samma i stort sett inte innehåller mera material i saken än vad jag själv anför i min interpellation. Jag kan därför inte fritaga mig från det intrycket att statsrådet inte gjort de ansträngningar i interpellationens syfte, som man skulle ha önskat. Men jag är givetvis i alla fall tacksam för att statsrådet i sitt svar understryker de synpunkter angående behovet av ytterligare vårdplatser för kroniskt sjuka, som jag anför i min interpellation.

Jag vill emellertid tillägga att man inte får nöja sig med fromma uttalanden till förmån för denna eftersatta

Svar på interpellation ang. tillstånd för om- och tillbyggnad av hem för kroniskt sjuka.

grupp i samhället, utan det gäller också att handla. Jag vill även påpeka att jag i min interpellation inte alls gick in på frågan om direktiv, vare sig rörande centralisering eller decentralisering, som statsrådet berörde i sitt svar; denna underlåtenhet har berott på att jag liksom statsrådet anser, att varje särskilt landstingsområde självt bör få avgöra vad som i det speciella fallet är mest lämpligt. Det är glädjande att landstingen där det varit möjligt utnyttjat gamla byggnader för iordningställande av hem för kroniskt sjuka. Det är just detta som jag med min interpellation velat att statsrådet ytterligare skulle stödja genom någon form av prioriteringsrätt för byggnadsarbeten för detta ändamål. Jag vet ju mycket väl, att en begränsning av investeringsverksamheten har blivit nödvändig på grund av det läge, som landet nu hamnat i, men man kan starkt ifrågasätta om det inte finns andra byggnadsbehov, som skulle kunna få vänta och sättas i efterhand till förmån för de kroniskt sjuka. För den som verkligen vill sätta sig in i de kroniskt sjukas problem framstår det som absolut nödvändigt, att det snarast möjligt från statsmakternas sida vidtages effektiva åtgärder för lösning därav. Jag är naturligtvis glad över att få höra vad som skall göras i detta avseende i framtiden, men jag hade varit ändå gladare om statsrådet ansett sig kunna tillmötesgå de synpunkter, som jag anfört i min interpellation, redan nu. De sjuka äro inte hjälpta genom enbart uttalanden om vad som skall göras i framtiden. Kravet på snabb hjälp framföres med allt större styrka och slagkraft ute i hela landet. Det finns i nuvarande stund tusentals trångbodda hem, som digna under bördan att dels sköta de löpande göromålen och dels taga vård om en svårt sjuk, som borde ha rätt att fordra av samhället sakkunnig och effektiv vård. Herr statsråd, det var för de hemmens skull, som jag hoppats på ett verkligt intresse för dessa sjukas problem

och större förståelse för min interpellation.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Interpellanten försökte i sitt anförande göra gällande, att jag skulle ha visat frågan, hur man skall sörja för de kroniskt sjuka, ett mycket bristfälligt intresse. Fru Möller påpekade sålunda att den utredning jag lämnat i interpellationssvaret var bristfällig och inte mycket mera djupgående än den som presenterats i interpellationen. Hon tillade att det räckte inte med att prata, utan här gällde det att handla. De sjuka vore inte hjälpta med endast uttalanden om vad som skulle göras i framtiden, utan här måste göras något nu.

Med hänsyn till att interpellanten alltså på detta sätt vill underkänna mitt intresse för denna fråga har jag ansett mig inte kunna underlåta att komma med ett litet genmäle. Jag har den uppfattningen, att de bristfälliga vårdmöjligheterna för de kroniskt sjuka äro bland de mest obehagliga brister vi för närvarande ha att brottas med inom vår sjukvårdsorganisation. Det är inte bara så att det finns människor, som skulle behöva vård på hem för kroniskt sjuka men inte kunna komma dit, utan det är därjämte så att en hel del av det begränsade vårdplatsantalet på våra kroppssjukhus inte alltid kan effektivt utnyttjas på grund av bristen på vårdplatser för kroniskt sjuka. Om vi hade en tillräckligt utbyggd sjukvårdsorganisation för kroniskt sjuka, skulle nämligen åtskilliga patienter snabbare än nu kunna flyttas bort från de dyrbara lasarettplatserna och läggas in på hem för kroniskt sjuka. Därigenom skulle man alltså kunna utnyttja lasaretten bättre.

Vad jag, herr talman, velat säga i mitt interpellationssvar är alltså inte att jag hyser ett ljumt intresse för de kroniskt sjukas problem, utan vad jag har svarat på är frågan, huruvida det upp-

Svar på interpellation ang. tillstånd för om- och tillbyggnad av hem för kroniskt sjuka.

slag, som interpellanten har framkastat, skulle vara ägnat att i nuvarande läge leda till någon förbättring på detta område. Jag har ansett, att så inte skulle vara fallet. Jag påpekar i svaret att landstingen ha planerat ungefär 7 000 nya platser i hem som de vilja uppföra, bara de kunna få byggnadstillstånd. Jag framhåller vidare, att det är min förvisning att landstingen, som känna till de lokala förhållandena bättre än vad vi göra, som befinna oss i centrum, fuller väl bevaka de möjligheter som finnas att genom utnyttjande och förändring av gamla byggnader skapa nya vårdplatser. Det är självklart, att våra landstingsmän måste inse, att om bristen på byggnadsmaterial hindrar nybyggnader av sådana här hem i den omfattning vi skulle önska, så går det lättare att komma fram på den vägen att man iordningställer äldre hus, då ju i detta fall åtgången på material och arbetskraft blir väsentligt mindre än vid nybyggen. Jag hyser den tilltron till landstingen och deras befattningshavare, att de äro på det klara med detta och att de å sin sida så långt det går bevaka de möjligheter som därutinnan förefinnas. Ingenting av vad som kommit fram under den undersökning jag gjort i denna fråga talar emot detta antagande. Sedan är det ett beklagligt faktum att konstatera, att vi för närvarande icke kunna bygga ut denna vård i så snabb takt som vi skulle önska.

Vi ha för närvarande att räkna med en byggnadskvot för samtliga sjukvårdsändamål på 40 miljoner kronor om året och inom denna begränsade ram gäller det att hushålla med pengarna, så att de få slantarna vi ha verkligen kunna sättas in, där man får det bästa resultatet.

Jag har, herr talman, velat komma med detta genmäle, därför att jag icke velat att den uppfattningen skulle stå oemotsagd, som uttalats av interpellanten och som skulle kunna uttydas så

att jag icke skulle hysa tillbörligt intresse för denna frågas lösning.

Herr SKOGLUND i Doverstorp: Herr talman! Jag tror, att vi skola vara alldeles särskilt tacksamma för att fru Möller gav statsrådet anledning till det anförande, som han nyss höll. Ty det innehöll, så vitt jag förstår, mycket mera än interpellationssvaret.

Jag delar statsrådets uppfattning om att landstingsmännen säkerligen känna till hur vårdförhållandena för de kroniskt sjuka äro och gärna vilja göra vad som är möjligt därvidlag. Det är då lättare att få fram sjukvårdsplatser genom att disponera redan befintliga byggnader. Men vi veta också hur svårt det är att få tillstånd även till ganska måttliga omändringsarbeten. Jag tror emellertid, att landstingen komma att känna sig uppmuntrade av det intresse för saken som statsrådet visat och dra den slutsatsen av dagens uttalande, att det måhända finnes litet större möjligheter än de trott.

Jag måste säga, att en utbyggnad av denna sjukvårdsorganisation är i alldeles särskilt hög grad angelägen. Att jag tagit till orda i denna sak här i dag, herr talman, beror på att jag i remissdebatten förra året förde en debatt i den här saken med statsrådet Möller. Jag hade nämligen funnit att det här sjukvårdsområdet kommit i bakgrunden. Statsrådet Möller visade den gången full förståelse för saken, och jag tror, att vad han då gav uttryck åt också var hans uppriktiga mening. Enligt min uppfattning kunna vi icke för ofta föra den här saken på tal, ty därigenom tvingas inrikesdepartementet och medicinalstyrelsen att överväga vad som är möjligt att utföra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilan-

de propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 213, angående samarbete med Stockholms stad för utbyggnad och drift av Sabbatsbergs sjukhus samt försäljning till staden av serafimerlasarettets fastigheter m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 216, med förslag till militär rättegångslag m. m.;

till konstitutionsutskottet propositionen nr 217, med förslag till ändrad lydelse av 17—20, 22, 96 och 101 §§ regeeringsformen; samt

till statsutskottet propositionen nr 218, angående den allmänna bostadsprolitikens organisation m. m.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 21, statsutskottets utlåtanden nr 62—88, bevillningsutskottets betänkande nr 35, bankoutskottets utlåtanden nr 12 och 22 samt 26 och 27, första lagutskottets utlåtande nr 31, andra lagutskottets utlåtanden nr 21—23 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 7—9.

§ 6.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 146, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt

vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 147, i anledning av framställningar om understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för kaptenen i livgrenadjärregementets reserv E. A. Clementz m. m.;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt förre extra ordinarie folkskolläraren P. G. Bohlins efterlevande m. m.;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till T. A. B. Johansson m. fl., såvitt angår under punkten 4 gjord framställning om årlig livränta till änkan Elina Olofsson;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till uppskjuten livränta för vissa professorer vid enskilda högskolor; och

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa tjänste- och familjepensioner jämte i ämnet väckta motioner.

Vidare anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 143, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skogsvårdslag m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 4.23 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 28 april.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Weijne* propositionen nr 219, angående godkännande av avtal rörande Stockholms och Göteborgs högskolors framtida ställning m. m.; samt

av herr statsrådet *Wigforss* propositionerna:

nr 215, med förslag till förordning om pappersskatt; och

nr 224, med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Samtliga dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, angående lån och bidrag till vissa skogsförbättringsåtgärder.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i en till riksdagen den 23 januari 1948 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 49, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) besluta inrättande fr. o. m. den 1 juli 1948 av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök;

2) medgiva att för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök finge fastställas personalförteckning i enlighet med vad föredragande statsrådet förordat;

3) godkänna av föredragande statsrådet förordad avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

4) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar ett förslagsanslag av 603 100 kronor;

b) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Omkostnader ett förslagsanslag av 254 700 kronor;

c) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Inventarier m. m. ett reservationsanslag av 31 000 kronor;

5) godkänna ändrad avlöningsstat för fiskeriintendenter m. m., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

6) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeriintendenter m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av 121 200 kronor;

b) till Fiskeriintendenter m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av 14 000 kronor;

7) medgiva att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser som i övrigt kunde bli erforderliga för genomförandet av den föreslagna organisationen.

Vidare hade utskottet till behandling i detta sammanhang förehaft ett flertal inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

I en inom första kammaren av herrar *Velander* och *Anderson, Axel Ivar*, (I: 256) samt en inom andra kammaren av herr *Dickson m. fl.* (II: 415) väckt motion hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att propositionen icke för närvarande måtte vinna riksdagens bifall.

I två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *Osvald* och *Petersson* (I: 247) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobsson* i *Igelsbo m. fl.* (II: 411) hade hemställts, att styrelsens namn skulle vara fiskeristyrelsen.

I två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Persson, Ivar, m. fl.* (I: 255) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i *Torp m. fl.* (II: 405) samt en inom andra kammaren väckt motion av herr *Senander m. fl.* (II: 417) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att fiskeristyrelsen skulle förläggas till Göteborg.

I två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Petersson* (I: 252) och den andra inom andra kammaren av herr *Johnsson* i *Kastanjegården m. fl.* (II: 408), ävensom i ytterligare två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Hällgren* (I: 258) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundberg m. fl.* (II: 410) hade hemställts, att riksdagen måtte placera fiskmästarbefattningarna vid statens fiskeriförsöksstation vid Kälarne och vid statens fiskodlingsanstalter vid Älvkarleby, Borenhult, Mörrum och Kvarnbäcken i lönegraden Ce 17.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 256 och II: 415 samt de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 i denna del besluta inrättande från och med den

1 juli 1948 av en fiskeristyrelse med statens fiskeriförsök;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 255 och II: 405 samt motionen II: 417 i denna del besluta, att fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök skulle förläggas till Stockholm;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och de båda likalydande motionerna I: 257 och II: 409 besluta, att i fiskeristyrelsen skulle ingå fyra representer för fiskarbefolkningen;

4) bifalla Kungl. Maj:ts förslag beträffande den lokala administrationen på fiskets område;

5) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 251 och II: 407 samt motionen II: 393, samtliga i denna del, besluta, att svenska hydrografisk-biologiska kommissionen skulle upphöra och dess arbetsuppgifter övertagas av fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök;

6) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 i denna del besluta, att undersöknings- och försöksanstalten för sötvattensfisket skulle inordnas i fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök;

7) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 251 och II: 407 samt motionen II: 393, samtliga i denna del, besluta, att undersöknings- och bevakningsfartyget *Ska-gerak* skulle underställas fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök;

8) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 245 och II: 394 respektive I: 247 och II: 411 respektive I: 254 och II: 406 samt motionen II: 395, samtliga utom I: 245 samt II: 394 och 395 i hithörande delar, besluta, att byråinspektören å byrån för saltvattensfisket tills vidare skulle leda de undersökningar, som bedrivs med fartyget

Eystrasalt, och sålunda den nuvarande laboratorbefattningen för nämnda undersökningar indragas;

9) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 250 och II: 412 respektive I: 254 och II: 406, samtliga i hithörande delar, besluta, att fisketillsynsmyndigheten skulle inordnas i fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök;

10) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 250 och II: 412 i hithörande delar besluta, att tekniske laboratorn hos fisketillsynsmyndigheten skulle placeras i lönegraden Ce 27;

11) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 252 och II: 408 respektive I: 258 och II: 410 besluta, att fiskmästarna vid fiskeriförsöksstationen vid Kälarne samt fiskodlingsanstalterna vid Älvkarleby, Borenhult, Mörrum och Kvarnbäcken skulle placeras i lönegraden Ce 16;

12) med avslag å de likalydande motionerna I: 248 och II: 413 bifalla Kungl. Maj:ts förslag i fråga om begynnelselöner och befordringsgång för fiskeriaspiranterna;

13) i anledning av de likalydande motionerna I: 253 och II: 404 samt II: 393, sistnämnda motion i hithörande del, besluta, att de båda laboratorerna vid biologiska avdelningen av undersöknings- och försöksanstalten för havsfisket skulle uppföras på ordinarie stat;

14) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 249 och II: 414 respektive I: 254 och II: 406, sistnämnda båda motioner i hithörande delar, besluta, att posten reseersättningar under omkostnadsanslaget till fiskeriintendent m. m. skulle upptagas med 9 400 kronor;

15) i enlighet med vad utskottet förordat för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök fastställa en i utskottets

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.
hemställan intagen personalförteckning;

16) i enlighet med vad utskottet förordat godkänna en i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49;

17) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 603 600

b) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 254 700

c) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Inventarier m. m. ett reservationsanslag av .. kronor 31 000;

18) godkänna av utskottet angiven avlöningsstat för fiskeriintendent m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49;

19) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeriintendent m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 121 200

b) till Fiskeriintendent m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 14 000;

20) finna, att motionen II: 417 i den del den ej besvarats under 2) ovan skulle anses besvarad med vad utskottet tidigare i utlåtandet anfört;

21) medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser, som i övrigt bleve erforderliga för genomförandet av den föreslagna organisationen.

Reservationer hade avgivits

dels av herr *Osvald*, utan angivet yrkande;

dels av herrar *Hjalmar Nilsson*, *Isaksson* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett, att utskottets yttrande i vissa angivna delar bort hava i reservationen angiven lydelse, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

1) avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 49 angående inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök m. m., samt

2) hemställa, att Kungl. Maj:t måtte förelägga årets riksdag anslagsäskanden för upprätthållande och skäligen utökning av nuvarande organisation på fiskets område;

dels av herrar *Johansson* i Torp och *Utbult*, vilka ansett, att utskottet bort under 2) hemställa, att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 255 och II: 405 samt motionen II: 417 i denna del och med frångående av Kungl. Maj:ts förslag i denna del besluta, att fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök skulle förläggas till Göteborg;

dels ock av herr *Isaksson*, som ansett, att utskottet vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök bort tillstyrka bifall till det i motionerna I: 255 och II: 405 samt motionen II: 417 i denna del framlagda förslaget, att styrelsen skulle förläggas till Göteborg.

Efter föredragning av utskottets hemställan i *punkten 1)* anförde:

Herr **LARSSON** i Karlstad: Herr talman! Förevarande utskottsutlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 49, angående inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök m. m. blev ju i förra veckan i huvudsak bifallen av första kammaren. Det kanske därför kan anses onödigt att nu här ta upp en debatt i ämnet. Då jag emellertid funnit mig föranlåten att ansluta mig till en reservation, som fogats vid utskottsutlåtandet, anser jag mig här böra anföra några av de synpunkter, som för mig varit avgörande vid ärendets behandling i utskottet.

I den redovisning, som propositionen lämnar rörande det betänkande med

förslag angående fiskets administration m. m., vilket avgivits av 1946 års utredning angående central fiskeristyreelse, har utredningen dels anfört skälen för inrättande av en fristående fiskeriadministration, dels angivit dessammans arbetsuppgifter. Det nya ämbetsverkets uppgifter skulle enligt utredningens förslag i första hand vara att övertaga det arbete, som hittills utförts å lantbruksstyrelsens fiskeribyrå. Personalen på denna byrå har sedan 1941, då en år 1938 inrättad befattning som extra föredragande av besparings-skäl indrogs, utgjort sex personer. Utredningen har föreslagit ett ämbetsverk med ca 20 personer, ett antal som departementschefen dock prutat ned till 14. — Enligt propositionen har antalet å fiskeribyran handlagda ärenden, som år 1935 uppgick till 4 214, år 1945 nedgått med 882 till 3 332.

Av utredningens motivering för behovet av det nya ämbetsverket framgår i huvudsak följande.

Utredningen konstaterar, att arbetsbelastningen på lantbruksstyrelsens fiskeribyrå är större än som kan anses lämpligt. Föredragandena hindras härav att taga initiativ och att uppehålla kontakt med fiskerinäringens utöware. — Man frågar sig: Hade det inte under sådana förhållanden varit lämpligt att föreslå en måttlig personalförstärkning och ökat reseanslag? Denna fråga synes särskilt befogad, om man här gör en jämförelse med den stränga sparsamhet, som kommit till uttryck beträffande reseanslaget till fiskeriintendenterna, vilka också torde ha behov av att bl. a. genom resor kunna förskaffa sig kontakt med yrkesutövarna. Till sju fiskeriintendents resor föreslås ett anslag av allenast 9 400 kronor.

Utredningen anför vidare att då mera normala förhållanden inträda svårigheter kunna »komma att uppstå för fiskerinäringen, vilka nödvändiggöra åtgärder från det allmännas sida i syfte att dels effektivisera själva fisket och

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

dels främja och underlätta distributionen och avsättningen av fisk och fiskprodukter i större utsträckning än som nu sker». Utredningen tror också att genomförandet av de förslag, som kunna förväntas från 1945 års fiskerikutredning, skola komma att medföra ökade arbetsuppgifter för den centrala fiskeridistributionen, och anser dessutom, att denna bör i större utsträckning än hittills tillhandagå fiskarens organisationer, fiskeexportörer m. fl. med marknadsundersökningar såväl inom landet som utomlands. Vidare väntar utredningen, att fiskerättskommittén kommer att föreslå åtgärder, som framdeles skola medföra ökat arbete för fiskerimyndigheterna, samt framför därjämte förslag om centraliserad handläggning av vissa ärenden såsom utfärdandet av stadgar för fiskevårdsföreningar, yttranden och förslag i vissa mål och ärenden enligt vattenlagen m. m. samt frågor rörande kronans fiskevatten. Av nya arbetsuppgifter för fiskeristyrelsen föreslår utredningen egentligen endast kontroll över beredning och inläggning av fisk.

Slutligen framhålles såsom ett ytterligare skäl för det nya ämbetsverkets inrättande, »att de av 1942 års jordbrukskommitté föreslagna åtgärderna sannolikt komma att medföra mycket vidgade uppgifter för det centrala jordbruksorganet, varför ett avskiljande av fiskeribyrån från lantbruksstyrelsen framstår såsom i hög grad önskvärt».

När man tar del av dessa för det nya ämbetsverkets inrättande anförda skäl, blir man betänksam. Flera av dem äro ju endast antaganden om väntade framtida arbetsuppgifter. Det förefaller också som om utredningen besvärats av en känsla av sakskälens bristande beviskraft. Den tillgriper nämligen den trösten, att det finns »väsentligt utrymme för ökad insats från fiskeridistributionens sida ifråga om åtgärder till främjande av fiskets bedrivande och till förbättring av avsättningsförhållan-

dena». Man tycks mena, att om vi bara få en fiskeristyreelse, så skall det väl också gå att finna arbetsuppgifter åt densamma. — Med ett dylikt resonemang kan man ju komma hur långt som helst. Vilket ämbetsverk eller företag — statligt eller enskilt — skulle inte kunna finna utrymme för utvidgning?

Av de hörda remissinstanserna har visserligen flertalet tillstyrkt inrättandet av en särskild fiskeristyreelse. En del tillstyrkanden, t. ex. av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län samt av åtskilliga yrkesorganisationer, äro dock förenade med sådana förbehåll, att de nästan lika mycket äro avstyrkanden av den nu föreslagna organisationen. Sålunda säger sig Svenska sydkustfiskarnas centralförbund ha svårt att inse, att en fiskeristyreelse, som icke handhar prisregleringsfrågorna, kan ha någon större uppgift att fylla. Betydelsefulla remissinstanser såsom lantbruksstyrelsen, statens livsmedelskommission, Sveriges köpmannaförbund samt flertalet handelskammare ha direkt avstyrkt förslaget, och kommerskollegium ställer sig tveksamt utan att vare sig till- eller avstyrka detsamma. Ett studium av remissyttrandena är sålunda knappast ägnat att skingra betänksamheten.

Departementschefen säger också: »Någon väsentligt ökad central handläggning av fiskeriärenden skulle enligt min mening icke vara till gagn för näringen.» Av utredningens icke alltför imponerande antal förslag till arbetsuppgifter för det nya ämbetsverket utmönstrar departementschefen såsom olämpliga för central handläggning följande: utfärdandet av stadgar för fiskevårdsföreningar, yttranden i mål och ärenden rörande vattenlagen och ökad befattning med kronans fiskevatten. Frågan om fiskeristyrelsens kontroll över beredning och inläggning av fisk anser departementschefen böra ytterligare övervägas och lämnar densamma öppen. Däremot förordar han att undersöknings- och försöksverksamheten på

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

fiskets område samt fiskeritillsynsmyndigheten inordnas i fiskeristyrelsen. Förslaget har dock mött gensagor från en del håll, bl. a. från representanter för berörda organ.

Jordbruksutskottet inleder sitt betänkande med ett uttalande, som skulle passa utmärkt till ett avslagsyrkande. Efter ett allmänt uttalande om fiskets betydelse fortsätter utskottet: »Tanken på inrättandet av en särskild styrelse för fiskets del väcker under sådana förhållanden vissa betänkligheter, i synnerhet som man enligt utskottets mening av principiella skäl bör iakttaga den största återhållsamhet vid inrättandet av nya centrala ämbetsverk.» Därefter kommer emellertid utskottsmajoriteten på andra tankar, och efter att bl. a. ha anfört samma motivering som utredningen, nämligen att »på dessa områden finnes utrymme för åtskilliga arbetsuppgifter för det centrala administrativa organet på fiskets område etc.», yrkar utskottet bifall till propositionen.

Det är klart att varken jag eller övriga reservanter grunda vårt avslagsyrkande enbart på kostnadsökningen för det nya ämbetsverket. Vad vi främst reagera mot är den tendens, som uppkommit och som framträder även här, att utan tvingande skäl utöka förvaltningsapparaten. Vi ha nämligen av den förebragta utredningen inte kunnat övertygas om, att här föreligger ett för dagen ofrånkomligt behov. Tvärtom förefaller motiveringen för det nya ämbetsverkets tillskapande ganska svag. Man antager att det i framtiden under vissa förhållanden kan komma att uppstå krav på ökat statligt ingripande. En dylik argumentering kan inte godtagas för en utgiftsökning — även om den är i och för sig obetydlig — allra minst i dagens läge.

Jag har så mycket större orsak att yrka avslag på den planerade utbyggnaden av förvaltningsapparaten som jag — och säkerligen även en mycket

stor del av landets yrkesutövare — hysar den uppfattningen, att statsingripanden och statliga regleringar, som visserligen kunna vara nödvändiga i ett krisläge, alltid verka mer eller mindre hämmande på produktionen. I nuvarande läge och för obekant tid framåt är en ökad produktion det primära målet för såväl samhället som för den enskilde individen. På detta mål böra, enligt min mening, alla tillgängliga ekonomiska resurser inriktas.

Jag har sålunda icke kunnat ansluta mig till utskottsmajoritetens förslag och ber därför att få yrka bifall till den av herr Hjalmar Nilsson m. fl. vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, vari hemställes om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 49.

Beträffande samma reservationsyrkanden i övrigt skall jag fatta mig kort. Föredragande departementschefen föreslår, att hushållningssällskapens fiskerinämnader skola utses av sällskapens förvaltningsutskott. Jag har i utskottet yrkat men icke vunnit gehör för att det skulle, här liksom i fråga om val av ledamöter i lantbruksnämnd, överlätas åt sällskapen att avgöra, om de själva vilja utse ledamöterna i fiskerinämden eller uppdraga detta åt sina förvaltningsutskott. Frågan kan ju synas oväsentlig, men genom den av departementschefen föreslagna bestämmelsen tar man ytterligare en uppgift från sällskapen utöver de många andra, som de på senare tid avhänts. Förr fingo sällskapen utse sin ordförande, nu skall han förordnas av Kungl. Maj:t. Förr fingo sällskapen välja vice ordförande, nu skall denne väljas av förvaltningsutskottet. Förr fingo sällskapen välja förvaltningsutskott, nu skall detta — sedan tre ledamöter blivit självskrivna — till halva återstående antalet väljas av vederbörande landsting. Här föreslås en ytterligare inskränkning i sällskapens befogenheter. Är det underligt att sällskapens ledamöter fråga sig varför de egentligen skola tillhöra en samman-

slutning, där de just ingenting ha att säga till om? Ett bifall till det reservationsvis framförda yrkandet i detta avseende kan väl icke anses träda vare sig statsmakternas eller andras berättigade intressen för nära. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall även i denna del till den av herr Hjalmar Nilsson m. fl. avgivna reservationen.

Till sist några ord om länsfiskeritjänstemännens löneställning. Departementschefen säger sig ha för avsikt att tillkalla särskilda sakkunniga att utreda frågan om dessas utbildning, och så fortsätter han: »Intill dess denna fråga blivit avgjord torde böra anstå med reglering av deras löner.» Hur länge skall denna lönerreglering uppskjutas? Frågan är av stor betydelse icke blott för nuvarande befattningshavare utan främst för ett antal äldre fiskeritjänstemän, vilka antingen redan nått eller närma sig pensionsåldern. På de grunder, efter vilka deras löner hittills varit reglerade, erhålla de en pension, som icke står i rimligt förhållande till vare sig de aktuella lönerna, andra jämförbara pensionärers pensioner eller de nu rådande levnadskostnaderna.

Såsom bevis på hur uppskovet med lönerregleringen verkar kan anföras följande exempel. En vandringsrättare avgick med pension den 31 december 1945 efter nära 31 års tjänst. Tjänsten var pensionsreglerad på en slutlön av 2 000 kronor för år. Tack vare den lönerreglering för jordbruksinstruktörer, som genomfördes i samband med hushållningssällskapens omorganisation år 1947, erhåller vandringsrättaren nu en pension av 4 281 kronor för år. En fiskerikonsulent avgick med pension den 30 april 1947 efter något över 27 års tjänstetid. Tjänsten var pensionsreglerad på en slutlön av 3 600 kronor för år. På grund av att fiskerikonsulenterna lämnades utanför vid hushållningssällskapens omorganisation erhåller en fiskerikonsulent en årlig pension av en-

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

dast 2 567 kronor eller 1 714 kronor mindre per år än den i tjänsten väsentligt lägre avlönade vandringsrättaren. Fiskerikonsulenten hade i lön haft 180 procent av vandringsrättarens lön men fick endast omkring 60 procent av hans pension. Det torde inte vara svårt att tänka sig den besvikelse fiskeritjänstemännen under dylika förhållanden måste känna, och det framstår såsom någonting synnerligen angeläget, att deras lönerreglering bringas till en snar lösning.

Jag ber därför att få vädja till kammaren att den ville biträda det uttalande, som återfinnes i den av herr Hjalmar Nilsson m. fl. avgivna reservationen, i vad densamma avser fiskeritjänstemännens löner, nämligen att med detta spørsmål sammanhängande frågor snarast möjligt få en tillfredsställande lösning. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till jämväl denna del av nämnda reservation.

Herr DICKSON: Herr talman! Jag undrar om det kan tänkas någon enda idé eller någon enda företeelse, kring vilken inte en energisk och fördomsfri man skulle kunna bygga upp ett ämbetsverk. Man vet knappt om man skall skratta eller gråta i den situation, som här inställer sig med ett nytt ämbetsverk nästan varje vecka. Tankarna gå väl också med ett visst vemod till stackars lilla statsrådet Danielson. Var finnes han i detta ögonblick? Sitter han på sin kammare i vrede och knot och ondgör sig över att för varje huvud han hugger av draken växer det ut tio nya. Är det, Ers Excellens, som sitter här nu, inte litet okamratligt mot en kollega att ge honom i uppdrag att för enkla administrationen, medan man lastar över på honom detta övermänskliga mått av nya arbetsobjekt?

Vi stå nu inför inrättandet eller icke inrättandet av en fiskeristyrelse. Ja, så enkelt är det hela nu inte, utan det är

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

fråga om en »fiskeristyrelse med statens fiskeriförsök» eller något i den stilen; jag har redan glömt vad det skall heta. Jag beklagar den generaldirektör, som skall presentera sig och som skall på sitt visitkort sätta denna långa och besvärliga benämning.

Kammaren erinrar sig möjligen en debatt, som vi hade för några dagar sedan, då det var fråga om kungl. skogsstyrelsen och dess vara eller icke vara. Jag förmodar att envar av oss då fick ett intryck av hur svårt det är att bli av med ett redan existerande ämbetsverk. Nu få vi se hur det går med ett ännu i fosterstadiet varande ämbetsverk, om man skall kunna avvärja att det får se dagens ljus.

Motiveringen för att icke skapa nya ämbetsverk har redan varit så dryftad, att jag icke skall gå mycket in på densamma. Jag vill icke vålla fisket och fiskarena de olägenheter som, enligt vad jag är övertygad om, komma att inträda i och med att de komma att över sig få denna överhet, som kommer att taga hand om deras intressen, kommer att dirigera dem och kommer att knyta in dem i ett byråkratiskt system.

Jag hade väl aldrig, herr talman, trott, att jag på denna plats skulle stå och tala för att en kommission skulle kunna vara bra. Men jag måste säga, att jämfört med att inrätta ett nytt ämbetsverk skulle jag hellre vilja vara med om att sätta till en kommission för att sköta dessa angelägenheter. I begreppet kommission ligger ju ett löfte om att denna skall kunna avskaffas, men ett centralt ämbetsverk tillhör de eviga straffen. Det är med dem som med gamla käringar, att när de en gång börjat leva sluta de aldrig. Mot bakgrunden av detta och mot bakgrunden av de erfarenheter som vi ha haft tidigare i fråga om ämbetsverken, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som vill ha bort tanken på en central fiskeristyrelse.

Men skulle så illa vara, herr talman, att det ändå blir en sådan styrelse, skall jag tala för att den kommer till Göteborg, och detta av två skäl. Jag tror, att dessa skäl finnas latent hos många av dem som stå på samma standpunkt. Dels är jag född i Göteborg och känner denna stad, och dels tror jag, mot bakgrunden av detta, att jordmänen i Göteborg icke är sådan, att ämbetsverken få den omfattning som de få i Stockholm. Man skulle kunna hoppas, att det där bleve en någorlunda normalt dimensionerad företeelse och sålunda mindre skadlig och mindre folkkrävande än om den komme hit upp till Stockholm. Dessutom skulle det kanske verka avskräckande på presumtiva generaldirektörer, om de förstode, att om de bleve utnämnda, så skulle de kanske bli placerade i Simrishamn eller Tomelilla eller någon annan sådan ort. Önskan att bli generaldirektör må vara mänsklig. Vi få väl en hel hopper sådana, om tiderna utveckla sig så som det nu ser ut. Att gå in på tanken att man skulle göra varje svensk vid födseln delaktig av titeln generaldirektör är kanske en litet för stark fantasi. Men möjligen skulle det i den inflation som uppstått på dessa mycket förnämliga titlar kunna vara en liten ironisk anmärkning som kan vara på sin plats.

Herr talman! Med dessa något raljerande ord skall jag be att få yrka bifall till samma reservation som herr Larsson i Karlstad redogjorde för. Skulle ändå kammaren mot all förmodan och förhoppning gå med på en fiskeristyrelse, kommer jag att rösta för dennas placering i Göteborg.

Herr JOHANSSON i Torp: Herr talman! Utskottet har i sitt utlåtande angivit 1881 såsom det exakta årtalet, då önskemålet om en central fiskeridministration först framkom. Man kan emellertid spåra önskemålet om ett så-

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

dant centralt ämbetsverk ännu längre tillbaka i tiden. Sålunda väcktes vid riksdagen 1765 förslag om en fiskeridirektion för, såsom det hette, nord-sjöfiskerierna i Bohuslän. Den närmaste anledningen var att Bohuslän då hade en av sina stora sillfiskeperioder, som var så oerhört givande, att de därav uppkommande ekonomiska och sociala problemen höllo på att växa såväl myndigheter som enskilda över huvudet. Förslaget fick falla den gången. Men frågan om en central administration aktualiserades på 1880-talet. Då spelade västkustfisket återigen en framträdande roll i diskussionen. Det var då också fråga om en speciell administration för fisket på denna kuststräcka. Man hade, betecknande nog, återigen en sillfiskeperiod ehuru icke så givande som på 1700-talet.

Då frågan om en central fiskeriadministration för hela landet återigen aktualiserades, är det således många års övertväganden och erfarenheter som ligga bakom. Jag vågar påstå, att få ämbetsverk om ens något tidigare haft en så lång tillkomsthistoria bakom sig som det föreslagna. Det har uttalats tveksamhet rörande lämpligheten av att nu inrätta nya ämbetsverk. Man har bland annat ansett, att näringen icke skulle ha en sådan omfattning, att ett centralt ämbetsverk vore befogat. Jag måste för min del säga, att alldeles bortsett från de önskemål, som framställts från fiskarkåren, äro de synpunkter, som föredragande statsrådet anfört, avgörande för mig. Jag skulle ju kunna upprepa de synpunkter som framförts i propositionen och som tala för tillskapande av detta ämbetsverk. Men då jag går ut ifrån att kammarens ledamöter tagit del av statsrådets synpunkter, anser jag ett återupprepande vara ganska meningslöst.

Därtill kommer ytterligare en sak. Jag har nyss nämnt de regelbundet återkommande sillfiskeperioderna i Bohuslän. Alla tecken tyda på att vi

stå inför en ny sådan period. Om ett årtusendes historia upprepar sig, kommer denna period att bli av samma mått som 1500- och 1700-talens. Detta betyder, att naturrikedomar av en omfattning som vi ha svårt att göra oss en riktig föreställning om komma att tillföras landet. Jag anser, att det ligger makt uppå att vi stå rustade icke bara tekniskt utan även administrativt att möta de krav, som en sådan utveckling kommer att ställa på oss. Detta var vad jag ville säga beträffande motiveringen för ämbetsverket som sådant.

Vidkommande valet av förläggningsort ha herr Utbult och jag en reservation, där vi yrka på bifall till de motioner som avse styrelsens förläggande till Göteborg. Jag har redan nämnt den roll, som västkustfisket spelat i den tidigare diskussionen om en fiskeristyreelse. Då det nu återigen är fråga om en fiskeristyreelse för hela landet, har givetvis västkustfisket genom sin dominerande ställning inom näringen aktualiserat frågan. Västkustfiskets dominans framgår av att fångstvärdet av saltsjöfisk i hela landet 1945 utgjorde 113 miljoner kronor och att av detta västkustfisket svarade för icke mindre än 69,5 miljoner eller i runt tal 61 procent. Dessa siffror få ännu större betydelse, om man erinrar sig den relativt korta kuststräcka det är fråga om. Hade fisket på denna kuststräcka haft samma relativa storleksordning som fisket vid landets övriga kuster, är det uppenbart, att näringens sammanlagda betydelse icke vore av den storleksordning, att den motiverade ett nytt ämbetsverk. Vi hade då, skulle jag tro, haft en total omslutning i fråga om fiske på 50—60 miljoner i stället för 113.

Vid de båda föregående av mig nyss nämnda tillfällen, då en fiskeristyreelse varit på förslag, har det även ingått som en beståndsdel av diskussionen, att styrelsen skulle förläggas till västkusten, trots att man vid båda tillfäl-

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

lena varit medveten om att styrelsen skulle få mycket att göra med de centrala myndigheterna i Stockholm. Denna gång är situationen sådan, att det uppenbarligen återigen är västkustfisket som aktualiserat fiskeristyrelsen, men ändå vill man att styrelsen skall förläggas till Stockholm.

Det har talats så mycket om önskvärdheten av att de centrala ämbetsverken spridas ut över landet. Jag har ingen övertro på möjligheterna att realisera en sådan tanke eller på betydelsen av detta. Men jag anser, att om man skall göra ett försök — och det tycker jag är värt att göras — så kan man näppeligen finna något lämpligare tillfälle än just nu, då det gäller ett nytt ämbetsverk och det därtill kan förläggas i vad jag skulle vilja kalla dess rätta miljö.

Första kammaren har ju också för övrigt redan fattat beslut i denna riktning. Skulle så vara att andra kammaren vill gå en annan väg och besluta om förläggande till Stockholm, menar jag, att de av kammarens ledamöter, som rösta för en förläggning till Stockholm, sedan icke vid något tillfälle skola tala om önskvärdheten av att sprida ut ämbetsverken eller klaga över att Stockholm skall ha allting. Då tänker jag särskilt på att de landsbygdsrepresentanter, som gå in för Stockholm, ha av sagt sig all rätt att kritisera Stockholms dominerande inflytande över förvaltningsområdet.

Jag medger gärna, att det är bestickande detta talesätt, att det är lämpligt att de centrala ämbetsverken ha förbindelse med varandra. Men det lägger icke vara några oöverstigliga svårigheter att korrespondera mellan Stockholm och Göteborg. Jag har den kätterska uppfattningen, att vi såsom ledamöter av riksdagen få akta oss för att bli så mycket stockholmare, att vi inbilla oss att allting skall dirigeras härifrån.

Med dessa ord ber jag, herr talman,

att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Utbult och mig och som avser bifall till motionerna om att fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök skall förläggas till Göteborg. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Carlsson* i Bakeröd och *Staxäng*.

Herr **DICKSON** (kort genmäle): Herr talman! Kort efter mitt förra anförande uppsöktes jag av två ärade representanter från Skåne, som sade sig ha fått intrycket att jag genom att nämna namnen Simrishamn och Tomelilla misskrediterat dessa orter. Jag har velat för kammaren klargöra, att om jag jämställt Simrishamn och Tomelilla med Göteborg, så innebär detta ingalunda att misskreditera orterna i fråga.

Herr **JACOBSON** i Vilhelmina: Herr talman! Jag har vid utskottsbehandlingen fått den bestämda uppfattningen, att bakom avslagsyrkandet fanns ingen realitet. Jag är nog uppriktig att helt enkelt göra det påståendet, att jag hela tiden hade en bestämd känsla av att bakom avslagsyrkandet låg valtaktiska spekulationer: man skulle gå ut i valkampanjen och säga att man vore motståndare till att inrätta nya ämbetsverk. När man började närmare undersöka saken, medgavs även från reservanternas sida, att fiskeristyrelsen har en stor uppgift att fylla; det voro vi eniga om inom utskottet. Men så till sist, på slutet, kom en reservation till stånd.

Jag menar, att man borde icke behöva gå in på frågan om att bevisa den nödvändigheten av att även denna näring får det stöd den har rätt att vänta. Redan 1932 års utredning var på det klara med att åtminstone en utökning inom lantbruksstyrelsen av den byrå, som hade att göra med fisket, var mycket trängande. 1946 års utredning är ju

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

inne på samma vägar som sedan föredraganden beträtt, nämligen inrättande av en fiskeristyreelse. Det råder ingen tvekan om att det är synnerligen stora och betydelsefulla uppgifter som den kommande fiskeristyrelsen får att handlägga. På denna punkt borde vi, om vi äro ärliga och uppriktiga, icke behöva strida så mycket.

Herr Larsson i Karlstad medgav, att de allra flesta hörda myndigheter tillstyrkt, en del visserligen med tvekan. Det enda motiv som han hade var, att ett centralt handläggande av fiskeriärendena icke vore lyckligt och framför allt hämmade produktionen. Det är tvärtom, herr Larsson i Karlstad! En av de stora uppgifter fiskeristyrelsen får, är att tillse att produktionen ökas i stället för att, såsom herr Larsson gör gällande, hämmas.

Om jag fattade rätt, var missnöjet med det sätt, varpå man behandlat fiskerikonsulenterna, den egentliga orsaken till herr Larssons i Karlstad avoghet mot utskottets förslag. Jag tycker inte att det var riktigt att i detta sammanhang komma och sabla ned vandringrättarna och missunna dem den tämligen blygsamma pension som de ha rätt att erhålla.

Herr Dickson var uppe och beklagade att han på något sätt skulle ha gjort några orter där nere missnöjda. Jag undrar, herr Dickson, om inte herr Dickson genom sitt uppträdande gång på gång helt enkelt drar löje över riksdagen. Han kom bland annat med påståendet, att han inte visste om han skulle skratta eller gråta över dessa framställningar. Men de komma från ansvarigt håll, där vederbörande departementschef är representerad, även om det gäller inrättande av ett nytt ämbetsverk. Det är ingenting att skämta med och göra spektakel åt, och jag tycker verkligen att det är olämpligt att uppträda på det viset. Om det är något som gör att man inte vet om man skall skratta eller gråta, så är det det

uppträdande som herr Dickson tar sig friheten till. En och annan gång kan det vara trevligt, men i det långa loppet går det icke för sig.

Herr Dickson ansåg det vara nödvändigt med en kommission. Men då var han ju ute på det sluttande planet och erkände, att det icke är bra för närvarande på detta område.

I fråga om förläggningen av fiskeristyrelsen till Göteborg eller Stockholm så kan den motivering, som herr Dickson anförde, att han är född i Göteborg, ju icke tagas på allvar. Det måste dock finnas ett mera reellt underlag för ett ståndpunktstagande i en så viktig fråga som denna. Det gäller här att undersöka, vad som för fiskarena och för landet i dess helhet är det lämpligaste, och utredningen och departementchefen ha ju klart och tydligt visat, att Göteborg icke kan komma i fråga, utan att fiskeristyrelsen måste förläggas till Stockholm. Herr Johansson i Torp erkände, att det var bestickande att förlägga det centrala ämbetsverket till Stockholm. Det är inte bara bestickande, utan i detta fall också fullkomligt naturligt, och ett förläggande till Göteborg skulle medföra stora svårigheter.

Jag tror inte det behöver ordas så mycket i denna sak. Jag ber att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag oförändrat.

Herr LARSSON i Karlstad (kort genmäle): Herr talman! Herr Johansson i Torp och nu senast även herr Jacobson i Vilhelmina ha lyckats misstolka mig fullständigt. De framställde saken som om jag inte alls skulle önska någon central fiskeriadministration. Det är emellertid inte detta frågan gäller, utan frågan gäller huruvida man skall bygga ut denna administration på sätt här föreslås. Det är inte obekant för herrarna, att det finns en central fiskeriadministration i lantbruksstyrelsen.

Vad sedan beträffar fiskeristyrelsens arbetsuppgifter ber jag att få hänvisa

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

till s. 6 i propositionen, där det står: »Enligt utredningens uppfattning kunna, då mera normala förhållanden inträda, svårigheter komma att uppstå för fiskerinäringen...» och vidare att »genomförandet av de förslag, som kunde förväntas från 1945 års fiskerikutredning, skulle medföra ökade arbetsuppgifter...».

Av den verkställda utredningen framgår, att antalet ärenden, som behandlats av lantbruksstyrelsens fiskeribyrå, år 1935 uppgick till 4 214 och att år 1945 antalet hade nedgått till 3 332. Under sådana förhållanden kan man väl inte säga att arbetsbelastningen är så stor, att det kräves ett nytt ämbetsverk av väsentligt större omfattning än fiskeribyrån. Om det verkligen krävdes ett dylikt ämbetsverk, finge man naturligtvis ta frågan under övervägande, men jag kan inte finna det vara lämpligt att just nu inrätta ett sådant ämbetsverk för de arbetsuppgifter, som kunna komma i fortsättningen.

Att jag skulle vilja missunna vandringsrättarna var naturligtvis också en misstolkning. Jag är tvärtom tacksam, herr Jacobson, för att de fått sin pensionsfråga ordnad, men jag drog upp denna jämförelse med dem för att visa, hur misslottade fiskerikonstulenter blivit.

Herr JOHANSSON i Torp (kort genmäle): Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av herr Jacobsons i Vilhelmina påstående, att utredningen uttalat sig för att fiskeristyrelsen skulle förläggas till Göteborg. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har framhållit i sitt remissyttrande, som finnes refererat på s. 15 i propositionen, att utredningen icke synes ha ägnat uppmärksamhet åt frågan om fiskeristyrelsens förläggningsort. Det finns anledning misstänka, att anledningen till att man förbigått saken med tystnad varit den att det icke rätt enighet här om i utredningen.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Reservanterna och de övriga kammarledamöter, som ha yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en central fiskeristyrelse, ha främst motiverat sin ståndpunkt med att man i dagens läge inte bör utöka den statliga administrativa organisationen. Det är naturligtvis, såsom reservanterna framhålla, i dagens läge angeläget att se till, att landets ekonomiska resurser användas för produktiva ändamål. Jag har emellertid den uppfattningen, att fiskeristyrelsens verksamhet skulle vara i hög grad produktiv. Såväl av fiskerikutredningens betänkande som av den föreliggande propositionen framgår, att de uppgifter, som åvila lantbruksstyrelsens fiskeribyrå, numera ha så stor omfattning och så krävande karaktär, att en utökning av byrån är erforderlig. En sådan utökning av fiskeribyrån skulle emellertid medföra ökade kostnader utan att man därigenom skulle vinna de fördelar för fiskerinäringen, som inrättandet av en central organisation skulle medföra. På riksdagens bord ligger för närvarande ett förslag angående omorganisation av lantbruksstyrelsen, som innebär, att egnahemsstyrelsen skall sammanslås med lantbruksstyrelsen samt att denna skall erhålla en del andra nya uppgifter. Därigenom komma lantbruksstyrelsens arbetsuppgifter att utökas i sådan omfattning, att det blir synnerligen angeläget att man ur styrelsens verksamhetsområde bryter ut sådana verksamhetsfält, som inte nödvändigtvis tillhöra densamma.

Det har från flera håll, bland annat i denna debatt, framhållits, att fisket utgör en så liten del av landets näringsliv, att det inte skulle behövas en självständig central ledning för näringen. Det är riktigt att antalet av de personer, som erhålla sin utkomst av yrkesmässigt bedrivet fiske, icke är särskilt stort, men det torde stå klart för alla, att fiskets betydelse för folkhushållet

är ofantligt mycket större än vad antalet inom näringen sysselsatta personer synes ange. I vårt kosthåll ingår ju fisken som en betydande beståndsdel. För många tusental människor vid våra kuster och sjöar utgör fisket en bibräring av allra största betydelse för deras ekonomi och kosthåll.

När nu läget är sådant, att fiskets hela kapacitet under vissa förhållanden inte kan utnyttjas, emedan fångsterna inte tillräckligt snabbt kunna distribueras till konsumenterna eller på annat sätt nyttiggöras, då står det klart, att det finns betydande uppgifter för en fiskeristyreelse. Jag har den uppfattningen, att den nya fiskeristyreelsen skulle erhålla viktiga uppgifter utöver dem fiskeribyrån i huvudsak sysslat med. Jag tror inte jag misstar mig om jag säger, att sötvattensfisket, d. v. s. fisket i våra insjöar och vattendrag, är i hög grad vanvårdat. Man har med allt effektivare redskap fiskat i dessa vatten sedan mansåldrar, men man har inte i motsvarande grad sörjt för fiskets bestånd. Detta har lett till att fisket i fordom fiskrika vatten, framför allt Östersjön inomskärs, har blivit allt mindre givande. Man har rovfiskat på ett sådant sätt, att fisket blivit mycket mindre lönande än det varit tidigare. Det kan inte vara riktigt att en så viktig näring inte vårdas i sådan utsträckning, att den kan äga bestånd. Jag hoppas den nya fiskeristyreelsen skall ägna denna del av fiskevården stor uppmärksamhet.

Två utskottsledamöter, herr Johanson i Torp och herr Utbult, ha i en reservation yrkat, att fiskeristyreelsen skall förläggas till Göteborg, emedan västkustfisket har en dominerande betydelse inom näringen. För min del har jag ingalunda någon förutfattad åsikt att alla centrala ämbetsverk skola vara förlagda till Stockholm, men beträffande fiskeristyreelsen står det väl ganska klart, att ett förläggande till Göteborg skulle försvåra styrelsens arbete och

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

öka de kostnader, som de enskilda personer åsamkas, som behöva komma i kontakt med styrelsen. Fiskeristyreelsens arbetsuppgifter kunna inte sägas till huvudsaklig del vara förlagda till västkusten. Frågan om förläggningssorten har ju för övrigt varit föremål för övervägande av såväl fiskeritutredningen som Kungl. Maj:t. I propositionen har framhållits, att det med hänsyn både till östersjöfisket och till större delen av insjöfisket är lämpligast att förlägga styrelsen till Stockholm. Vad som väl framför allt har betydelse för västkustens fiskare är ju prisregleringsfrågorna, och lösandet av dem skall ju inte åligga fiskeristyreelsen, utan ett annat organ, som har säte i Stockholm. Den statistik, som föres rörande fisket, berör ju i hög grad fiskeristyreelsen, men den skall utarbetas av statistiska centralbyrån. Det är givetvis av vikt att fiskeristyreelsen har nära kontakt med de ämbetsverk, som skola utföra dessa uppgifter, lösandet av prisregleringsfrågorna och utarbetandet av statistiken.

Dessutom tillkommer en annan omständighet som gör, att ett förläggande av fiskeristyreelsen till Göteborg skulle medföra stora besvär för många människor. Den centrala fiskerimyndigheten kommer säkerligen under den närmaste tiden att i ännu högre grad än vad nu är fallet få ta ställning till frågor, som beröra vattenföreningar. Det förekommer ju i allt större utsträckning, att avloppsledningar föras ut i fiskevatten, och det kommer att åligga fiskeristyreelsen att undersöka dessa frågor och försöka skapa möjligheter att skydda fisket. De flesta dylika ärenden beröra kommuner eller samfälligheter för vatten och avlopp. Om fiskeristyreelsen låge i Göteborg, skulle representanterna för kommunerna, t. ex. i Norrland eller Mellansverige, få göra onödigt långa resor för att komma i kontakt med styrelsen.

Jag finner för min del, herr talman,

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

att de sakliga skälen för att fiskeristyrelsen skall förläggas till Stockholm äro så starkt övervägande, att jag inte tvekar att yrka bifall till utskottets förslag i denna liksom i övriga delar.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Vad som föranlett mig att begära ordet i denna debatt är att jag i några sammanhang haft att syssla med sötvattensfiske.

Det kan naturligtvis alltid råda en viss tvekan, huruvida det är lämpligt att inrätta ett nytt ämbetsverk, men den arbetsbörda, som lantbruksstyrelsen på sista tiden fått genom riksdagens beslut rörande jordbruket, och det förhållandet, att lantbruksstyrelsens fiskeribyrå för närvarande har uppgifter, som äro artskilda från styrelsens övriga arbetsuppgifter, synas utgöra skäl för att det inrättas en fiskeristyreelse. Det gäller, såsom någon talare tidigare framhållit, att även effektivisera såväl havs- som insjöfisket.

Någon har sagt, att man nu har ett lämpligt tillfälle att försöka begränsa byråkratien, vilket en stor del av Sveriges folk önskar. Jag kan emellertid, herr talman, inte gå med på det med den uppfattning jag har om fiskets betydelse. Min ärade kamrat herr Johansson i Torp uttalade, att om man denna gång skulle förlägga ämbetsverket till Stockholm, skulle det inte vara mödan värt att i fortsättningen tala om att man bör söka decentralisera ämbetsverken. Men om man strävar att göra detta, vilket jag skulle vara den siste att motsätta mig, om det skulle visa sig vara praktiskt, bör man väl ändå överväga, vad som är lämpligt och vad som inte är lämpligt att decentralisera. Enligt den statistik över de olika fiskeområdenas betydelse, som finns tillgänglig, är värdet per år av fisket i Skagerak, Kattegatt och Nordsjön 67—68 miljoner kronor, av östersjö- och öresundsfisket 45—46 miljoner och det beräknade vär-

det av sötvattensfisket ungefär 25 miljoner kronor. Det blir i procent uttryckt 49, 33 och 18 procent. Det sammanlagda värdet av östersjö- och sötvattensfisket är sålunda minst lika stort som värdet av västkustfisket. Av de ärenden, som under de senaste åren handlagts av lantbruksstyrelsens fiskeribyrå, ha ungefär 20 procent rört västkustfisket.

Jag anser för min del att det är mest praktiskt att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, till vilket utskottets majoritet har anslutit sig, besluta, att fiskeristyrelsen skall förläggas till Stockholm. Om jag i någon mån får föra sötvattensfiskets talan, får jag säga, att samarbetet mellan fiskeristyrelsen och de övriga myndigheter, som handlägga forsknings- och organisationsfrågor på fiskets område, kommer att bli ytterst besvärligt, om dessa myndigheters representanter måste fara till Göteborg för att få kontakt med fiskeristyrelsen. Dessa ämbetsverk ligga ju i Stockholm: vattenfallsstyrelsen, kammarkollegium, domänstyrelsen och två av vattendomstolarna.

Jag skall inte förlänga diskussionen med att upprepa sådant, som framhållits förut, men i likhet med herr Andersson i Tungelsta vill jag påminna om att fiskeritillsyningsmyndigheten skall inrymmas i fiskeristyrelsen, och det skulle vara ytterst besvärligt för fiskerättsinnehavarna i ett litet samhälle norrut att behöva resa till Göteborg för att klara upp t. ex. en fråga om förorening av fiskevatten genom avloppsledningar. I diskussionen har framhållits, att vårt grannland Norge, där fisket har så stor betydelse, har fiskedirektoratet förlagt icke till Oslo utan till Bergen, men om jag icke är fel underrättad överväger man i Norge att flytta denna centrala myndighet till Oslo.

Jag har, herr talman, väckt motion rörande vissa organisatoriska frågor, men då jag icke lyckats få någon enda

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

utskottsledamot att reservera sig till förmån för mina förslag, skall jag avstå från att göra något yrkande i dessa avseenden.

Jag vill sluta med att yrka bifall till utskottets förslag om inrättande av en fiskeristyreelse och att denna blir förlagd till Stockholm.

Herr JOHANSSON i Torp (kort genmäle): Herr talman! Den föregående talaren gjorde jämförelser mellan västkustfisket, östersjöfisket och sötvattensfisket och nämnde en del siffror. Han glömde emellertid att framhålla, att vårt största sötvattensområde, Vänern, väl ändå ligger närmare Göteborg än Stockholm. Dessutom är det nog mycket diskutabelt, om öresundsfisket skall hänföras till östersjöfisket. Det borde snarare hänföras till västkusten.

Herr EDBERG: Herr talman! Liksom en föregående talare har jag något sysslat med sötvattensfiske, och det är därför som jag i detta sammanhang vill säga några ord.

Man kan ju säga, att norrlandsälvarna numera äro industrialiserade. Det ena kraftverket efter det andra byggs upp efter älvarna, och det bildas liksom sumpar mellan kraftverken. Så är det i den trakt, där jag bor, nämligen vid Ljungan. Kraftverksbyggena i älven ha fullständigt avstängt möjligheterna för fisken att komma fram. Förr i världen vimlade det av lax i Ljungan. Det hände förr att tjänstefolk, när de anställdes, gjorde det förbehållet, att de icke skulle behöva äta lax mer än tre gånger i veckan. Då förstå vi, att det fanns åtskilligt med lax i älven. Nu finns det inte en enda lax upp efter Ljungan, av helt naturliga skäl. Det har visserligen utdömts en del ersättning för förstört fiske dels från industriverken och dels från flottningsföreningarna, men det har rört sig om löjligt små belopp, och därför har icke

mycket kunnat göras för att upphjälpa fisket i norrlandsälvarna.

Det har i diskussionen anförts statistiska siffror. Man vet, hur många laxar och hur många lådor strömming som sålts. Men, mina damer och herrar, någon statistik för insjöfisket finns helt enkelt inte. Det är oerhört svårt att få fram någon, och det torde bli så även i fortsättningen. Man kan utan tvekan säga, att hade vi inte haft insjöfisket under de svåra krigsåren, skulle det varit mycket svårt för svenska folket. Då skulle det säkert blivit mindre mat även åt dem som ägna sig åt saltsjöfiske. Ett år gjorde jag en statistik på hur mycket som fiskades i en insjö i min hemort, och det visade sig, att icke mindre än 2 000 kg fisk togs ur denna lilla sjö. Om man betänker hur många tusentals dylika sjöar det finns i Norrland, förstår man hur kolossalt mycket fisk som fiskas i dessa vatten, men, som jag förut sagt, detta fiske redovisas icke i statistiken.

Jag nämnde, att man gjort dammar efter hela Ljungan och att man i någon mån lämnat fiskerättsägarna ersättning härför. Vid en stor fabrik i min kommun har man gjort en sådan damm, och där fingo fiskerättsägarna 50 000 kronor i ersättning för förlorat fiske. Hur gjorde man med dessa 50 000 kronor? Jo, man inlevererade dem till statskontoret. Och vad fingo fiskerättsägarna? Jag kan nämna, att det var ganska litet. Jag känner mycket väl till det, ty jag har sysslat med en del utplanteringar efter Ljungan, framför allt vid mitt område.

Personligen har jag den uppfattningen, att såväl sötvattensfiskarena som saltsjöfiskarena behöva stöd, därom råder intet tvivel, men jag undrar om det kan vara något stöd åt fiskarena att inrätta ett nytt ämbetsverk. Det blir troligen så att man får lika många tjänstemän i ämbetsverket som man har fiskar i havet. Allt tyder på detta. Jag har som sagt svårt att tro, att man skall

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

vinna målet genom vad som föreslagits i den kungl. propositionen och i utskottets utlåtande.

Här har tvistats om förläggningssorten för detta ämbetsverk, om det kommer till stånd, vilket det förmodligen gör. Liksom många föregående talare biträder jag utskottets förslag i denna del. Om vi skulle få ett nytt ämbetsverk, förefaller det mig ganska märkligt om man för att komma till tals med denna fiskeristyrelse skulle behöva resa ända till Göteborg. Man har ju uttrycket »Från Ystad till Haparanda», men i det här fallet får man väl ändra det till »Från Haparanda till Göteborg». Jag får säga att jag är avgjort av den uppfattningen, att skola vi få ett nytt ämbetsverk, så bör det förläggas till Stockholm, men jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Hjalmar Nilssons m. fl. reservation.

Herr **SEANDER**: Herr talman! Till-sättandet av en självständig fiskeristyrelse tror jag kommer att hälsas med allmän tillfredsställelse bland dem som utöva fiskerinäringen. Det är ett gammalt fiskarkrav, och det borde egentligen ha förverkligats för länge sedan. För min del kan jag säga, att jag har alldeles särskild anledning att vara tillfredsställd med att man nu löst denna fråga, ty redan för elva år sedan eller närmare bestämt den 27 februari 1937 interpellerade jag jordbruksministern i saken och påyrkade, att en självständig fiskeristyrelse skulle tillsättas. Svaret blev den gången negativt. Man hänvisade till pågående utredning.

Jag tycker att denna fråga icke borde ha betraktats såsom särskilt invecklad. Det måste ju anses vara ganska absurt att fiskerinäringens angelägenheter ha handlagts av lantbruksstyrelsen, och jag tycker att ingen tvekan borde någonsin ha rätt om behovet av att till-skapa en självständig fiskeristyrelse. Det tog elva år efter min interpellation

innan man bekvämade sig till att företa en omorganisation, och under dessa år ha stora värden gått förlorade genom att statsmakterna behandlat fiskerinäringen ensidigt, för att inte säga styvmoderligt. Men bättre sent än aldrig.

Att själva organisationsfrågan nu löses på sätt föreslås är enbart bra. Nu gäller det emellertid att detta ämbetsverk blir effektivt. Fiskeristyrelsen bör enligt min mening gripa sig an som sin främsta uppgift med att föra fram fiskerinäringen till den rangplats i folkförsörjningen som den bör ha, och då bör en förstahandsuppgift för fiskeristyrelsen vara att i samarbete med fiskarens organisationer söka skapa en modern konservindustri. Det är ju, som alla känna till, ett av fiskerinäringens största problem att tillvarataga överskottet på fisk vid riklig tillgång. Både för den inhemska försörjningen och för exportändamål kan man här skapa en betydande industri. Som förhållandena nu äro kan inte västkustfisk distribueras några längre sträckor, men med en konservindustri, som arbetar med alla den moderna teknikens hjälpmedel, skulle västkustfisken kunna nå ut över hela landet, och i stället för att överskottet vrakas skulle stora kvantiteter fisk genom konservering kunna helt utnyttjas till människoföda. Jag vill till-lägga, att när jag talar om konservering, så skiljer jag därvidlag på en metod, som jag kallar konservering i motsats till preservering, och med konservering menar jag då att man skall tillvarataga fisköverskottet och säkra hållbarheten under den kortare tid, exempelvis någon eller några veckor, som behövs för att kunna distribuera ut fisken i berett skick över hela landet. Tillförseln av fisk är ju synnerligen ojämn, och det gäller därför att skapa resurser för att kunna snabbt tillvarataga överskottet och därmed nå en jämnare fördelning av tillgången på fisk.

Jag anser sålunda, att fiskeristyrelsens allra främsta uppgift måste bli att

lösa problemet om tillvaratagande av fisköverskottet genom skapande av en modern konservindustri, och därmed är jag inne på frågan om fiskeristyrelsens förläggning.

Jag har faktiskt inte kunnat finna något hållbart skäl för att den skall placeras i Stockholm. Det enda skälet synes vara, att om man har alla andra ämbetsverk i Stockholm, så bör också fiskeristyrelsen ligga där. Jag tycker tvärt om att detta skäl talar för att man bör undvika att förlägga detta nya ämbetsverk till Stockholm. Nu är det emellertid så, att det föreligger alldeles särskilda skäl för att förlägga detta nya ämbetsverk till Göteborg. Den större delen av fisket är faktiskt förlagd till västkusten, och även om man kan ange viss statistik som visar, att det råder en ganska jämn fördelning mellan insjöfisket och ostkustfisket å ena och västkustfisket å andra sidan, så är det dock ett faktum, att man på västkusten har de allra största resurserna att skapa ökad tillförsel och tillgång på fisk. Där har man utvecklingsmöjligheter för fisket liksom man också där har de allra bästa utvecklingsmöjligheterna för en modern konservindustri. Man har för övrigt redan på västkusten en ganska betydande konservindustri och får därigenom tillgång till erforderlig sakkunskap för en utbyggnad av konservindustrien och för dess modernisering. Bygandet av en modern konservindustri skulle inte bara få betydelse för tillvaratagandet av fisköverskottet, det skulle också betyda mycket för lösandet av det fattiga Bohusläns sysselsättningsproblem. Det måste också ha sina fördelar att ha fiskeristyrelsen placerad, om jag så får uttrycka mig, i fiskets centrum, och ingen kan väl ändå bestrida att detta centrum är västkusten. Dessutom anser jag att den överdrivna centraliseringen av ämbetsverken till Stockholm någon gång måste brytas. Här ha vi ju att göra med ett ämbetsverk, som varken ur praktiska eller

andra synpunkter nödvändigtvis måste förläggas till Stockholm. Icke minst ur psykologiska synpunkter skulle det vara hälsosamt om Stockholm vilade sig ett slag i sin centraliseringsiver.

Utskottet har nu pliktskyldigast följt Kungl. Maj:ts förslag, och dess motivering är i huvudsak, att det är nyttigt för kontakten med andra ämbetsverk att fiskeristyrelsen förläggas till Stockholm. Jag är inte så alldeles säker på att det är så nyttigt för ett nytt ämbetsverk att dväljas i den anda av byråkrati och blankettvälde, som råder i Stockholm. Tvärtom tror jag det vore hälsosamt att det nya ämbetsverket finge utveckla sig i en miljö, som ger det en direkt kontakt med levande livets krav och med den verkliga sakkunskap, som representeras av fiskerinäringens utövare. Den kontakt med andra ämbetsverk, som är behövlig, bör kunna ombesörjas lika säkert av vårt moderna kommunikationsväsende, vare sig ämbetsverket ligger i Stockholm eller Göteborg.

Med vad jag sålunda anfört, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den motion vi avgivit i saken och vari föreslås att fiskeristyrelsen förläggas till Göteborg.

Herr von FRIESEN: Herr talman! När jag hörde inledningen av den föregående talarens anförande fick jag och kanske även övriga ledamöter, som hörde på honom, klart för mig att det var egentligen ett kommunistiskt initiativ som lett till denna fiskeristyrelse, som nu föreslås av Kungl. Maj:t. Jag måste säga, att även om jag inte skall gå in på den historieskrivning, som herr Senander lämnade, så minskade den inte mina betänkligheter mot inrättandet av detta nya ämbetsverk.

Jag har försökt mycket noggrant höra på den diskussion, som förts här i kammaren, för och emot inrättandet av denna nya fiskeristyrelse. Jag för-

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

står mycket väl att detta är en allvarlig fråga och att man kan anföra skäl både för och emot. Då jag säger, att jag hör till de mera betänksamma och kanske helst hade önskat, att man inte i närvarande stund hade kommit med ett dylikt förslag, så kanske det kan sägas om detta, att det är något av känsluskäl. Jag tror att vi litet var bli en smula bekymrade över den allmänna tendensen att utöka de centrala ämbetsverken. Det förefaller nästan som om man på löpande band skulle tillverka nya centrala ämbetsverk, och alla dessa institutioner kunna vi i längden icke bära. Jag har därför mycket starka betänkligheter mot förslag över huvud av denna typ. Jag tror icke att de skäl, som anförts för inrättande av en fiskeristyreelse, äro så starka, att man icke skulle kunna klara sig med den nuvarande anordningen. Det är på det sättet med dessa statliga utredningar, som sättas i gång och av vilka vi ha åtskilliga, att de äro mycket ambitiösa, man skulle vilja säga nästan litet för ambitiösa. De resultera i allmänhet i ganska kostnadskrävande förslag. Det är ingalunda ovanligt, att de sakkunniga just föreslå en förstärkning och en utökning av den centrala administrationen, och det sker undantagslöst på det sättet att organen förläggas till huvudstaden. Jag delar de betänkligheter i den frågan som ha uttalats av framför andra länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som kritiserar sakkunnigutredningen på det sättet, att länsstyrelsen gör gällande, att det skulle innebära »både en för stark centralisering av fiskeriadministrationen och en uppenbar överorganisation, som icke blott vore onödig utan även skulle innebära en för fiskerinäringen direkt skadlig byråkratisering». Och länsstyrelsen tillägger: »En decentraliserad administration, som lättare och bättre kunde taga hänsyn till de olika lokala förhållandena och få nära kontakt med fiskerioorganisationerna, vore avgjort att föredraga

framför en stark centralorganisation.» Länsstyrelsen slutar för sin del, ehuru mycket tveksamt, som så många andra remissinstanser med ett tillstyrkande av en särskild fiskeristyreelse men av väsentligt mindre omfattning än den som föreslagits av utredningen. Nu lär det väl inte vara möjligt att vinna majoritet här i kammaren för ett avslag på Kungl. Maj:ts förslag, och jag kommer heller inte, trots de betänkligheter jag hyser, att resa ett sådant yrkande.

Frågan har emellertid genom första kammarens beslut om förläggningsorten för det nya centralorganet kommit i ett läge, som gör, att det förefaller mindre osympatiskt att acceptera förslaget. Rent allmänt skulle jag vilja uttala den uppfattningen, att man här osökt tycks ha ett tillfälle att förlägga en centralstyrelse till annan ort än landets huvudstad. Man torde få leta efter något annat fall, där det skulle kunna gå lättare och bättre att ha en sådan förläggning än när det gäller fiskeristyrelsen, och det förefaller mig alldeles naturligt, att den plats som då borde väljas är den som har föreslagits av den av mig nyss åberopade remissinstansen, länsstyrelsen i Göteborg, nämligen Göteborgs stad. Jag tror, att det inte skulle erbjuda några svårigheter, även om anhängarna av Stockholmsförläggningen ha sina betänkligheter.

Det är för övrigt så, att om vi besluta förläggning av fiskeristyrelsen till Göteborg och erfarenheten skulle visa, att det stöter på oöverkomliga svårigheter att ha den förläggningsorten, så kan man ju flytta styrelsen till Stockholm. Jag tror dock inte, att det skulle bli nödvändigt att göra det. Jag tror, att den atmosfär, i vilken ämbetsmännen komma att befinna sig där nere i Göteborg, det klimat som kommer att omge dem, skall visa sig mycket nyttigt, när det gäller handläggningen av dessa ärenden. Jag kan ingalunda dela den mening som kommit till uttryck i en insändare i en daglig stockholmstidning

härordagen av en tjänsteman inom fiskeriförvaltningen, nämligen att han och tjänstemännen över huvud taget inte vore angelägna att flytta utanför Stockholm. Detta kan ju omöjligt vara något sakskäl. Tyvärr är det ju ofta på det sättet, att ämbetsmännen själva i det tysta verka pådrivande på sakkunnigutredningar och sannolikt även på Kungl. Maj:t när det gäller förläggningsorten, och man hopar en hel serie argument till förmån för Stockholm, som inte stå sig vid en närmare granskning. De skäl som åberopats av såväl statsrådet som även av utskottet för en förläggning till Stockholm tyckas mig inte vara tillräckligt bärande. Varken kontakten — den nära kontakten — med statistiska centralbyrån eller med de prisreglerande institutionerna är väl så nödvändig, att enbart den kan motivera förläggning till huvudstaden. Med den kommunikationstekniska utvecklingen bör det inte vara några svårigheter för styrelsen i Göteborg att stå i kontakt med dessa organ, av vilka man väl får hoppas att åtminstone det ena skall vara en mera tillfällig företeelse, nämligen organet för de prisreglerande åtgärderna.

Det är emellertid ytterligare en synpunkt, herr talman, som jag skulle vilja framhålla, vilken inte hittills har kommit fram i denna debatt och som jag tycker mycket litet utförligt har berörts i jordbruksutskottets utlåtande nr 15, nämligen frågan om forskningsarbetet på detta område. Det är alltså fråga om den hydrografisk-biologiska kommissionen och dess verksamhet samt även fartyget Skagerak. Det var med stort beklagande som man tog del av förslaget att förstnämnda nära 50-åriga forskningsinstitution nu genom detta beslut skulle komma att upplösas. Den har grundats av intresserade privatpersoner och har bedrivit sitt forskningsarbete utan alltför stora anslag av statsmakterna. Den har burits upp av entusiasmen och arbetsviljan hos ett antal forskare

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

som gjort banbrytande insatser på detta område. Man skulle kunna ge åtskilliga exempel på hur resultatet av det forskningsarbete som bedrivits i denna kommissions regi kommit fiskerinäringen direkt till godo. Men även om man inte i varje fall kan se ett omedelbart samband mellan vetenskaplig forskning och dess nyttiggörande för människorna, så är det alldeles obestridligt, att det existerar ett sådant samband, att det så småningom på olika vägar har blivit möjligt att omsätta forskningsresultat vunnna på det sätt, på vilket denna kommission och dess medarbetare arbeta, i för vårt folkhushåll nyttig riktning. Det är beklagligt, att denna institution helt skall försvinna, att denna försöksverksamhet, på sätt som här föreslagits, skall knytas till en statlig styrelse. Den erfarenhet man hittills har av vetenskaplig forskning och vetenskapligt arbete, bedrivet på detta sätt i statens regi, är ingalunda uppmuntrande. Det hade utan tvivel varit nyttigt, om man hade låtit bli att upplösa denna kommission och låtit den fortleva till gagn både för vetenskapen och för fiskerinäringen.

Det är också en annan synpunkt, som jag vill framhålla i detta sammanhang, nämligen den internationella goodwill som en institution som denna kommission har lyckats skaffa sig. Den är i själva verket ledande på havsforskningens område. Den är känd över hela världen, där man studerar liknande ting. Särskilt i denna tid är det ju beklagligt, om man genom administrativa åtgärder skulle försöka försvaga kontakten med forskningsarbetet i andra länder. Jag kan nämna, att den stora kulturella och vetenskapliga organisationen UNESCO, till vilken Sverige tyvärr, vilket jag tidigare påtalat i denna kammare, inte ännu har anslutit sig, planerar ett internationellt arbete på detta område. Det hade då varit naturligt, om man där hade kunnat söka kontakt med ovannämnda fria, efter anglosaxiska metoder uppbyggda vetenskap-

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

liga institution i stället för att byråkratisera densamma.

När man talar om undersökningsfartyget Skagerak — jag kommer därmed till den sista frågan — måste jag säga, att jag finner det i hög grad beklagligt, att detta fartyg, som fortfarande skall vara förlagt på västkusten, kommer att, om fiskeristyrelsen förlägges till Stockholm, dirigeras därifrån med endast någon tjänsteman i mindre betydande ställning såsom kontaktman. Det har inte vare sig av Kungl. Maj:t eller av utskottet kunnat påvisas några som helst olägenheter av den nuvarande anordningen, att länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län handhar dirigeringen av detta fartyg för dess ganska skiftande uppgifter. Här ser man återigen en fara i den centrala byråkratisering som här har föreslagits.

Herr talman! Om jag sammanfattar de skäl som för mig varit vägledande för ställningstagandet i denna fråga, så synes det mig som om man borde kunna ena sig om ett förslag av den innebörd som reservationen av herrar Johansson i Torp och Utbult har, nämligen fiskeristyrelsens förläggning till Göteborg. Olägenheterna även för forskningen, om de också bli betydande, och för dirigeringen av fartyget Skagerak, skulle bli mindre vid en förläggning till Göteborg, där man också vill hoppas, att den till fiskeristyrelsen knutna försöksverksamheten skulle få en friare ställning än vad som förutsatts i utredningen.

Med dessa ord vill jag, herr talman, yrka bifall till den nyss nämnda reservationen.

Herr SENANDER (kort genmäle): Herr talman! Jag ber att få uttrycka min djupaste beundran för herr von Friesens ädelmodiga förklaring, att han inte skulle låta påverka sig i sakfrågan av det förhållandet, att jag redan för elva år sedan interPELLERADE om tillsättandet av en självständig fiskeristy-

relse. Jag tycker eljest, att den förklaringen var ganska överflödig. Det finns väl ingen i denna kammare, som misstänker herr von Friesen för att hysa några s. k. farliga åsikter, inte ens i samband med tillsättande av en fiskeristyrelse.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag vill först lämna ett svar till herr Larsson i Karlstad. Han ifrågasatte i sitt inlägg, om man inte behandlat länsfiskeritjänstemännen litet illa i avseende å löner och pensioner. Med anledning därav vill jag bara nämna, att direktiv äro skrivna för en utredning, som skall ta upp utbildningsfrågorna för bland andra länsfiskeritjänstemännen och i samband därmed också deras löne- och pensionsställning. Jag föreställer mig, att herr Larssons farhågor på denna punkt i någon mån kunna stillas med den upplysningen.

Jag kan vidare säga, att regeringen självfallet har haft både allvarliga och ingående överväganden, innan denna proposition framlades för riksdagen. Dessa överväganden emanerade emellertid inte ifrån herr Senanders interpellation av år 1937. Jag måste bekänna, att för mig är den en alldeles okänd företeelse. Min tid har inte medgivit de arkivforskningar som skulle varit nödvändiga för att jag skulle fått kännedom om den, varför den omständigheten att denna proposition om fiskeristyrelsen nu ändå ligger på riksdagens bord är en sak, som inte har något att skaffa med herr Senanders initiativ. Om jag med den upplysningen också kan stilla herr von Friesens farhågor, har ju alltid något vunnits.

Det har sagts här — och jag är benägen att understryka det — att ett eget verk för betjänande av fiskets intressen är ett utomordentligt gammalt och välmotiverat krav från fiskarbefolkningen. Jag har haft tillfälle att på ett otal möten och konferenser, där re-

presentanter för den praktiska fiskarkåren varit samlade, kunna konstatera, hur pass stor vikt man lägger vid att få ett eget verk för sina angelägenheter. Det är en utomordentligt enhällig fiskaropinion bakom detta krav, och när man nu ifrån en del håll gör gällande, att detta är en utbyggnad av den statliga byråkratismen, en utbyggnad av vår centraliseringslusta, kan jag ändå trösta mig med att de fiskare som i sin praktiska verksamhet ha förstahandsintresset i denna fråga ha en annan, en emot bland andra herr Dickson mycket klart avvikande uppfattning.

Det är emellertid självfallet, att det inte enbart är dessa synpunkter som varit avgörande för att regeringen framlagt förslaget. Det är andra och kanske ännu mera vägande synpunkter som varit bestämmande. Vi hoppas på en god framtid för det svenska fisket. Vi tro, att det är en näring som ännu bara är i sin begynnelse. Vi äro övertygade om att det på detta område finnes utrymme för expansion och progressivitet. Jag kan ju, vilket kanske är överraskande för en del av kammarens ledamöter, tala om att fjolårets fiskexport var den största som hitintills kunnat inregistreras genom tiderna, detta trots att de gamla stora traditionella marknaderna i Centraleuropa ännu inte blivit bearbetningsbara marknader. Vi ha vidare produktions- och avsättningsspörsmål över huvud taget. Jag tror det var herr Senander som talade om konserveringsindustriens betydelse. Jag är beredd att understryka vad han sagt på den punkten. Vi ligga avsevärt efter t. ex. vårt grannland Norge både i fråga om konserveringstekniken och kvalitetskontrollen, över huvud taget i fråga om de grundläggande åtgärder, som utgöra betingelser för en växande handel med fisk. Vi ha yrkes- och utbildningsfrågorna praktiskt taget orörda. Fiskarbefolkningen jämte fiskeriarbetarna är en av de få

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

yrkesgrupper, för vilka man från statsmakternas sida hitintills inte visat något nämnvärt intresse, när det gäller ordnad yrkesutbildning. Allt detta kan självfallet på ett helt annat sätt än hitintills observeras, behandlas och tagas under noggrann omprövning, i händelse man ger fisket ett eget verk för de egna intressena.

Det har tillkommit ytterligare synpunkter utöver de nu anförda, synpunkter som varit berörda i ett par anföranden tidigare här i dag. Vi stå inför en omorganisation av lantbruksstyrelsen. Vi hade samma problem för något år sedan, när medicinalstyrelsen höll på att växa ur kläderna. Vi måste då bryta ut veterinärbyrån och inrätta ett eget verk för veterinärintressena under en överdirektör. Nu är läget det samma för lantbruksstyrelsen. Verket blir utan diskussion för stort, för omöjligt att rationellt arbeta som ett verk, om man inte i samband med att nya arbetsuppgifter nu läggas på verket också ser till att man får en avlastning. Man har här en klar parallellitet, menar jag, med vad riksdagen gjorde föregående år i avseende å medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen och vad jag hoppas den skall göra i år i avseende å lantbruksstyrelsen och fiskeristyrelsen. Jag vågar också säga, att det nya verket är tilltaget med beaktande av vårt finansiellt besvärliga läge. Kostnadsstegringen är blygsam. Anslagskraven inskränka sig till en kostnadsökning på något hundratusental kronor.

I den andra kontroversiella frågan, fiskeristyrelsens förläggning till Stockholm eller Göteborg, har man bland de talare som hitintills haft ordet i övervägande utsträckning talat för Göteborg. Jag har lagt märke till att de i stor utsträckning varit representanter som haft anknytning lokalt åt västkusten, åt Göteborgshället. Dessutom ligger ju i en sådan uppfattning alltid bakom den naturliga antagonismen mellan storstaden och landsorten, det populära

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

resonemanget om att man tror sig med en sådan framstöt kunna skjuta ett litet skott i den av alla långt ifrån älskade s. k. centralbyråkratien. Jag har emellertid en känsla av att de i detta sammanhang anförda synpunkterna i långa stycken äro känslomässigt betonade. Den reellt och sakligt betonade synpunkten är självfallet, att man gör en jämförelse mellan värdet av fångstmängderna på västkusten och värdet av fångstmängderna på ostkusten och från den synpunkten konstaterar, att det väger över något för västkusten. Om man, som här vid något tillfälle gjorts, även inkluderar insjöfisket och säger, att detta fiske till sin natur klart har mera beröring med östersjöfisket än med västkustfisket, kommer man emellertid till det resultatet, att fångstmängdernas värden balansera varandra utomordentligt jämnt.

Jag vill först konstatera, att i de utredande instanserna har det inte rätt några delade meningar på denna punkt. Jag har haft tillfälle att personligen tala med utredningens ordförande om denna sak. Han deklarerade för mig, att man utgått från och ansett det så klart som ett axiom, att fiskeristyrelsen skulle ligga i Stockholm. Bakom denna ståndpunkt stå de representanter för västkustfisket som det utredande organet haft tillfälle att överlägga med i denna fråga. Jag vågar således hävda, att med undantag av de fiskarintressen som kunna vara representerade genom riksdagsmän ha alla fiskarintressen som givit sig till känna i utredningar och i förberedande resonemang otvetydigt varit för Stockholm som förläggningssort. Vad är det för sakliga skäl som tala för att den nya fiskeristyrelsen skulle förläggas till huvudstaden? Bland annat kan jag omtala, att inom lantbruksstyrelsens byrå för fiskeriärenden 20 % av de administrativa ärendena komma på västkustfisket och 80 % på ostkust-, sydkust- och insjöfisket.

Det har anförts, att man här har att beakta nödvändigheten av smidiga kommunikationer med olika myndigheter. Man har i debatten nämnt lotsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen — framför allt när det gäller sötvattensfisket och fisket i de rinnande älvarna — kammarkollegium, domänstyrelsen och vattendomstolarna. Detta är ju ett sakligt rätt tungt vägande motiv, men vad jag anser vara det starkaste och mest vägande motivet är, att prisregleringsfrågor och handelspolitiskt betingade frågor med nödvändighet handläggas och komma att handläggas i Stockholm.

Jag vågar icke heller draga de slutsatser, som herr von Friesen drog, nämligen att prisregleringsfrågan för fiskerinäringen är ett slags kriskonjunkturfråga. Vi ha inom den svenska fiskerinäringen haft erfarenheter av de ekonomiska förhållanden, varunder den svenska fiskeribefolkningen levde under den s. k. fria tiden, och vi ha erfarenhet av förhållandena nu, när fiskeribefolkningen har stöd av den statsreglerade prissättning, som gäller under kristiden. Ifall herr von Friesen går ut och låter västkustfiskarena företaga en allmän omröstning om huruvida de vilja tillbaka till det gamla, fria förhållandet eller behålla den nuvarande statliga prisregleringen, skall han finna, att det blir — det råder ingen tvekan om den saken — 100 % majoritet för det senare alternativet.

Fiskarbefolkningens stora, aktuella intressefrågor äro självfallet: Hur mycket betalt få vi för vår fisk? Kunna vi avsätta den? Kunna vi driva vår näring under sådana betingelser, att den är en ekonomiskt god näring eller skola vi bli ett fiskareproletariat? Detta är frågor, som äro framför allt angelägna för västkustfiskarena ur den synpunkten, att man till västkustfisket har en mycket dominant del av exportintresset förlagt. Fiskerifolket har under senare år fört — och de komma säkerli-

gen att göra det i fortsättningen genom sina organisationer — självständiga och kontinuerliga förhandlingar med de statliga prisreglerande myndigheterna uppe i Stockholm. Jag har en känsla av att det kommer att bli fler resor angående sådana frågor från västkustfiskarbefolkningens sida än det blir i fråga om de mera renodlade fiskefrågor, som skola åvila fiskeristyrelsen. Men jag är också angelägen att understryka, att dessa för västkustfiskarna så utomordentligt intressanta och viktiga spörsmål också komma att ägnas stor uppmärksamhet av en kommande fiskeristyrelse. Jag har den uppfattningen, att när det gäller dessa regleringsfrågor, även om de av administrativa eller andra skäl komma att läggas under en livsmedelskommission eller en kommande statens jordbrukskommission, kommer fiskarens eget verk att vara så intresserat och aktivt involverat däri, att det är praktiskt nödvändigt att det blir möjlighet till nära kontakt. Det behövs viktiga och snabba överläggningar med departement — folkhushållningsdepartementet, jordbruksdepartementet, handelsdepartementet — om fiskerifolkets intressefrågor. Man kan visserligen, som det sades av en talare i första kammaren förra veckan, telefonera, och man kan skicka brev, som gå ned på en natt. Men var och en som känner detta arbete något så när inifrån vet, att det kan bli fråga om att få till stånd en viktig handelsberedning med en eller två timmars varsel. Det kan bli nödvändigt att få fiskarens topporganisation med i den handelsberedningen. En sådan sak går icke att klara med en postförsändelse till Göteborg, lika olämpligt som det är att sköta den kommunikationen per telefon. Det kommer att bli alldeles nödvändigt att ha toppen av fiskarens egen organisation i nära kontakt med departementen, med den expertis, som är inkopplad i alla viktiga ekonomiska frågor för fiska-

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

rena. Man har sagt här, att i Norge har man övervägt att flytta fiskeridirektoratet från Bergen till Oslo. Jag tycker att detta är signifikativt för att man kan gå för långt i sin strävan att decentralisera. Men i Norge har man ändå ett särskilt fiskeridepartement, som självfallet ligger i Oslo och som är högsta övermyndighet när det gäller fiskarbefolkningens angelägenheter.

Herr von Friesen hade invändningar mot att man här tänkt sig att bygga upp den nya fiskeristyrelsen på ett sådant sätt, att man för tillsammans försöks- och forskningsverksamheten och övriga angelägenheter för fiskerinäringen och på det sättet samlar allt under en hatt och får ett eget verk. Ja, jag har ansett det vara nödvändigt, om man skall få det underlag för ett verk, som ger sakliga möjligheter att få riksdagens gehör, att ha ett verk av en viss storleksordning. Det skall ju stå under ledning av en överdirektör och bestå av ett par byråer med byråchefer och dessutom en speciell avdelning, nämligen fisketillsynsmyndigheten. Vi ha försökt klara detta problem genom den konstruktion vi gett fiskeristyrelsen. Det nya verket heter Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, och det är så konstruerat, att i toppen skall sitta en överdirektör med en styrelse, bestående av fyra vetenskapsmän och fyra den praktiska fiskerinäringens representanter. Man sade i en debatt — jag minns icke om det var här eller i första kammaren — att man är rädd för att med dessa premisser försöks- och forskningsverksamheten, den vetenskapligt betonade delen, sättes i något slags stryckklass. Jag kan icke förstå det resonemanget. Det är ju intet som hindrar, att vi få en överdirektör, som är utomordentligt intresserad av forsknings- och försöksverksamhet och vetenskapliga arbetsuppgifter. Jag går så långt att jag säger, att det är självfallet att det icke är någon diskvalifikation för en eventuell aspirant till över-

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

direktörssysslan, om han vid sidan av praktisk blick för vad arbetet kräver och vid sidan av vissa administrativa egenskaper också har dessa vetenskapliga förutsättningar. Det är klart att det är ett plus för honom när han ställer sig i raden av hugade sökande. Jag har också varit kättersk nog att anse, att just genom detta att man för tillsammans den vetenskapligt betonade delen, som nu levt sitt eget och kanske något vetenskapligt isolerade liv, med den praktiska fiskerinäringens män, bör man ha vissa möjligheter att få ett befruktande samarbete till stånd. Jag tror icke att den vetenskapliga forskningen på lång sikt är betjänt med att vara isolerad i ett rum inom — om jag skall tala sjöspråk — vattentäta skott. Därför tycker jag att detta uppslag bör med tillfredsställelse kunna accepteras av de talare, som här säga sig företräda de mera vetenskapligt betonade synpunkterna.

I fråga om undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak är det ju så, att fartyget användes dels för isbrytarverksamhet för fiskarbefolkningen, dels för vissa vetenskapligt betonade arbeten på de olika världshaven. Vi ha en liknande anordning på östkusten, där vi ha undersökningsfartyget Eystrasalt. Detta fartyg har alltid administrerats från den centrala administrationen, från lantbruksstyrelsens fiskeribyrå och dess tjänstemän. Fartyget Skagerak har administrerats från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, där en speciellt utsedd tjänsteman haft den dagliga översynen av verksamheten. Nu är tanken den att sammanföra båda fartygen under fiskeristyrelsen, men att av praktiska skäl låta en tjänsteman nere i Göteborg ha den dagliga och kontinuerliga översynen över fartyget Skagerak. Om man sätter in fiskeristyrelsen, som är fiskerifolkets eget verk, i stället för länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som väl knappast kan anses, även med all respekt för dess fiskeriintresse,

vara mer »fiskeminded» än det egna verket fiskeristyrelsen kan tänkas bli, har jag ingen känsla av att man här gjort något, som innebär en nackdel i fråga om fartyget Skageraks möjlighet att driva försöks- och forskningsverksamhet, lika litet som man belastat hydrografisk-biologiska kommissionens möjligheter eller på något sätt äventyrat den internationella goodwill, som herr von Friesen talade om.

När vi byggt upp ett eget verk för fiskerinäringen, ha vi utöver försöks- och forskningsverksamheten lagt in i detta även den tidigare organisationen: tillsynsmyndigheten. Den har bestått av fyra tjänstemän. Den har sålunda ett utomordentligt litet underlag för en egen organisatorisk status. Nu lägges den in som avdelning under fiskeristyrelsen. Första kammaren har i förra veckan genom sitt beslut bekräftat, att detta är ett riktigt handlings sätt. Det är lämpligt att få tillsynsmyndigheten under det centrala verket. En övervägande del av tillsynsmyndighetens arbete består av uppgifter och uppdrag, som direkt beröra fiskerifrågorna, och alla naturliga skäl tala för att den skall höra till fiskeristyrelsen.

Men om man samtidigt fattar beslut om att fiskeristyrelsen skall förläggas till Göteborg, uppstår det alldeles speciella problemet — naturligtvis icke svårare än att det kan lösas på ett eller annat sätt — om kostnader, vilket man i annat fall slipper ifrån. Tillsynsmyndigheten har sina anläggningar på Lovön i kontakt med den försöksstation på fiskeriets område, som finns där. De byggdes år 1942 med statsmedel och drogo en kostnad av 200 000 kronor. De bestå av ett biologiskt, ett bakteriologiskt och ett vattenkemiskt laboratorium. Verksamheten bedrivs i anknytning till de dammar och andra anläggningar som ha byggts där ute. En överflyttning av allt detta kan naturligtvis tänkas på det sättet, att man lägger ned anläggningen utanför Stockholm och

bygger en ny vid Göteborg. Men jag föreställer mig, att det blir en kostnad, som icke stannar inom 1942 års kostnadsram, 200 000 kronor, utan betydligt överstiger detta belopp — med hur mycket vet jag icke, men i varje fall blir det dyrare. Man kan fråga sig: skall man på nytt bryta ut tillsynsmyndigheten och låta den leva sitt eget liv vid sidan om fiskeristyrelsen? Första kammaren har icke ansett detta lämpligt. För min del skulle jag anse det högst olämpligt. Tillsynsmyndigheten är ett av benen på stolen som bär upp och motiverar en fiskeristyrelse, detta verk som är fiskerifolkets så många gånger omvittnade och livligt närda önskemål.

Man har kanske, när man talat om risken för försöks- och forskningsverksamheten haft en inneboende känsla av att ett ämbetsverk icke kan mobilisera samma intresse för de rent vetenskapliga och forskningsmässiga uppgifterna som kan finnas om verksamheten drives i sin speciella klädnad. Ja, jag har åtminstone den erfarenheten, att om ett eget verk för en speciell näring kommer till, blir detta verk på ett alldeles särskilt sätt partengagerat i den näringen. Det visar ett intresse för alla de olika områden, som det har att värna, ett intresse som vi från myndigheternas sida mången gång ha all möda att kalmera för att få det att stanna inom de finansiella resurser som vi ha till vårt förfogande. Det föreligger ingen risk för att en central fiskeristyrelse kommer att sätta det vetenskapliga arbetet i strykkläss. Vi ha konstruerat styrelsen så, att vi skola få garantier mot detta, och all erfarenhet talar, såsom jag nyss sade, för att vi icke behöva hysa några farhågor i det fallet.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Det var en passus i folkhushållningsministrernas som vanligt för orat så njutbara anförande, som jag

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

fäste mig vid. Det var den del i det samma, där han berörde två olika ämbetsverks benägenhet att fortplanta sig. Det var medicinalstyrelsen, som nedkommit med veterinärstyrelsen, och det var lantbruksstyrelsen, som skulle vara beredd att vid sin sida snart se fiskeristyrelsen. Man må ha olika meningar om denna utveckling. Jag har den uppfattningen, att vi skola försöka undvika att låta byråkratien svälla ut. Jag har tidigare försökt påpeka, hur det förhåller sig med den saken, hur den liksom automatiskt fortplantar sig. Ingen makt tycks kunna hindra en sådan utveckling. Statsrådet har en annan mening. Den må han kämpa för, liksom jag talar för min vara.

Sedan har jag blivit upplyst om att herr Jacobson i Vilhelmina uttalat missnöje med mitt sätt att uttrycka mig. Ja, jag är för min del ibland missnöjd med politiken hos det parti herr Jacobson numera tillhör, så att vi kanske på den punkten kunna vara kvitt.

Herr JOHANSSON i Kastanjegården: Herr talman! Innan herr statsrådet hade ordet var det ingen svårighet att konstatera, varifrån de olika talarna voro, om man icke tidigare visste det. Göteborgsrepresentanterna och de som bo i den trakten talade för Göteborg, och de andra för Stockholm. Man fick en känsla av att de flesta talarna hade mer intresse för fiskeristyrelsens förläggningssort för ortens egen skull än för samhällets och fiskarens bästa. Jag hoppas emellertid, att någon mera neutral talare skall uppträda, som kan övertyga mig. Jag måste erkänna att jag är mera villrådig nu än när jag kom till riksdagen i dag. Jag tror att det är flera än jag i denna kammare, som känna sig förvirrade över de ting, varom debatten mest har rört sig. Jag skall därför inte alls framföra några förslag, i all synnerhet som jag inte har någon möjlighet att föreslå vare sig

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Sölvesborg eller Simrishamn, som eljest skulle passa mig mycket bättre. Jag skall alltså inte föra någon talan i denna sak. Jag hoppas kunna bilda mig ett omdöme i frågan under den fortsatta debatten. För närvarande känner jag mig mest benägen att avstå från att rösta.

Jag skall i stället beröra en annan fråga, som visserligen är av mindre omfattning men inte desto mindre viktig. Jag har tillsammans med herrar Jacobsson i Igelsbo och Boman i Kieryd väckt en motion om att fiskmästarna skola få en bättre lönegradsplacering. Utskottet har föreslagit att de skola placeras i lönegrad 16, detta kanske på grund av statsrådets uttalande att det med hänsyn till deras arbetsuppgifter icke skulle föreligga någon anledning att placera dem i någon annan lönegrad. Nu tröstade herr statsrådet herr Larsson i Karlstad med att deras löneförhållanden äro föremål för utredning och att man får avvakta resultatet av denna utredning.

Eftersom herr statsrådet sade att det med anledning av deras arbetsuppgifter inte var motiverat att placera dem i högre lönegrad, kan jag inte låta bli att omnämna att jag på ort och ställe, nämligen vid fiskodlingsanstalten i Mörrum, har satt mig in i en fiskmästares arbetsuppgifter. Det är visserligen en liten kår det här gäller, men var och en av dess medlemmar får ärligt göra skäl för sin lön, även om han skulle bli placerad i 17 lönegraden. Det är kanske inte allmänt bekant vilka arbetsuppgifter som åvila dessa fiskmästare. De skola utom att hålla fred på fiskevattnen — ett värv som tar mycket tid och arbete i anspråk och är förenat med stort ansvar — hålla uppsikt över odlingsanstalterna, fånga fisk för avel och vaka över dessa små glin. Jag har på nära håll observerat att vår fiskmästare under långa tider på året inte kan lämna det område inom vilket han bor, och den några hundra meter från hans bostad belägna odlingsanstalten, där han

har sin verksamhet förlagd. Han kan inte på något sätt ge sig därifrån, ty det är förenat med alldeles för stora risker för fiskodlingen. Om han skulle överlämna övervakningen till någon person, som icke är sakkunnig, skulle detta kunna äventyra hela odlingsanstaltens verksamhet och medföra ett mycket dåligt resultat. Dessutom ha fiskmästarna även sitt arbete förlagt till fiskförsöksstationen i Aneboda, där de syssla med utbildning av eleverna. Deras egen utbildningstid är heller inte så kort. De måste ha fem års praktik och ha genomgått folkhögskola, innan de kunna komma in vid fiskeriskolorna.

Jag har vidare observerat, att länsfiskeritjänstemännen äro placerade i högre lönegrad än fiskmästarna. Dessa båda grupper ha precis samma utbildning, och de allra flesta av dessa fiskmästare ha tidigare varit länsfiskeritjänstemän. De skulle alltså nu komma i ett sämre läge än under sina förberedande år inom yrket. Jag tror därför att utskottet i detta fall är på alldeles fel väg. Det är ju mycket stora värden som det här rör sig om. Den fiskmästare, varom jag här talat, inlevererar till statskontoret hundratusentals kronor om året. Om dessa män skola få ett verkligt intresse för sin uppgift bör man nog inte ge dem lägre lön än andra med mycket lägre utbildning erhålla.

Med vad jag anfört, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till den av mig m. fl. väckta motionen nr 408 i denna kammare.

Herr ANDERSSON i Surahammar:

Herr talman! Efter det mycket klarläggande anförande som folkhushållningsministern här hållit kunde jag kanske lika gärna ha avstått från ordet, men, eftersom jag deltagit i utskottets behandling av detta ärende vill jag i alla fall säga ett par ord för att belysa huru vi kommit till det resultat som vi gjort inom utskottet.

Den diskussion som förts gäller ju i huvudsak två saker. Det är för det första fråga om huruvida en fiskeristyreelse skall inrättas eller ej, och för det andra var den skall förläggas om den kommer till stånd. Vad gäller frågan om att inrätta en fiskeristyreelse föreligger ju motioner om avslag och likaledes en reservation om avslag på förslaget. När jag lyssnade till de anföranden, som hållits av talare som yrkat avslag på förslaget, har jag inte kunnat finna att de förebragt några bärande argument för sin ståndpunkt. Jag tror att vad de anfört mera är uttryck för de obotfärdigas förhinder, eller kanske det, som herr Jacobson i Vilhelmina antydde, ligger någonting annat bakom. Från fiskeriorganisationernas och fiskarens sida har det under många år uttalats önskemål om att en fiskeristyreelse skulle inrättas, och detta är enligt min mening talande nog.

När ärendet behandlades i utskottet sade en talare, att då frågan varit aktuell ända sedan 1881, vore det ju inte någon brådska att just nu inrätta en fiskeristyreelse. Jag svarade då, att om frågan varit föremål för diskussion under så många år och något beslut inte kommit till stånd förrän nu, kan man inte säga att beslutet blivit förhastat. Jag säger på samma sätt nu.

Man har också under debatten hänvisat till att en hel del organisationer ha avstyrkt förslaget. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att det även finns en hel del remissinstanser som ha tillstyrkt detsamma. Bland dessa senare befinna sig i första hand fiskarens egna organisationer men också en statlig myndighet, som inte i första hand brukar uttala sig tillstyrkande, när det gäller att skapa något nytt, nämligen statskontoret. Förslaget har även tillstyrkts av riksräkenskapsverket. Det har framhållits att livsmedelskommissionen har avstyrkt förslaget. Men detta avstyrkande är ju inte enhälligt, då två av dess ledamöter tillstyrkt förslaget.

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Det har också tillstyrkts av ett flertal länsstyrelser.

Vad fiskarna beträffar tror jag att dessa på grund av det strävsamma och hårda arbete de utföra äro värda allt stöd ifrån statsmakternas sida. Motståndarna till detta förslag ha velat göra gällande att förhållandena på detta område äro bra ordnade för närvarande genom att en byrå i lantbruksstyrelsen handhar hithörande ärenden och att denna verksamhet kan pågå i samma stil som förut. Som redan vid flera tillfällen under debatten påpekats förhåller det sig emellertid så, att en sammanslagning kommer att ske den 1 juli mellan den gamla lantbruksstyrelsen och egnahemsstyrelsen. Utskottsmajoriteten har hyst den bestämda uppfattningen, att den nya lantbruksstyrelsen skulle komma att få så omfattande och krävande arbetsuppgifter efter nyssnämnda datum, att den kanske inte får så mycket tid till övers för fiskeribyrån och de uppgifter denna tidigare handhaft. Detta har varit ett av de avgörande motiven för att jordbruksutskottet har tillstyrkt förslaget om inrättandet av en fiskeristyreelse.

Den andra huvudfrågan är huruvida denna fiskeristyreelse skall förläggas till Stockholm eller Göteborg. För min personliga del har det synts naturligtast att fiskeristyrelsen skulle förläggas till Stockholm, en ståndpunkt som även utskottsmajoriteten stannat för. Det har ju från många håll framhållits, att det skulle vara lämpligt att förlägga ett ämbetsverk på annan plats än Stockholm, och detta kan måhända vara riktigt. I så fall tror jag emellertid inte det är lämpligt att börja med fiskeristyrelsen, ty denna styrelse måste, såsom här tidigare framhållits, bedriva så mycket samarbete med andra statliga myndigheter att det skulle vara mycket olämpligt att förlägga den till annan plats än Stockholm. Det har sagts att det skulle vara lämpligt att flytta ut ämbetsverk från Stockholm till landsorten.

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Man kan väl dock inte säga att Göteborg är att räkna till landsorten i vanlig bemärkelse; även Göteborg måste väl närmast anses som en storstad. Jag förstår till fullo att alla som bo i Göteborg och på västkusten vilja ha fiskeristyrelsen förlagd till Göteborg. Men om man ser på frågan i dess helhet och för att ernå bästa lösning tror jag att man i alla fall skall finna att det måste vara förmånligast att förlägga denna styrelse till Stockholm just med tanke på det nödvändiga samarbetet med andra statliga myndigheter, som äro förlagda dit. Folkhushållningsministern lämnade ju en mycket utförlig argumentering i det hänseendet.

Jag fäster mig särskilt vid ett yttrande, som min vän Johansson i Torp riktade till landsbygdens representanter i kammaren. Han sade att om landsbygdens representanter i detta sammanhang tänkte rösta för Stockholm som förläggningsort för fiskeristyrelsen, så vore det ingen idé att vid något annat tillfälle försöka förlägga något verk utanför Stockholm. Jag tror inte att detta argument är hållbart. Sådana frågor måste väl prövas från fall till fall och med tanke på vad som är den lämpligaste anordningen. I detta fall anser jag det lämpligaste vara att förlägga styrelsen i fråga till Stockholm.

Jag skall inte uppehålla tiden längre, eftersom tillräckligt redan har sagts i denna fråga. Jag ber, herr talman, att i hela dess omfattning få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr **UTBULT**: Herr talman! Herr Larsson i Karlstad sade, att han hade byggt sitt anförande på en del svaga punkter i utredningens betänkande. Ja, det går nog att hitta en del svaga punkter i alla utredningar och betänkanden, varför det nog inte torde föreligga några större svårigheter att framleta sådana även i detta betänkande för dem som bemöda sig därom. Men då herr Lars-

son i Karlstad alltså har läst hela betänkandet och känner till motiveringen för utredningens förslag i denna fråga, borde han ha funnit att där finns en hel del annat som inte på något sätt framskyntade i hans anförande.

Frågan om fiskets administration från statlig synpunkt var, som förut sagts i kammaren, på tal redan 1765 och har sedan 1880-talet varit aktuell vid upprepade tillfällen. År 1916 tillsattes t. ex. en kungl. utredning, som skulle utreda frågan om en omorganisation av fiskeridadministrationen. År 1926 tillsattes en ny utredning, som i december samma år avlämnade förslag om inrättande av en särskild fiskeristyreelse. I juni 1946 tillsattes ytterligare en utredning — alltså den tredje i ordningen — som fick i uppdrag att avge förslag rörande inrättande av en central fiskeristyreelse. Det är på den sista utredningens förslag som Kungl. Maj:ts proposition till årets riksdag — med en del ändringar — baserar sig.

Herr Larsson i Karlstad vill göra gällande, att det endast var ett fåtal ärenden som handlades av fiskeribyrån. Ett faktum är ju att fisket under de senaste 20 till 30 åren har vuxit i storlek och omfattning på ett sätt som vi tidigare inte hade kunnat föreställa oss. De ärenden som handlagts av fiskeribyrån i lantbruksstyrelsen ha från 1918 till 1939 ökat från 168 till 4 421. Detta måste bevisa en hel del, herr Larsson i Karlstad. Fiskebåtarnas och redskapens värde har ökat från 43 miljoner kronor 1930 till inte mindre än 81 miljoner kronor 1944. Fångsten uppgick sistnämnda år till 130 000 ton och hade ett värde av mellan 90 och 100 miljoner kronor.

De nya uppgifter som komma att åvila den föreslagna fiskeristyrelsen komma alldeles säkert att bli av sådan omfattning att vederbörande inom styrelsen icke behöva bli arbetslösa. Jag skall i all korthet omnämna en del av dessa uppgifter. Fiskeristyrelsen skall

utöva kontrollen över beredning och konservering av såväl salta som färska fiskvaror och kontrollen över alla fiskvaror som skola exporteras. Statsrådet Sträng påpekade nyss de kolossala brister som förefinnas på detta område. Fiskeristyrelsen skall även utöva en viss kontroll över fiskvaror, som skola säljas inom landet, detta inte minst till konsumenternas bästa. Den skall vidare handa kontrollen av försöks- och forskningsverksamheten på fiskets område och vidare taga befattning med vissa mål och ärenden som röra vattenlagen. Därtill skall den få vissa arbetsuppgifter av produktions- och avsättningsbefrämjande art samt sörja för förbättrande av avsättningsförhållandena och för en ökning av avsättningsmöjligheterna i framtiden med statens medverkan. Den skall ordna med bildandet av fiskevårdsföreningar samt uppgöra förslag till stadgar och dylikt för sådana föreningar. De lokala förhållandena inom de olika länen på ifrågavarande område fordra särskild uppmärksamhet från fiskeristyrelsens sida. Den skall vidare handlägga ärenden som sammanhånga med yrkesutbildningen och utbildningen av fiskeritjänstemän. Detta var bara en del av de uppgifter som den nya fiskeristyrelsen skall handha. Det är naturligt att den därutöver kommer att få en hel del andra uppgifter och problem på fiskets område att lösa, som inte nu kunna närmare angivas. Såsom statsrådet anfört i propositionen har fiskerinärningen med åren utvecklats allt kraftigare och dess betydelse för folkförsörjningen har ökat avsevärt. Detta framstod med särskild tydlighet under de senaste krigsåren med de härunder föreliggande importsvårigheterna.

Som en följd av denna utveckling skulle en utbyggnad av den nuvarande fiskeribyrån inom lantbruksstyrelsen erfordras, om fiskeriärendena skulle kunna på ett tillfredsställande sätt handläggas därstädes. Detta skulle helt naturligt komma att draga en hel del

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

extra kostnader. Därtill kommer ju, som förut sagts, att lantbruksstyrelsen skall omorganiseras på ett sådant sätt, att densamma skall omhänderha handläggandet av egnahemsärenden. Detta jämte det förhållandet att ledamöterna i lantbruksstyrelsen i allmänhet utses med hänsyn till jordbrukets behov komme säkerligen att medföra, att fisket komme att intaga en mycket undanskymd plats inom lantbruksstyrelsen.

Herr Larsson i Karlstad framhöll också att en del av fiskarens organisationer icke voro anhängare av en fiskeristyrelse. Jag har ett protokoll från ett sammanträde den 4 mars i år, där Sveriges samtliga organiserade fiskare voro företrädde, även den organisation som herr Larsson särskilt nämnde. Där beslutades det, att man på allt sätt skulle befrämja att denna proposition skulle gå igenom. Detta talar ju ett annat språk än vad herr Larsson ville göra gällande.

Det synes i varje fall nu råda allmän enighet om att en fiskeristyrelse bör inrättas. Jag vill passa på att uttala min och jag tror också fiskarbefolkningens tillfredsställelse över att detta fiskarens gamla önskemål nu ser ut att kunna bli förverkligat. Vi tro också att denna nya ordning skall komma att bli till verklig nytta för hela fiskarekåren.

Då det gäller placeringen av fiskeristyrelsen ha olika meningar gjort sig gällande. Som motivering för att Stockholm skulle komma i fråga framför Göteborg har bl. a. anförts, att Göteborgs läge med hänsyn till östersjöfisket och större delen av insjöfisket är mindre lämpligt än Stockholms. För min del har jag inga som helst betänkligheter mot att fiskare från olika orter få längre eller kortare väg, när de skola besöka fiskeristyrelsen. Detta har enligt min mening ingen som helst betydelse, alldenstund det icke går att förlägga densamma på ett sådant sätt, att icke den ena ortens fiskare bleve mer gynnade än den andras. Detta är sålunda

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

intet bärande argument för att fiskeristyrelsen bör placeras i Stockholm i stället för i Göteborg.

Som en ytterligare motivering för placering i Stockholm framhålles, att prisregleringsfrågan i fortsättningen skall handhas av ett organ i Stockholm, att statistiken rörande fisket även i fortsättningen skall omhänderhas av statistiska centralbyrån och att en nära kontakt mellan fiskeristyrelsen och de båda nämnda institutionerna torde vara nödvändig för att fiskeristyrelsen skall på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöra sin uppgift. Denna nära kontakt med övriga myndigheter och institutioner i Stockholm skulle vara så värdefull, att detta motiverar en förläggning till Stockholm. Det kan inte bortresoneras att detta resonemang till viss del är riktigt. Men dessa skäl äro inte på långt när så starka, att de kunna utgöra tillräcklig motivering för att styrelsen skall förläggas till Stockholm i stället för till Göteborg.

I Norge t. ex. ligga fiskeridepartementet och övriga statliga institutioner och verk i Oslo, men det hindrar inte att fiskedirektoratet är förlagt till Bergen. Avståndet till huvudstaden spelar ingen roll. Det har uppgivits att det varit på tal att fiskeridirektoratet skulle flyttas till Oslo. Jag läser åtminstone tre norska fisketidningar varje vecka, men jag har inte sett ett ord om den saken i dessa tidningar.

Argumentet att fiskeristyrelsen skulle ligga i Stockholm därför att statistiska centralbyrån ligger där är egentligen ganska muntrande. Jag har under 25 års tid skickat statistik från min kommun till statistiska centralbyrån. Det är väl ingen som på allvar föreställer sig, att det skulle ha någon betydelse om fiskeristyrelsen ligger i Göteborg eller i Stockholm eller i Haparanda eller i Ystad, när det gäller att skicka statistiska uppgifter till statistiska centralbyrån.

För egen del inser jag till fullo be-

tydelsen av att fiskeristyrelsen och dess tjänstemän nästan varje dag av året kunna stå i direkt kontakt med själva fisket och dess utövare. Detta kan ske i själva centrum för svenskt fiske, nämligen i Göteborg. Den kontakt som där kan upprätthållas kommer att bli en sådan värdefull tillgång för fiskeristyrelsen att den mer än väl kommer att uppväga de förmåner i övrigt som fiskeristyrelsens placering i Stockholm skulle medföra. Om denna styrelse skulle placeras i Stockholm, kunde det ju inte bli någon verklig kontakt med vare sig sydost- eller västkustfisket. Denna kontakt är väl ändå en första förutsättning för att fiskeristyrelsen skall kunna fylla sin verkliga uppgift. Göteborg är ju och kommer säkerligen i framtiden att förbli centrum för svenskt fiske. Då tycker man att det skulle vara naturligt att även fiskeristyrelsen placeras därstädes.

En sak, som jag berörde i utskottet och som herr Johansson i Torp var inne på, är de stora sillperioder vi haft på västkusten, vilka återkommit tidvis sedan tusen år tillbaka. Herr Johansson i Torp framhöll, att om inte alla tecken slå slint betyder det att nästa sillperiod, som vi nu gå och vänta på, kommer att bli en av de större och betydligt mer omfattande än t. ex. den som kom på 1700-talet. Jag har sagt i utskottet, att om fiskeristyrelsen placeras i Stockholm, får den med all sannolikhet, därest en dylik sillperiod skulle inträffa, flyttas ned till västkusten. Det måste planeras för det stora fiske vi vänta. Vi äro nu inte på något sätt beredda att taga emot en ny sillperiod. I Norge bygger man varje år för miljontals kronor silloljefabriker, frys- och kylhus o. s. v. Vi ha så gott som ingenting att taga emot de stora fångsterna med. Detta betyder, att medan våra fiskare få ransonera sina fångster, kunna norrmännen fiska för fullt och exportera stora mängder, inte minst till vårt land.

Jag vill tillägga, att vi på västkusten inte lägga några som helst lokalpatriotiska synpunkter på denna fråga. Det är av rent praktiska skäl som vi anse att ett fiskets ämbetsverk skulle komma bättre till sin rätt i Göteborg än i huvudstaden. Det finns åtskilliga fiskeritjänstemän, även sådana som bo utom Göteborg och sådana som bo i Stockholm, som ha denna inställning.

Jag ber, herr talman, att i fråga om placeringen av fiskeristyrelsen få yrka bifall till den av herr Johansson i Torp och mig avgivna reservationen. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (kort genmäle): Herr talman! Jag hade inte tillfälle att höra herr Dicksons senaste anförande. Men det har meddelats mig att han var missnöjd med den politik som föres av det parti jag »numera» tillhör. Jag är därför angelägen att påpeka att jag har tillhört det socialdemokratiska partiet sedan min ungdom. Jag har aldrig vid något tillfälle haft någon tanke på att ömsa parti.

Herr ANDERSSON i Surahammar (kort genmäle): Herr talman! Herr Utbult framhöll, att man kunde vänta sig en sillperiod — som kan komma kanske efter 50—60 år — och att det skulle motivera förläggning av fiskeristyrelsen till Göteborg. Jag tror dock inte att det argumentet håller streck. Om det skulle inträffa en sillperiod, är det en hel del andra spörsmål, som måste lösas, t. ex. frågor rörande avsättningsmöjligheter, prisreglering o. s. v., och de ämbetsverk som ha hand om de frågorna finnas i Stockholm. Vi ha handelsdepartementet, som får en hel del att göra med de handelspolitiska frågorna, och vi ha det nya prisorganet, som skall syssla med prisfrågorna. De flesta frågorna måste i alla fall lösas i Stockholm. Detta argument är alltså inte bärande.

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

Även andra frågor, som beröra fisket på västkusten, måste lösas i Stockholm. De två huvudfrågorna, avsättning och prisbildning, regleras därifrån. Detsamma gäller sydkustfisket och ostkustfisket. Såsom fiskeorganisationerna påpekat finnas även ytterligare andra frågor, som prövas i Stockholm. Trots alla argument, som framföras för förläggningen till Göteborg, tycker jag att allt mer och mer talar för att förläggningsorten bör bli Stockholm.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Efter herr Jacobsons i Vilhelmina nyss avgivna deklaration ber jag honom härmed inför kammaren oförbehållsamt om ursäkt. Men jag vill tillägga att intermezzot ändå må kunna ha haft det goda med sig att en ganska spridd uppfattning, som gått i annan riktning, nu blivit tillrättalagd.

Herr UTBULT (kort genmäle): Herr talman! Herr Andersson i Surahammar tog upp frågan om sillperioderna, och han påstod att man kunde räkna med att en sådan skulle kunna komma om 50—60 år. Jag kan tala om för honom att den längsta tid som förflyter mellan sillperioderna är 60—80 år. Nu hade vi en sillperiod för omkring 50 år sedan. Det är alltså goda utsikter till att vi snart skola få en ny period, och flera tecken tyda på att den snart är i antågande. Om det sedan blir om 5 eller 10 år är naturligtvis svårt att säga.

Detta är alltså ett av de skäl, som enligt min uppfattning tala för att fiskeristyrelsen bör förläggas till Göteborg. Som jag förut framhållit finnas många andra skäl. Såsom läget nu är beträffande fisket kommer den nya styrelsen inte att vara arbetslös, utan den kommer att få mycket att syssla med. Men skall den bli till verklig nytta för hela fiskarkären, bör den ligga i Göteborg. Där kunna tjänstemännen verkligen lära sig fisket, vilket de aldrig kunna göra i Stockholm. Det är en stor

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

svaghet att det är så få som ordentligt känna till fisket. Om vederbörande studerade fisket litet mera på nära håll, och då särskilt det betydelsefulla västkustfisket, skulle de få en helt annan uppfattning om detsamma.

Herr **SKOGLUND** i Umeå: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av ett par yttranden som förekommit i debatten.

Herr von Friesen var inne på frågan om fiskeriundersökningsverksamheten och lät förstå ett visst missnöje över att man inte skulle låta undersökningsverksamheten på västkusten i fortsättningen liksom hittills ligga under hydrografisk-biologiska kommissionen. Herr von Friesen kan naturligtvis som skäl anföra vissa historiska traditioner. Men inom utredningen voro vi på det klara med att det här liksom på så många andra områden gällde att skapa en samordning. Här skulle undersökningsverksamheten beträffande ostkustfisket, sydkustfisket och insjöfisket ligga under den nya fiskeristyrelsen eller vid sidan om den, medan — om man skulle följa herr von Friesens rekommendation — undersökningsverksamheten beträffande västkustfisket skulle ligga under den helt fristående hydrografisk-biologiska kommissionen. Vi hade inom utredningen mycket svårt att förstå att man kunde anföra några bärande synpunkter för en sådan dualism. Det var alltså för att skapa en samordning, en enhetlig organisation av det hela som vi för vår del gingo in för att lägga hela undersökningsverksamheten på fiskeområdet under fiskeristyrelsen eller ett fiskeristyrelsen sidoordnat organ. I fråga om Skagerack kommer det inte att ske någon egentlig förändring. Rederi för fartyget skall bli den nya fiskeristyrelsen, men det skall allfort vara en man i Göteborg som dirigerar fartyget, vare sig det gäller isbrytarverksamhet eller undersökningsverk-

samhet. I det fallet blir det alltså ingen skillnad mot vad som nu gäller.

Beträffande frågan om förläggningsorten för fiskeristyrelsen vill jag säga att detta icke var något problem för utredningen. Vi diskuterade naturligtvis Göteborg, ty det är klart att Göteborg framfördes såsom lämplig förläggningsplats. Men de skäl för förläggning till Stockholm som anfördes och som här återgivits av olika talare ansågo vi så starka, att till och med västkustrepresentanten menade, att placering i Stockholm var det enda riktiga. Låt oss f. ö. göra det tankeexperimentet att chefen för tillsynsmyndigheten i Drottningholm, vilken skall läggas in under fiskeristyrelsen, placeras i Göteborg, medan verksamheten allfort skall bedrivas i Drottningholm. Jag föreställer mig att det blir vissa svårigheter för honom att leda verksamheten, som avser så viktiga förhållanden som förorening av våra fiskevatten genom industrier och annat. Det finns naturligtvis den möjligheten att man flyttar hela verksamheten till Göteborg och bygger ett särskilt laboratorium där. Men det kommer att kosta åtskilliga hundratusen kronor. Jag tror att det finns anledning att fundera på denna och åtskilliga andra omständigheter, innan man så där odelat går in för att placering i Göteborg är det som i första hand bör ifrågakomma.

Jag har en känsla av att när man i detta sammanhang talar om decentralisering använder man uttrycket i viss mån felaktigt. Vad blir det för decentralisering att lägga fiskeristyrelsen med alla dess befogenheter i Göteborg? Det är ju en placeringsfråga och inte en decentraliseringsfråga. Skall man decentralisera, skall man naturligtvis ur det centrala ämbetsverket flytta ut de befogenheter det har och lägga dem till de lokala organen, fiskerinämnderna o. s. v.

Herr Utbult berörde förhållandena i Norge. Jag tror inte att det är så all-

deles säkert att den organisation de ha där är den enda riktiga. Enligt vad jag hört sägas lär man vara ganska missnöjd med anordningarna. En tjänsteman från norska fiskeridepartementet, som var här på besök förra veckan, lät förstå att han för sin del ville avråda från att förlägga den blivande fiskeristyrelsen till Göteborg.

Men, säger kanske herr von Friesen, man kan göra ett experiment. Jag tror att det bleve ett dyrbart experiment, och det finns anledning att fundera litet på de ekonomiska konsekvenserna, innan man går in för ett sådant experiment.

Till sist måste jag säga, att det väl ändå var ett tecken på argumentnöd, när herr Utbult ville förlägga fiskeristyrelsen till Göteborg med hänsyn till att man kan vänta en ny sillperiod. Jag hade ju förstås den uppfattningen att fiskeristyrelsen skulle ha andra uppgifter än att vara med och förpacka sill. Jag trodde att det var andra och mera väsentliga uppgifter som en fiskeristyreelse hade att sköta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Torp (kort genmäle): Herr talman! Med det argument herr Skoglund använde i fråga om anstalten på Lovön skulle man komma till det märkvärdiga resultatet, att om fiskeristyrelsen förlägges till Stockholm, skulle forskningsverksamheten i Gullmarn inte kunna bedrivas. Är det omöjligt att ha anstalten på Lovön med fiskeristyrelsen i Göteborg, då är det också omöjligt att driva forskning i Gullmarn med fiskeristyrelsen i Stockholm.

Herr SKOGLUND i Umeå (kort genmäle): Herr talman! Med anledning av herr Johanssons i Torp senaste yttrande vill jag säga, att det var fisketillsynsmyndigheten och icke den vanliga undersökningsverksamheten på fiskets

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m. område jag talade om. Det är två skilda saker.

Herr STAXÅNG: Herr talman! Jag har för en stund sedan instämt med herr Johansson i Torp, och jag skulle eventuellt ha kunnat avstå från att yttra mig. Men det är vissa yttranden i debatten som uppkallat mig till att säga några ord.

Jag vill först nämna att mitt instämmande med herr Johansson i Torp avsåg även önskvärldheten av inrättande av en fiskeristyreelse. Det var ju vissa talare i debattens början, som voro ganska skeptiska däremot. Tråkigt nog har detta förslag kommit att drabbas av den för närvarande rådande indignationen mot centraliseringen till Stockholm och utsvällningen av nya ämbetsverk. Denna indignation har även riktat sig mot fiskeristyrelsen, vars tillkomst emellertid är fullt motiverad. Det har förut framhållits, att det är mycket gamla krav från fiskarhåll som det här är fråga om. Det har upplysts för mig att vårt land är nästan det enda land, som icke har någon fiskeristyreelse. Danmark, som har en fiskerinäring, som är ungefär lika omfattande som vår — tidigare var den mindre men är nu jämbördig — har ett särskilt departement och en fiskeristyreelse. Norge har likaledes bådadera. Jag tror att dessa gamla krav på ett särskilt ämbetsverk för fisket icke böra få drabbas av denna allmänna indignation mot nya ämbetsverk.

Beträffande undersökningsverksamheten har framhållits i propositionen — vilket även understruks av utskottet — att »för att samtidigt skapa garantier för ett kontinuerligt samarbete mellan förevarande försöks- och forskningsverksamhet å ena sidan och övriga vetenskapliga områden å den andra synes fiskeristyrelsen vid behandling av ärenden som sammanhänga med försöksverksamheten böra kompletteras med fyra utomstående ve-

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

tenskapsmän, varav en skall företräda havshydrografien, en den marina biologien, en zoologien och en limnologien». Det är emellertid en forskningsgren, som man tycks ha glömt bort, kanske den viktigaste, nämligen den fiskeribiologiska. Jag hoppas att den saken kan rättas till. Jag har under hand fått sådana besked att jag stärkts i den uppfattningen. Jag vill alltså på den punkten rikta en önskan till vederbörande departementschef.

Så är det denna fråga om förläggningsorten, som upptagit en stor del av debatten. Jag skall här inte för länge uppehålla mig vid den saken, därför att man ju är part i målet. Det är tråkigt att man skall stå här från stockholmshåll, å ena, och från göteborgs- och västkusthåll, å andra sidan, och diskutera i denna sak. Jag beklagar att vi i dag i andra kammaren inte har en landshövding Olsson, som kunde stå upp och tala i saken och som stod på sitt sätt opartisk i frågan. Jag är rädd för att vi kanske komma att sakna honom när vi komma fram till voteringen. Jag tror nämligen, herr talman, faktiskt inte mycket på när det i denna debatt talas om att man skall decentralisera förvaltningen. Jag tror inte på det, ty när det gäller att verkligen realisera det man här talar om, kommer säkert riksdagen att backa på punkt för punkt. Det är möjligt att den kommer att göra så i dag. Det hade därför varit bättre, om man något dämpat denna debatt om decentralisation, när man inte vågar taga ett steg framåt. Jag är fullt medveten om att det i vissa avseenden kommer att möta svårigheter, om man förlägger fiskeristyrelsen till Göteborg. Det kan man inte komma ifrån. Å andra sidan kan man heller inte, när det gäller fiskeristyrelsen, förbise det betydande västkustfisket. Skulle man förlägga fiskeristyrelsen till Göteborg, så skulle denna styrelse dock komma i fiskets centrum, den saken är klar.

Från departementschefens sida har här mycket starkt understrukits, att ett skäl för att man skall förlägga fiskeristyrelsen till Stockholm är, att vi där ha de prisreglerande organen. Departementschefen vet dock mycket väl hur det nu går till när det gäller dessa frågor. Ofta resa tjänstemän från dessa organ jämte tjänstemän i fiskeribråner till västkusten för att föra förhandlingar. Varför skulle det vara mera uppseendeväckande att våra ämbetsmän få sätta sig på tåget för att resa än att svenska folket i övrigt ständigt får sitta på tåget för att komma hit till Stockholm och överlägga med ämbetsverken?

När det sedan gäller förläggningen av den norska fiskeristyrelsen så sägs det, att man där *överväger* att eventuellt flytta fiskeristyrelsen, eller vad nu denna institution har för namn där, tillbaka från Bergen till Oslo. Märk särskilt ordet »*överväger*» i detta sammanhang. Herr Utbult framhöll, att i fiskeritidskrifterna har detta krav icke framhållits. Det var en ganska belysande upplysning herr Skoglund i Umeå nyss lämnade, då han framhöll, att det var en tjänsteman i Norge, som avrätt oss från att förlägga fiskeristyrelsen till någon annan plats än Stockholm.

Jag tror inte, som jag sade för en stund sedan, att riksdagen vågar taga detta steg fullt ut. Man gjorde det förra onsdagen i första kammaren. Det skulle vara önskvärt om andra kammaren vågade taga steget i dag. Gör den inte det, då tror jag att vi skola dämpa debatten om decentralisering.

Herr SEFVE: Herr talman! Herr Skoglund i Umeå framhöll önskvärdheten av att vetenskaplig forskning på fiskets område samlades inom ett ämbetsverk. Det är emellertid just det vi äro rädda för. Vi tro icke att den vetenskapliga forskningen kan bedrivas så fritt under ett ämbetsverk som man

hittills kunnat göra vid hydrografisk-biologiska kommissionen.

Herr statsrådet Sträng framhöll önskvärdheten av att vetenskapen samarbetade med det praktiska livets män. Detta vill jag också understryka, men även i detta avseende äro vi rädda för att behandlingen och forskningen inom ett verk lätt blir mer byråkratiskt än vad som är nyttigt. Den hydrografisk-biologiska kommissionen har alltid visat sig ha en mycket god kontakt med såväl det praktiska livets män som vetenskapen inom andra länder, som sänt representanter vid gemensamma sammanträden.

Jag skall inte uppehålla mig mer vid detta utan bara säga ett par ord om frågan Stockholm eller Göteborg. En mängd omständigheter tala faktiskt för att det nya verket skall förläggas till Stockholm. Här föreligga alla de skäl, som tala för att ett verk över huvud skall förläggas till huvudstaden. Där ha vi departementen och en rad andra verk, med vilka det nya verket behöver vara i kontakt. Det sorgliga är, att har man tio verk förlagda till en stad, så talar detta för att även det elfte skall förläggas till samma plats. När det sedan gäller placeringen av ett tolfte verk, tala ännu starkare skäl för att även det skall förläggas dit. Det är den gamla historien, som vi alla känna till. Det råder en allmän önskan att något kunde göras för att bryta denna utveckling. Här finns en möjlighet att försöka därmed, och jag skulle för min del helst se att vi gjorde det.

Från början hade jag tänkt yrka bifall till avslagsmotionen, men som förhållandena nu utvecklats sig hemställer jag om bifall till den reservation, som avgivits av herrar Johansson i Torp och Utbult.

Herr LJUNGQVIST: Herr talman! Jag har lyssnat bara en timme till denna debatt, och det är kanske då förmätet att jag yttrar mig. Jag har en stark

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

känsla av att kammaren helst ville bannlysa en röst från stockholmsbänken i denna debatt. Jag har emellertid begärt ordet för att främst ge uttryck åt olust inför inrättandet av detta ämbetsverk över huvud taget. Jag förmodar, att man många gånger tidigare under debatten citerat det uttalande, som gjorts i den av herrar Hjalmar Nilsson m. fl. avgivna reservationen, där man framhåller nödvändigheten av återhållsamhet beträffande statliga utgifter, vilket är det väsentliga skälet mot inrättandet av det nya ämbetsverket.

Det är ju klart, att man måste känna en utomordentligt stark olust inför den alltmer svällande statliga apparaten, inför den sig alltmer utbredande centraliseringen. Jag har vid genomläsningen av handlingarna i detta ärende och under den korta tid jag varit i tillfälle att åhöra debatten inte kunnat finna något tungt vägande skäl, som skulle kunna anföras till förmån för införandet av detta nya ämbetsverk.

Vad slutligen placeringsfrågan beträffar är det inte utan ett visst pikant intresse, som man från stockholmsbänken lyssnat till denna debatt. Ur lokalpatriotisk synpunkt vill jag då säga — jag representerar ju Stockholm — att vi ha alldeles tillräckligt med ämbetsverk, statliga institutioner och byråkrati här i staden. Av den anledningen behöver man inte från vårt håll yrka på att ytterligare ämbetsverk skulle förläggas hit. Jag är fullkomligt övertygad om att vi mycket hellre se en blomstrande rörelse inom de verksamhetsgrenar, som det kan vara fråga om, än inrättande av nya ämbetsverk för dessa verksamhetsgrenar.

Nu är det emellertid så, vilket herr Sefve åberopade, att en centralisering och byråkratisering i de flesta fall av praktiska kostnadsskäl och tidsbesparande skäl innebär en centralisering just till Stockholm. Han antydde rent objektivt skälen härför. När nu Göteborg är aktuellt som säte för denna fis-

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

keristyrelse och man hänvisat till Bergen, så skulle man vilja fråga sig vad syftet egentligen är. Är syftet det, att fisken lättare skall kunna taga sig fram till det nya ämbetsverket, eller tänker man på alla dem i våra landamärena, som utöva denna näring? Denna fråga kan var och en själv besvara. Mig förefaller det, som om herr Sefve i första delen av sitt anförande var inne på riktiga tankegångar, men han slutade med ett yrkande om ett experiment för en gångs skull. Man kommer nog inte ifrån, att en centralisering i och för sig innebär en fördyring och ökade kostnader för statsverket, samt att en centralisering, som man samtidigt försöker yxa till som en decentralisering som i detta fall, medför ytterligare kostnader för statsverket. Därför skulle jag vilja rekommendera att man i detta fall, då många tydligen ansett att inga vägande skäl föreligga för inrättande av detta ämbetsverk, stoppade denna centralisering helt och hållet.

Av vad jag anförut framgår, herr talman, att jag helt och fullt ansluter mig till den reservation, som avgivits av herrar Hjalmar Nilsson m. fl.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten 1) gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Hjalmar Nilsson m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Karlstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 1) i utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Hjalmar Nilson m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Dickson, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 57 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Sedan punkten 2) föredragits, yttrade

Herr JOHANSSON i Torp: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att bifalla den av mig och herr Utbult avgivna reservationen.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herrar Johansson i Torp och Utbult avgivna reservationen såvitt anginge förevarande punkt; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johansson i Torp begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 2) i utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Johansson i Torp och Utbult avgivna, vid utlåandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 100 ja och 90 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning av *punkten 4* anförde:

Herr LARSSON i Karlstad: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan med den ändring av motiveringen, att andra stycket av utskottets motivering måtte erhålla följande lydelse:

»Beträffande den lokala administrationen på fiskets område ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet anser dock, att hushållningssällskapen böra medgivas rätt att själva avgöra, huruvida fiskerinämnd skall väljas av sällskapet eller dess förvaltningsutskott. Utskottet vill också understryka värdet av att hushållningssällskapen genom samverkan försöksvis pröva en administrativ indelning efter flodområden för att därigenom vinna erfarenhet av detta system.»

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag beträffande lydelsen av motiveringen.

Sedan överläggningen förklarats härmed avslutad, gav herr talmannen pro-

Inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

positioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till det av herr Larsson i Karlstad under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 5—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11 föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JOHNSSON i Kastanjegården: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren med bifall till de i ämnet väckta motionerna måtte besluta, att de i denna punkt angivna fiskmästarna placeras i lönegrad Ce 17.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till det av herr Johnsson i Kastanjegården under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johnsson i Kastanjegården begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 11) i utskottets förevarande utlå- tande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Johnsson i Kastanjegården under överläggningen framställda yrkandet.

Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

Sedan kammarens ledamöter här-
efter intagit sina platser och voterings-
propositionen blivit ännu en gång upp-
läst, verkställdes omröstning genom
uppresning. Därvid befanns, att flerta-
let av kammarens ledamöter röstat för
ja-propositionen, vadan kammaren bi-
fallit utskottets i punkten gjorda hem-
ställan.

Punkterna 12—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning av utskottets mo-
tivering anförde:

Herr **LARSSON** i Karlstad: Herr tal-
man! I fråga om utskottets motivering
tillåter jag mig hemställa, att efter
andra stycket å s. 27 i utskottets ut-
låtande måtte införas ett tillägg av föl-
jande lydelse:

»Beträffande departementschefens ut-
talande angående utredning rörande
länsfiskeritjänstemännens utbildning
och löneroglering förutsätter utskottet,
att dessa frågor snarast givas en till-
fredsställande lösning.»

Herr **JACOBSON** i Vilhelmina: Herr
talman! Jag tillåter mig hemställa om
bifall till utskottets yttrande i förefint-
ligt skick.

Härmed var överläggningen slutad.
Herr talmannen gav propositioner dels
på godkännande av utskottets motive-
ring dels ock på godkännande av ut-
skottets motivering med det av herr
Larsson i Karlstad under överlägg-
ningen föreslagna tillägget; och fann
herr talmannen den förra propositi-
onen vara med övervägande ja besvarad.
Herr Larsson i Karlstad begärde emel-
lertid votering, i anledning varav efter
given varsel följande voteringsproposi-
tion upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkän-
ner jordbruksutskottets motivering i ut-
skottets förevarande utlåtande nr 15,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt
utskottets motivering med det av herr
Larsson i Karlstad under överlägg-
ningen föreslagna tillägget.

Sedan kammarens ledamöter här-
efter intagit sina platser och voterings-
propositionen blivit ännu en gång upp-
läst, verkställdes omröstning genom
uppresning; och befanns därvid att
flertalet av kammarens ledamöter rö-
stat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså godkänt den
av utskottet föreslagna motiveringen.

§ 4.

Föredrogs jordbruksutskottets utlå-
tande nr 16, i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition angående anslag till
fiskredskapsförsäkring.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs jordbruksutskottets utlå-
tande nr 17, i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition angående stöd åt
fiskerinäringen, m. m., jämte i ämnet
väckta motioner.

Efter föredragning av utskottets hem-
ställan yttrade

Herr **NILSSON** i Göingegården: Herr
talman! Första kammaren beslöt förra
onsdagen att återremittera detta ärende
till jordbruksutskottet. Som motivering
härför anfördes, att författningen icke
var införd i utskottets utlåtande och ej
heller förslag till ändring av författ-
ningen, såsom reservationsvis föresla-
gits. Jag tillåter mig därför föreslå, att
även andra kammaren beslutar återre-
mittera detta ärende till jordbruksut-
skottet.

Vidare anfördes ej. Ärendet visades åter till utskottet för ny behandling.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 6.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåttande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 180 angående anslog till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåttande, nr 6, över motion om bättre tillgodoseende av landsbygdens intressen och näringar vid arbetstillståndsgivningen.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 8.

Billigare semester- och rekreationsresor.

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåttande nr 9, i anledning av väckt motion angående vissa åtgärder för befrämjande av semester- och rekreationsresor.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr DAHLGREN: Herr talman! Den fråga, i vilken förevarande motion nu väckts, är icke ny för riksdagen. Redan 1946 framförde vi motionärer ett liknande yrkande. När nu utskottet i sitt yttrande tar fram sin gamla motivering från 1946 för avslag å den då väckta motionen, anser jag det vara lämpligt att här säga något i anslutning till det föreliggande utlåttandet.

Utskottet har ju yrkat avslag huvudsakligen med den motiveringen, att den

Billigare semester- och rekreationsresor.

föreslagna reformen skulle innebära, att billigare semesterresor skulle beviljas åt kanske 3—4 milj. medborgare. Samtidigt har utskottet hänvisat till vissa besvär för järnvägen att klara dessa resor med tillgänglig järnvägsmateriel. Dessutom har utskottet påpekat de billigare reseformer, som järnvägsstyrelsen i samråd med enskilda järnvägar och andra trafikföretag redan inrättat.

I utskottsutlåttandet säges emellertid ingenting om att bland de remissutlåttanden, som infordrades 1946, uttalade Landsorganisationen, såsom varande arbetarnas huvudorganisation, att själva syftet med motionen självfallet var mycket behjärtansvärt. I utskottsutlåttandet framhålles ej heller, att Turistföreningen då ansåg, att en utredning borde komma till stånd, utan man hänvisar till de s. k. prisnedsättningar, som vi nu ha.

Utskottet anför, att man saknar anledning frångå den ståndpunkt, som man intog 1946. Samtidigt polemiserar man mot vad i motionen anförts om att de prisnedsättningar, som redan nu finnas, skulle ha något samband med frågan om var vederbörande skall vistas under sin semester. Jag kan icke i detalj erinra mig vilka föreskrifter, som funnos 1946 för att man skulle erhålla dessa rabatterade resor. Jag vill således icke upptaga någon diskussion, huruvida dessa förmåner förknippades med det villkoret, att vederbörande skulle hyra en viss bestämd lägenhet. Ett faktum, som man icke kan komma ifrån, är emellertid, att det, för att dessa med 45 % nedsatta biljettpriser skulle tillämpas, erfordrades att något i vederbörande broschyr upptaget hotell eller pensionat hölls öppet vid resestillfället och att den resande vistades minst fem dagar på bestämmelsestationen eller på ort, som ordinärt betjänades med transportmedel från bestämmelsestationen.

Jag tycker således, att det är ganska

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

klara fakta, som man här haft att rätta sig efter. Förutsättningen för att få denna kraftiga nedsättning är således, att ett hotell eller pensionat å orten hålls öppet.

Detta är emellertid bara en sida av saken. Vi motionärer ha här yrkat, att möjlighet bör åstadkommas för att arbetstagarna skola erhålla billigare semesterresor. Vi veta ju alla, att dessa semesterresor huvudsakligen företagas under sommaren. De billiga resor, som man här hänvisat till, äro emellertid typiska vinterresor. En förutsättning är således, att vederbörande arbetstagare skall kunna taga vintersemester. Vi motionärer ha icke ansett detta vara lämpligt, om man vill, att arbetarna skola kunna utnyttja semestern på det sätt, som man avsåg vid lagstiftningens tillkomst.

Vi motionärer ha anvisat vissa andra vägar, för att tillvarata arbetstagarnas intressen. Det var icke så länge sedan riksdagen tog ställning till frågan om att ordna högre lön för semestertagare under semestern. Jag har ingen anledning att nu ingå även på den frågan. Jag har endast velat erinra därom, ty vill man verkligen bereda arbetarna möjlighet att utnyttja semestern på ett riktigt sätt, så måste man försöka få till stånd en ändring i nu rådande förhållanden. Det går icke att komma ifrån det faktum, att en arbetare endast har sin ordinarie lön, som knappt räcker för dagen, och att en semestervistelse fordrar vissa medel utöver de vanliga. Svårigheter måste därför uppstå för en arbetare att kunna utnyttja semestern. Dessa svårigheter ha alltid förelegat, men i dagens situation äro de särskilt stora med hänsyn till de små möjligheter, som arbetarna i gemen haft, då det gällt att öka sina löner. Samtidigt kan man icke bortse ifrån de prisförändringar, som uppstått icke minst då det gäller färdbiljetter.

Herr talman! Jag har velat göra dessa

erinringar. Jag förstår, att det är tämligen meningslöst att hoppas på något bifall till motionen, eftersom utskottet enhälligt avstyrkt bifall därtill. Jag finner därför icke skäl att framställa något yrkande i frågan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden

nr 10, i anledning av väckt motion om reducering av resekostnaderna för ungdom vid semesterresor; och

nr 11, i anledning av väckt motion om rätt för barn under 14 år att resa på halv biljett på statens järnvägar.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning m. m.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 147 i första kammaren av herr *Gust. Elofsson* och nr 239 i andra kammaren av herr *Mattsson m. fl.* dels de likalydande motionerna nr 66 i första kammaren av herrar *John Gustavson* och *Arrhén* samt nr 119 i andra kammaren av herr *Carlsson* i Bakeröd *m. fl.*, dels ock motionen nr 4 i andra kammaren av herr *Andersson* i Falun.

I motionerna I: 147 och II: 239 hade yrkats, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning rörande sådana

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastikindelning, m. m.

ändringar i gällande lag av år 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastikindelning, som betingas av det efter kommunindelningsreformen inträdda läget, och i samband därmed behövliga riktlinjer för kommande indelningspraxis».

Utskottet hemställde, att

- 1) motionerna I: 147 och II: 239,
- 2) motionerna I: 66 och II: 119 samt
- 3) motionen II: 4

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Björck, Lindén, Gustavson, Wahlund, Pettersson* i Norregård, *Nolin, Kyling* och *Larsson* i Julita, vilka yrkat bifall till likalydande motionerna I: 147 och II: 239.

II) av herrar *Björck, Gustavson, Wahlund, Nolin* och *Kyling*; samt

III) av herrar *Björck, Gustavson* och *Nolin*.

Utskottets hemställan föredrogs; och och yttrade därvid:

Herr **PETTERSSON** i Norregård: Herr talman! Då jag är reservant i detta ärende, skall jag be att med några ord få motivera min reservation.

Jag anser, att det finns starka skäl för en utredning i denna fråga, inte minst på grund av den ökning som under de sista åren skett av antalet inkorporeringar till städerna. En del av dessa inkorporeringar ha berört hela kommuner men en del ha varit partiella inkorporeringar. Det är då helt naturligt av behovet påkallat, att något göres, när man ser, att det blivit en sådan ökning. Det finns ju kommuner som ha frivilligt och enligt, kan man säga, beslutat och gjort upp med städerna om sådan inkorporering, och därom är ju ingenting att säga, ty då bli ju friktionerna inte så stora vid inkorporeringen. Men det har också varit många fall, där en inkorporering skett efter tvingande

beslut av Kungl. Maj:t enligt 1919 års indelningslag. Jag vet, att invånarna i de kommuner, som ha införlivats med städer, kommit att känna sig isolerade där. De ha förlorat det kommunala intresset, därför att de inte kunna hävda sig och få sina sakskäl beaktade utan ha kommit i minoritet i förhållande till representanterna för den stad, som har inkorporerat deras kommun. De ha alltså förlorat den tillit, som de förut hade till sitt samhälle, när de hade sin egen kommun att sköta. De ha blivit helt och hållet avkopplade.

Denna fråga måste också ses i sammanhang med den nya kommunindelningen. Den har aktualiserat frågan ytterligare, ty jag är viss om att dessa inkorporeringar komma att fortsätta. Nu skola kommunerna göras stora och bärkraftiga, så att de skola kunna utgöra en kommunal enhet. Men så snart det blir litet tätare bebyggelse på någon ort utanför en stad, kommer staden och vill ta från landskommunen den bit, som är en godbit i skattehänseende. Kommunen blir då beskuren på den skattekraftiga delen av kommunen, den blir för svag för att fortsätta som egen kommun och blir antingen helt inkorporerad eller slängd ut i periferien till någon annan kommun. Det blir en ständigt oro för dessa kommuner, som gränsa till de stora stadsområdena. Det är därför erforderligt, att något göres häremot, så att dessa landskommuner få något mer att säga till om och så att större hänsyn tages av de beslutande myndigheterna till dessa kommuners egen vilja i detta fall. Landskommunernas förbund har ju också eftertryckligt påfordrat denna utredning, därför att det anser, att det nuvarande tillståndet skapar en sådan oro ute i kommunerna. Det är inte något fåtal kommuner, som beröres av dessa frågor, eftersom alla kommuner, som gränsa till en tätort, ha hotet över sig att bli inkorporerade av den sistnämnda.

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastikindelning, m. m.

Utskottet har, kan man säga, inte helt avstyrkt motionen, ty det säger, att det tror, att det kanske längre fram kan behövas en utredning på detta område. Jag vet inte, varför utskottet vill dröja därmed. Jag tror, att det vore på tiden, att Kungl. Maj:t nu finge en skrivelse med begäran om en utredning. Det brukar icke gå så hastigt med utredningar, och det finns starkt behov av denna utredning.

Jag kan peka på att det på 1930-talet och tidigare förekom endast två fall av inkorporeringar om året och ett år bara ett fall, medan det under år 1946 förekom sammanlagt 17 fall av inkorporeringar till städer och tätorter av antingen hela kommuner eller delar därav. Det är inte något litet antal detta. Det kan inte få fortsätta med denna irritation ute på landsbygden, att så fort det blir en tätort så skall den, även om den är en köping, inkorporera de delar av landskommunen, som den tycker passar för den. Detta, anser jag, gör en utredning erforderlig, där det gäller att taga mera hänsyn till kommunerna.

Det har väckts flera motioner i denna fråga, men det är det i motionerna 239 i andra kammaren och 147 i första kammaren framställda utredningskravet, som jag anser att man bör tillmötesgå. I de övriga motionerna har samma fråga berörts, men jag har inte ansett mig böra gå med på de reservationer, som gälla dessa motioner, ty jag anser, att om det blir en utredning i denna fråga, kommer i denna utredning att inrymmas även de frågor, som ha tagits upp i dessa andra motioner.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till den av herr Björck m. fl. vid utskottsutlåtandet fogade, med I be-tecknade reservationen.

Herr LARSSON i Stockholm: Herr talman! Det förhåller sig ju inte så, som den föregående ärade talaren framhöll,

att utskottet har uttalat sig för en utredning, som dock skulle behöva äga rum först längre fram, d. v. s. att utskottet alltså skulle ha ansett, att det finnes vissa skäl för en utredning men att tidpunkten för densamma igångsättande borde uppskjutas. Utskottet har i stället sagt, att det har inträtt vissa nya omständigheter, som göra det sannolikt, att indelningslagens tillämpning i form av inkorporeringar hädanefter skulle bli sällsyntare än hittills. Dessa omständigheter äro två. Den ena är, att stadsstadgorna numera ha fått ökad tillämpning på landskommunerna och framför allt att byggnadslagen praktiskt taget likställt landskommunerna med städerna i fråga om befogenheter. Den andra omständigheten är, att den nya kommunindelningen kommer att skapa så bärkraftiga kommuner — om den fyller sitt syfte — att de kunna utföra de uppgifter som en tätortsbebyggelse lägger på kommunerna, och därmed överflödiggör införlivningen med en angränsande stad. Det är dessa omständigheter, herr talman, som utskottet pekat på och som enligt utskottets förmenande icke göra det nödvändigt att av hittillsvarande praxis dra den slutsatsen, att någon ändring i 1919 års indelningslag skulle vara befogad.

Jag ber för övrigt att få understryka, att det är en mycket felaktig skala som reservanten använder, då han ger oss bilden av att här skulle i ett mycket stort antal fall ske inkorporeringar mot vederbörande landskommuners bestridande. I verkligheten är det ju så, att det övervägande flertalet av dessa indelningsändringar sker i samförstånd mellan de berörda kommunerna, och för den händelse att ändring sker mot någon kommuns bestridande, är det, som också utskottet antyder, så att tvånget i ett mycket stort antal fall riktar sig mot vederbörande stadskommun. Om man följer indelningspraxis under de sista 25 åren, skall man fin-

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastikindelning, m. m.

na, att på 1920-talet var det ett övervägande antal fall, där tvångsinförlivningen riktade sig mot en landskommun, men från början av 1930-talet är det, som jag har haft tillfälle att påvisa inom utskottet, ett övervägande antal fall, där tvånget riktar sig mot en stad. Det är ett kanske icke så berömvärdt men dock naturligt skattepolitiskt intresse, som staden har, att slippa med sig införlivna områden, som alltid måste kommunalfinansiellt sett vara underskottsområden. Den omständigheten har gjort, att städerna mycket ofta motsatt sig införlivning och att det över huvud taget icke är något allmänt stadsintresse att få dessa stora införlivningar.

Nu måste jag ytterligare påpeka, herr talman, att man i huvudmotionerna klagat däröver, att indelningslagen leder till gränsändringar till förmån för tätortsbildning. Det är naturligtvis riktigt, ty det är ju indelningslagens syfte. Det som håller gränserna i viss mån rörliga är självfallet tätortsbildningen. Vi kunna ju inte komma ifrån det förhållandet. Nu är den grundläggande tanken i fråga om den nya kommunindelningen, att vi icke längre skola operera med dessa utpräglade motsatta begrepp stad och land, tätort och landsbygd, utan vi skola försöka att få stora bärkraftiga kommuner, som ha ett så att säga integrerat näringsliv, som bäres upp av såväl jordbruk som av stadsnäringsringar, vilka ta sig uttryck i en mera utpräglad tätortsbildning. Tanken, som här upp den nya kommunindelningen, är just den, att man skall slippa få denna uppdelning i stadssamhällen och landsbygdssamhällen och i stället få dessa olika typer av bygder och näringsliv att samverka i en och samma kommun. Det är klart, att den nya kommunindelningen kommer att i mycket stor utsträckning ge ett sådant resultat, och det är — därom är jag övertygad — en livlig önskan hos alla, som syssla

med dessa ting, att den också skall bidra till att stabilisera de kommunala gränserna.

Jag har mig bekant, att i flera fall föreligger ett alternativ avseende en sådan ändring av den kommunala indelningen, att med en mindre stadskommun sammanslås en ganska betydande landsbygd. Vad som där uppstår är i själva verket icke ett utvidgat stadsamhälle utan ett nytt samhälle, som består både av en stad och en landsbygd, med vilken staden ekonomiskt samverkar. Detta tycker jag för min del är en sund typ av kommunbildning. Det är på det sättet man bör betrakta dessa frågor och icke se dem ensidigt ur den kommunala isolationismens synpunkt, om jag så får säga, som alltför ofta behärskar betraktelsesättet när det gäller dessa ting.

Det är typiskt, att i den huvudmotion, som vi här ha behandlat, sägs det, att den avgörande frågan vid en kommunindelning är, vilken kommun av dem, för vilka en ändring ifrågasättes, som bäst behöver den skattekraft, som ligger i en uppväxande tätortsbildning. Det är att ställa saken aldeles på huvudet. Det är klart, att man skall taga hänsyn till vederbörande nya kommuns folkmängd och skattekraft, men det avgörande måste dock framför allt vara, vilken kommunindelning som är den mest ändamålsenliga för att det skall bli en god och effektiv kommunalförvaltning. Det är mycket viktigt med den kommunala självstyrelsen, och jag har i många sammanhang, herr talman, talat för att vi också i de alltför stora städerna måste komma till en mera levande form av kommunal självstyrelse. Men lika viktigt är det ju också att tänka på vad den kommunala självstyrelsen skall uträtta och att en kommunindelning blir så ändamålsenlig som möjligt för att en kommun skall kunna lösa de uppgifter, som lagts på den.

Med vad jag anfört vill jag, herr tal-

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastikindelning, m. m.

man, yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr PETERSSON i Norregård (kort genmäle): Herr talman! Herr Larsson i Stockholm säger, att utskottet inte har skrivit, att det inte anser allt vara väl beställt i denna fråga. Jag vill då påpeka, att utskottet har skrivit följande: »Under senare tid ha statsmakterna likväl fattat vissa beslut, som kunna förväntas komma att påverka praxis i indelningsärenden i av motionärerna åsyftad riktning.» Detta är emellertid inte riktigt, ty man har ju gått hårdare fram än man gjort tidigare, när det gällt dessa inkorporeringsfrågor.

När herr Larsson säger, att den nya kommunindelningen skulle skapa bärkraftiga kommuner — jag var ju också inne på den saken — så är detta riktigt. Riksdagen har ju beslutat, att så skall ske. Men det är just faran för att dessa bärkraftiga kommuner skola beskäras av de större städerna, som vilja inkorporera områden från dessa bärkraftiga kommuner och därmed ta ifrån dem en del av deras industri och tätortsbebyggelse, som gör en utredning behövlig.

Herr Larsson talade också om något slags kombinerad kommun med både lantbruk och industri. Men det är just detta vi reagera mot, att stora städer vilja ta den skattekraftiga delen och tätortsbebyggelsen till sig. Jag tror inte, att den där glupskheten från storstädernas sida kommer att försvinna, utan den kommer nog fortfarande att göra sig gällande. När det uppstår en tätbebyggelse utanför en stadsgräns, kan det hända, att landskommunen får den sig främtagen och att staden införlivar den med sitt område. Jag tror inte, att de ideella synpunkterna komma att ta överhand i detta fall.

Vad gäller den nya stadsbildningen, som herr Larsson var inne på, där kom-

muner slås samman och bilda en stad, så vill jag säga, att detta har skett hemma i min församling, och jag har inte satt mig emot det. Det är en riktig form av kommunbildning, att två kommuner samsas och komma överens om att åstadkomma en stadsbildning med tätorten som central punkt. Det är ju en riktig utveckling. Men det är inte detta, som vi reserverar oss, och det ha inte heller motionärerna gjort, utan det är de inkorporeringsfall, där en kommun blir beskuren.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr NOLIN: Herr talman! Då jag tillhör reserverna i alla tre punkterna, skall jag be att få säga några ord.

I fråga om en stor del av de inkorporeringar, som skett under senare år antingen av hela kommuner eller delar därav, har det visat sig, att de inte ha gjorts med det syfte, som egentligen varit det angivna motivet för desamma. Dessa inkorporeringar ha ofta motiverats med de sanitära förhållandena i tätorterna. Staden eller köpingen, som inkorporerar ett tätbebyggt område utanför staden eller köpingen, anses ha bättre möjligheter att tillgodose de sanitära intressena i det område, som är avsett för inkorporering. Det har emellertid visat sig, att när väl dessa områden blivit inkorporerade i en större tätort, är det inte alls bråttom med att fullfölja dessa avsikter. Det synes mera ha varit motivet, att staden eller köpingen velat införliva med sig det bärkraftiga skatteunderlag, som funnits i de tätorter, som bildats utanför stadsgränsen. Det är klart, att det är ett vällovligt intresse för städerna att tillgodose sig även på detta sätt, men man kan ju fråga sig, huruvida icke även en landskommun, som har denna lilla tätort inom sig, kan behöva detta skatteunderlag. I många fall torde det vara så, att landsbygden har lika stora möj-

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastikindelning, m. m.

ligheter att tillgodose de sanitära behoven, som en större tätort har. Det finns exempel på att det till och med något år efter en inkorporering utfärdats byggnadsförbud i den inkorporerade delen, därför att staden icke har hunnit med att ordna de sanitära förhållandena inom detta område.

Då det gäller att till städerna inkorporera större landsbygdsområden, blir det ju alltså, att det större inkorporerade området får stå åt sidan och icke alls blir tillgodosett på samma sätt som staden eller köpingen i övrigt. Det är med hänsyn till sådana förhållanden, som jag för min del har medverkat i dessa reservationer. Jag har den uppfattningen, att denna indelningsslag från 1919 behöver en översyn, och att det vore mycket lämpligt, att den gjordes nu.

Herr Larsson i Stockholm säger, att med den nya kommunindelning, som nu kommit till, bortfalla kanske eventuella inkorporeringskrav, eftersom intresset för sådana inkorporeringar inte blir så stort, när de nya kommunerna bliva så bärkraftiga, att de kunna tillgodose även de tätorter de ha inom sig. Det kan ju vara riktigt, men med precis samma motivering ha motionärerna begärt en utredning, ty de äro övertygade om att sådana inkorporeringskrav komma att resas även i fortsättningen och att på det sättet även de stora kommuner, som nu tillskapas, komma att försvagas. Jag har mig också väl bekant, att under den nu pågående utredningen om den nya kommunindelningen har framförts den synpunkten, att landskommuner utanför städer böra göras så bärkraftiga, att de fåla framtida inkorporeringar från stadens sida. Detta är alltså ett motiv även för motionärerna att få till stånd en översyn av den nuvarande lagen, som nog är tämligen tånjbar då det gäller att tillgodose olika inkorporeringskrav.

Herr Larsson talade också om att det

förekommer fall, då inkorporeringar företagas mot vederbörande kommuns bestridande. Ja, det har t. o. m. förekommit fall, där både staden och landskommunen ha motsatt sig en inkorporering, men där denna ändock har genomförts. Detta torde ha varit förhållandet nu senast i Sollefteå. Det var inte där någon av de kommunala parterna, som reste inkorporeringskravet, utan detta restes av landshövdingen i länet.

Det har på senaste tiden också förekommit andra inkorporeringar, som äro ganska betecknande för hur det i vissa fall går till. Jag tänker t. ex. på införlivandet av Backa kommun med Göteborgs stad, en inkorporering som ju har väckt mycket uppseende. Denna inkorporering, som skedde mot Backa kommunalfullmäktiges enhälliga bestridande, motiverades med att Göteborgs stad hade så stora intressen att tillvarataga, då det gällde utbyggnaden av sin hamn o. dyl. Det är emellertid ganska egendomligt att höra ordföranden i Göteborgs drätselkammare omedelbart efter inkorporeringsbeslutet göra det uttalandet, att staden inte på länge hade för avsikt att företaga några som helst hamnutbyggnader eller andra åtgärder inom Backaområdet, då staden hade tillräckligt med bekymmer för att ordna förhållandena i ett annat område, som inkorporerats för något år sedan, nämligen det s. k. Frölundaområdet.

Detta är, herr talman, det huvudsakliga som jag här tänkte påpeka. Jag står ju som reservant även i punkterna 2) och 3), men då jag anser att de motioner, som behandlas under punkt 1), äro de väsentliga och även inrymma vad som kan sägas ligga i de två andra punkterna, skall jag, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till reservationen under punkt 1) och kommer senare icke att ställa något yrkande under de två övriga punkterna.

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

Herr MATTSSON: Herr talman! Då jag är motionär i den här föreliggande frågan skall jag be att få säga några ord.

Under senare år har riksdagen, åtminstone efter vad jag tyckt mig finna, beslutat om alltför många utredningar, när det gäller saker som kanske inte varit mer än något år gamla. Här är det dock fråga om en lagstiftning, som tillkom redan år 1919 — som resultat av en framstöt från stadskommunalt håll — och sedan dess har det ju skett en hel del, såsom framhållits här av flera föregående talare och även av herr Larsson i Stockholm.

Landskommunernas förbunds styrelse har vid flera tillfällen, även i skrivelser till riksdagen, framhållit, hurusom lagens tillämpning varit till nackdel för Sveriges landskommuner. Och när därtill kommer att den nya stora kommunindelningsreformen nu är beslutad, och att vi ha fått en byggnadslag och en brandlagstiftning, som omfatta även landskommunerna, så blir man litet förvånad, då herr Larsson i Stockholm säger, att skall det ske en inkorporering, skola 1919 års direktiv allt fortfarande tillämpas. Direktiven måste väl bli annorlunda, om en inkorporering hädanefter skall ske.

När man läser Svenska stadsförbundets styrelses utlåtande — herr Larssons anförande är ett litet återsken av detta — så finner man, hurusom Stadsförbundet på allt sätt söker bortförklara vad jag och mina medmotionärer ha framhållit. Jag skall emellertid inte, herr talman, nu ta upp tiden med att gendriva de synpunkter, som Stadsförbundet och herr Larsson sålunda anför, utan jag hänvisar i denna del till vad styrelsen för Svenska landskommunernas förbund enhälligt har uttalat.

Jag tycker verkligen, att när det gäller en lagstiftning, som är så gammal som den här ifrågavarande, och när så

mycket har hänt som fallet har varit på kommunindelningens område, så vore det berättigat att göra en sådan utredning, som vi i vår motion begärt och som i reservationen tillstyrkes. Jag är glad över att ett stort antal av utskottets ledamöter ställt sig bakom motionen, men det är klart att jag skulle ha varit ändå mer tillfredsställd, om utskottets utlåtande hade utmynnat i en tillstyrkan av motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation av herr Björck m. fl., som är fogad till denna punkt i utskottsutlåtandet och som innebär hemställan om bifall till vår motion.

Herr LARSSON i Stockholm: Herr talman! De båda närmast föregående talarna ha uppehållit sig vid det förhållandet, att kommunindelningenslagen är så gammal som snart trettio år och att det, i synnerhet på sista tiden, har hänt en del, som är av betydelse för bedömningen av hur lagen bör tillämpas. När lagen emellertid har gällt i snart trettio år och dess tillämpning, enhälligt godtagen från kommunernas sida i det stora flertalet fall, dock har lett till förbättringar i den kommunala indelningen — jag skall strax återkomma till de anmärkningar som här anförts — så tycker jag att det inte kan sägas annat än att det, herr Mattsson, är en slitstark gammal lag och att det är en bra lag. Det finns inte några skäl varför lagen skulle ändras, ty vad som här från reservanternas sida anförts — fränsett nu att det i åtskilliga hänseenden är, såsom jag framhållit, väsentligt överdrivet — går ju endast ut därpå, att lagen skulle ha tillämpats på ett oriktigt sätt. På sid. 4 i konstitutionsutskottets utlåtande finnes återgiven 3 § i indelningenslagen, vilken paragraf anger de allmänna grunderna för indelningsändringar, och om man läser den, måste man säga sig, att den utgör en

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

ganska bra beskrivning av de synpunkter, som böra läggas på frågan om en kommunal indelningsförändring. Självklart är att det under tidens lopp kan komma till nya omständigheter och att detta kan, herr talman, leda till en annan bedömning i fråga om lagens tillämpning, men det behöver inte i och för sig leda till någon ändring av lagen. Det är en gammal bra lag som vi ha, herr talman, och vi skola inte ändra på den.

Det finns ju också omständigheter, som tala för att lagen inte i fortsättningen kommer att få den tillämpning som den ofta tidigare fått, till nackdel för städers grannkommuner. Dit hör, såsom här framhållits, det förhållandet att vi få en betydligt starkare landskommunal förvaltning efter den nya kommunindelningens genomförande. Nu säger visserligen herr Pettersson i Norregård, att den saken kommer man inte att respektera, men i så fall kommer ju, herr talman, lagen att tillämpas felaktigt. I 3 §, som jag här hänvisat till, står mycket klart skrivet, att sådana skäl skola föreligga, att en ändring i den kommunala indelningen prövas nödig. Om den inte prövas nödig, d. v. s. om landskommunen har den bärkraft, som behövs för att klara en tätortsbildning och de uppgifter som denna lägger på kommunen, detta med hänsyn tagen jämväl till de nya möjligheter som föreligga för statsbidrag till landskommuner för hithörande anordningar, så har inte kommunindelningens lagen tillämpning på fallet. Tillämpas den i sådana fall, tillämpas den alltså felaktigt, och det får man då göra vederbörande Kungl. Maj:t ansvarig för i den riktiga konstitutionella ordningen. Något fel på lagen i och för sig finns det ju inte därför att man befarar, att den i en framtid kan komma att tillämpas felaktigt. Såsom jag här förut konstaterat, fa de skäl, som anförts mot lagen, endast sikte på la-

gens tillämpning. Ingen av opponenterna har kunnat rikta någon anmärkning mot lagens avfattning.

Jag har, herr talman, här ingalunda återgivit det yttrande, som Svenska stadsförbundet avgivit till utskottet. De tankegångar, som jag framfört, får jag nog personligen svara för. Jag tror också att det yttrande från Landskommunernas förbund, som här föreligger, mera får fattas som ett uttryck för den landskommunala självständighetskänslan. Denna kommer emellertid efter min uppfattning att med de nya förutsättningar, som äro lagda genom byggnadslagen, stadsstadgorna, bestämmelserna om statsbidrag och om bärkraftiga kommuner, att få sitt behöriga spelrum vid den kommunala indelningen.

Jag har inte, herr talman, av vad som anförts kunnat finna, att några skäl förebragts för en revision av kommunalindelningenslagen.

Herr NOLIN (kort genmäle): Herr talman! Herr Larsson i Stockholm säger, att 1919 års kommunindelningenslag är en gammal god lag och är det någonting, som brister, är det i fråga om tillämpningen av lagen. Ja, det kan jag gå med på, men om en lag är sådan, att den kan tillämpas på nästan vilket sätt som helst, anser jag att lagen behöver en översyn, så att det kan utbildas en annan praxis än vad fallet synes ha varit under de senaste åren, när det gäller tillämpningen av kommunindelningenslagen.

Herr PETTERSSON i Norregård (kort genmäle): Herr talman! Jag är egentligen förekommen av herr Nolin. Jag fäste mig också just vid vad herr Larsson i Stockholm sade om att kommunindelningenslagen är en gammal bra lag, varvid han tydligen menade att den är bra, därför att den kan tillämpas så olika. Men även om det endast är mot till-

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

lämpningen, som vi vända oss, får man inte bortse från att det inte är så lätt att komma åt vederbörande statsråd, som handlägger dessa ärenden, utan att erinringar nog måste ske inför annat forum. Det kan anföras rätt många exempel på sådana fall, i vilka Kungl. Maj:t gått emot kammarkollegium, då det gällt frågan om vad som kan vara riktigt enligt lagens mening, men herr Larsson tycker tydligen, att lagen är bra också därför att den är så tånjbar, att man kan handla litet efter personligt omdöme, när man skall handha tillämpningen av densamma. Jag för min del kan inte hålla med om det.

Det var en annan sak som jag hade tänkt beröra, när jag förra gången hade ordet för replik men som jag då inte hann med. Herr Larsson säger, att inkorporeringarna oftast ske i samförstånd med de kommuner, som få släppa till områden. Hur är det i själva verket med detta samförstånd? Jo, först brukar man försöka ta en tätort, som ligger vid kanten av staden, och om då inte vederbörande landskommun vill bli av med denna tätort, så utsättes kommunen för en press, som mycket liknar något som jag här inte vill karakterisera men som under de allra sista åren förekommit rätt ofta ute i världen. Så småningom ger då kommunen med sig och släpper till, kanske inte bara den bit, som man satte särskilt värde på, utan också hela sitt område. Det är på det sättet som samförståndet uppkommer.

Herr FALLA: Herr talman! Jag hörde uppmärksamt på, när herr Larsson i Stockholm här argumenterade för utskottets linje, men jag kunde inte finna, att den logiska tråden höll riktigt ihop i hans anförande.

Herr Larsson erkänner, att förhållandena på kommunindelningens område ha ändrat sig väsentligt under senare

tid och komma att ändra sig ännu mer, sedan den nya kommunindelningen trätt i kraft. Han menar att inkorporeringar enligt 1919 års kommunindelningslag därför inte komma att ske i samma utsträckning hädanefter som fallet varit tidigare. Det är naturligtvis alldeles riktigt. Men när herr Larsson sedan kom in på den nya kommunindelningen och de konsekvenser som den kunde föra med sig i olika avseenden, tyckte jag nog att det verkade som om han rätt mycket missuppfattat själva avsikten med denna nya kommunindelning. Enligt herr Larsson skulle syftet med kommunindelningsreformen vara, att man mer än tidigare skulle till större kommunala enheter kunna sammanföra kommuner, där olikheter i fråga om näringslivets differentiering, yrkesgruppering o. s. v. annars kanske skulle föranleda inkorporeringar från den ena kommunen till den andra eller kanske någon annan uppdelning. Jag tror att herr Larsson har missuppfattat det hela rätt väsentligt, när han gör gällande något dylikt. Vad som låg bakom beslutet om en ny indelning av kommunerna, var behovet av att skapa större kommuner, i många fall just med tanke på skatteunderlaget men framför allt med hänsyn till kommunernas möjligheter att ta på sig de funktioner, som ålagts dem, och sköta dem på ett tillfredsställande sätt. Där emot har det aldrig varit fråga om att förändra själva strukturen av kommunerna, när det gäller näringslivets differentiering, yrkesgrupperingen o. s. v.

Herr Larsson såg som en framtidsvision av vad som skulle komma att ske hädanefter, att man skulle sammanslå en stad och en angränsande ren landsbygd, vilket han tyckte var en utmärkt anordning. Jag ber att få erinra om att i direktiven för kommunindelningen säges bestämt ifrån, att då fråga uppkommer att föra en landskommun till något samhälle, en köping eller stad,

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

måste alldeles särskilt starka skäl föreligga för att ett sådant sammanförande skall ske. Departementschefen och även riksdagen, som godkände dessa direktiv, ha utgått från en erfarenhet, som man har gjort under senare tid, nämligen att det ofta blir rätt dålig harmoni inom en kommun, där en del av den rena landsbygden sammanförts med en stad eller något annat större samhälle. Jag skall inte närmare ingå på orsakerna härtill — de flesta känna nog till dem av egen erfarenhet — men det är dock så, att i en sådan kommun uppstå vissa friktioner. Detta ha också statsmakterna haft klart för sig, och det har resulterat i direktivet om att alldeles särskilt starka skäl skola föreligga för att rena landsbygdskommuner skola sammanföras med städer eller större samhällen. Den uppfattning, som herr Larsson här givit uttryck åt, är sålunda alldeles felaktig.

Det har ju också numera blivit så, som också herr Larsson framhåller, att någon tätbebyggelse inte kan okontrollerat växa fram ute i landskommunerna, utan att en dylik bebyggelse mycket snabbt bringas under kontroll. Också inom landskommunerna själva ha vi ju den inställningen, att man måste se till att få en verklig planläggning för tätbebyggda områden och att där utföras anläggningar för vatten och avlopp och sådant, som hör till tätortsbebyggelsens primära behov. Detta bestyrker som sagt herr Larsson, och han säger, att lagens tillämpning därigenom kommer att väsentligt förändras. Under sådana förhållanden tycker jag, att det finns allt skäl för att bifalla det yrkande, som här framställts om en översyn av lagens bestämmelser.

Herr Larsson säger vidare, att det är inte något fel på lagen i och för sig — det är en gammal bra och slitstark lag — utan det är bara lagens tillämpning som det här gäller: lagen bör inte tillämpas så som skett i en del fall. Men,

herr Larsson, hur skola vi få garantier för att så inte sker även i fortsättningen? Det är herr Larssons i Stockholm mening, att lagen icke skall tillämpas så, som man har tillämpat den. Men hans mening är icke kungsord på något sätt. Den uppfattning som herr Larsson i Stockholm eller jag har om hur denna lag bör tillämpas har, skulle jag tro, icke någon inverkan på hur lagen verkligen kommer att tillämpas. Lagen kommer väl att som andra lagar tillämpas efter sin ordalydelse. Det behövs därför, anser jag, en verklig översyn av lagen. När förhållandena på ett område så väsentligt förändras, att den lagstiftning, som berör området i fråga, icke längre är tillämplig på samma sätt som tidigare, gäller ju alltid, att man bör skrida till en översyn av den lagstiftningen. Det förvånar mig på det högsta, att herr Larsson i Stockholm driver en rakt motsatt mening i detta fall.

Med stöd av vad jag nu yttrat, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den första reservationen. Jag tror icke, att det finns någon anledning för riksdagen att nu fästa något större avseende vid de båda andra reservationerna.

Herr FAST: Herr talman! Jag undrar om icke herr Falla något felaktigt uppfattade syftet med den nya kommunindelningen. Om man, som han själv sade, vill skapa bärkraftiga kommuner, måste en differentiering ske med hänsyn till befolkningens sammansättning ur närings synpunkt. Ingenting är mera beklagligt än om man härvidlag får till stånd en ensidig sammansättning, och vare sig det är fråga om en landskommun eller en stadskommun betraktas det i regel som en olycka. Då detta är ganska självklart finnes ju ej anledning att fortsätta diskussionen på detta område.

Jag tycker, att det är alldeles för ti-

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastikindelning, m. m.

digt och för övrigt onödigt att blåsa upp en strid mellan å ena sidan landskommunernas förbund och å andra sidan, som man påstår, sladskommunernas förbund. Som jag ser saken, är det för tidigt att begära en utredning redan nu. När vi i kommunindelningskommittén voro inne på användningen av den nuvarande indelningslagen, funno vi, i likhet med vad herr Larsson i Stockholm yttrat, att lagen var användbar för syften som stodo i samband med den nya kommunindelningen. Jag tror emellertid att det, efter den nya kommunindelningen, kommer att uppstå en rad problem, som ingen av herrarna berört. Det blir sålunda nödvändigt att göra justeringar efter sammanslagningarna, för att man skall få lämpliga vägförbindelser till kommunens centrum. Det blir därför helt enkelt nödvändigt att göra vissa avskärningar av de sammanslagna kommunerna, för att lägga vissa bitar till närbelägna kommuner.

I detta sammanhang uppstår även en annan fråga, nämligen frågan om länsgränserna, som icke berörts, men även där kunna förhållandena onekligen vara sådana, att det mycket väl kan vara befogat att i vissa avseenden göra jämkningar. Det är klart att problem kunna uppstå kanske litet oftare i tillämpningen, delvis också kanske med andra syften än man tidigare räknat med. Av denna anledning tror jag nog, att man framdeles kan behöva en översyn av indelningslagen.

Den strid man vill blåsa upp, mellan å ena sidan städerna och å andra sidan landskommunerna, stämmer dock ej riktigt med den verkliga bilden. En stad är ofta ganska likgiltig, när det gäller frågan om den skall sluka en annan kommun, medan kommunen själv i det läge som uppkommit i samband med kommunindelningen är mera intresserad och rent av föredrar att på detta sätt bli slukad. Så var det med min vän

herr Petterssons hemkommun, fast det där var fråga om en nybildning. När man är så förfärligt rädd, bör man se problemen även ur dessa synpunkter. Nu tror jag, att alla dessa problem komma att ordna upp sig på mycket lång sikt i samband med den nya kommunindelningen.

Man brukar vilja ha klara direktiv, när man går till en utredning. När jag då ser på de handlingar som föreligga här, måste jag konstatera, att det faktiskt icke finnes något att lägga till underlag för direktiven till en utredning. Vederbörande statsråd, som skulle giva dessa direktiv, skulle nog känna sig ganska olycklig över att med ledning av den här nakna reservationen skriva direktiv om vad den nya utredningen skulle åsyfta. Jag har för mitt vidkommande läst utskottets utlåtande så, att jag ingalunda funnit att utskottet motsätter sig en utredning, men man säger: »Utskottet finner för den skull det nuvarande övergångsskedet föga lämpat för en allmän översyn av bestämmelserna om förutsättningarna för indelningsändringar.» Detta uttalande vill jag livligt instämma i. Man skall komma ihåg, att här upprullas även en sådan fråga som frågan om municipal-samhällellnas ställning o. s. v. Det är en mycket väsentlig sak, att man har reda på vad det skall bli av dem, när man går till en ändring av indelningslagen. Jag tror icke, att man helt och hållet kommer ifrån den saken. Det måste jag medge, trots att jag fann herr Larssons i Stockholm uttalande i sak riktigt.

Vi hålla nu på för fullt med sammanslagningen av kommunerna. Vi få tillämpa den gamla indelningslagen i den mån den behöver tillämpas. Låt oss se vilka problem som komma att kvarstå och låt oss skärskåda dessa problem från andra och vidare utgångspunkter. När vi gjort detta tror jag tiden är inne för en översyn av denna lag. Jag vill sålunda icke mot-

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

sätta mig en utredning avseende en översyn. Jag anser emellertid tillfället just nu vara synnerligen illa valt. Vi böra vila litet på hanen. Jag ansluter mig därför till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Stockholm: Herr talman! Jag beklagar, att jag uttalade mig så otydligt att herr Falla missförstod mig till den grad, att han fick den uppfattningen att jag avsett att kommunindelningens mening skulle vara att ändra landskommunernas struktur. Så har ej varit min tanke. Däremot har min tanke varit, att det genom att skapa större och bärkraftigare kommuner skulle vara möjligt att utan förändring av kommunindelningen kunna inom dessa större och bärkraftigare kommuner jämväl förvalta ett samhälle av annan struktur än den tidigare rent landskommunala, att alltså kommunerna skulle vara det lämpliga kommunorganet för en bygd av den blandade struktur jag här antytt och om vars önskvärdhet jag föreställer mig, att vi här kanske icke ha så delade meningar.

I mitt förra anförande drog jag fram ett mycket extremt exempel, som tydligen var olyckligt valt. Jag nämnde att jag i lördags hade gjort en resa till Blekinge och Skåne och därunder erfarit att fråga hade varit uppe om att Simrishamn skulle sammanläggas med en krans av omkringliggande landskommuner, som sammanlagt hade större befolkningssiffra än staden Simrishamn. Med den kännedom jag nu råkar ha om staden Simrishamn och dess näringsliv och om den omgivande trakten, sade jag, att jag vågade tro, att det kunde vara ett alternativ väl värt att reflektera på. Men detta fall är givetvis ett extremt fall och var från min sida icke avsett att uppställas som förebild. Jag uttryckte mig därvidlag otydligt.

Jag är för övrigt efter herr Fasts an-

förande befriad från att ytterligare replikera reservanternas. Som herr Fast antydde, är det ju nämligen så, att det varken i debatten inom utskottet, i motionerna eller här riktats eller kunnat riktas någon anmärkning mot avfattningen av lagen. Man har nu tolkat vad jag anfört så som om jag skulle ha sagt, att lagens tillämpning beror på Kungl. Maj:ts godtycke. Så är dock icke fallet, ty 3 § i lagen giver ju objektiva normer och t. o. m. objektiva normer som, rätt förstådda, måste te sig ganska bindande för Kungl. Maj:t. Men vad vill man då slutligen nå med ändringar i den riktning som reservanternas påyrka? Jo, otvivelaktigt att få en starkare garanti mot indelningsändringar. Därvidlag — det måste jag säga — står jag alltjämt principiellt kvar på samma ståndpunkt som 1919 års indelningslag, nämligen att det till sist måste ligga i Kungl. Maj:ts hand att, låt vara efter objektiva normer, bedöma den administrativa ändamålsenligheten av den ena eller andra indelningen. Den fullmakten kan emellertid icke beskäras, även om man därmed löper risken att Kungl. Maj:t kan råka bedöma dessa saker annorlunda än vad kanske många i denna kammare göra. Så är det väl dock över huvud taget med den verkställande administrativa makten som enligt regeringsformen tillhör Kungl. Maj:t.

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Just de synpunkter, som herr Fast anförde, kunna ju komma att få rätt oanade konsekvenser beträffande kommunindelningen, något som icke alls skymtade, när denna lag beslöts för några år sedan, men som nu tycks komma allt närmare. Detta gör, att det finns all anledning i världen att icke gå förbi det tillfälle vi ha i dag att begära en ny utredning. I annat fall stå vi en väcker dag med den nya kommunindel-

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

ningen med alla dess konsekvenser. Vi nödgas t. ex. plocka bort bitar från den ena kommunen för att lägga till den andra, liksom vi måste ta bitar från det ena länet för att lägga till det andra. Vidare saknas bestämmelser om hur de av sådana jämkningar berörda kommunerna skola kunna göra sin vilja gällande. Upe hos kammarkollegium få representanter för kommunerna ödmjukt tigga ämbetsverket om att få existera. Jag har en stark känsla av att låter man gamla kommungränser rubbas utan att kommunerna få något att säga till om, då gör man betydligt mera våld än nöden kräver. Jag blev därför rädd, när jag hörde herr Fasts anförande, varav framgick att vi i fortsättningen nödgas räkna med att än större omvandlingar kunna genomtrufas utan att de berörda kommunerna ha möjlighet att göra sin vilja gällande.

Den så att säga i mittan stående motionen, I: 66 och II: 119, är en av de motioner, som jag tycker bör beaktas, så att vi icke om några år stå inför tvånget att omedelbart genomföra förändringar av kommunernas gränser utan att det på förhand gjorts någon utredning om på vad sätt vi skola garantera kommunerna att de få något att säga till om.

Herr FALLA: Herr talman! Jag hade väntat mig att få höra en verklig argumentering från herr Fasts sida, när han började sitt anförande med att säga, att motiven till denna kommunindelningsslag av mig missuppfattats. Herr Fast framlade emellertid saken så, att det, för att få fram ett ekonomiskt gott underlag för kommunernas verksamhet, var ganska nödvändigt att få ett ekonomiskt väl differentierat näringsliv i kommunerna. Ja visst är det önskvärt med ett väl differentierat näringsliv! Men ingen har väl sagt, att det tidigare skulle ansetts olämpligt för en

kommun att ha ett väl differentierat näringsliv! Ingen lagbestämmelse som syftar till att förändra denna differentiering har tillkommit. Beträffande kommunernas ekonomiska differentiering har ingen annan ändring skett än att den nya kommunindelningen sammanfört små kommuner till större enheter. Jag förmodar därför att herr Fast, i iveren att söka argument, konstruerat fram något för eget behov. Sådant förekommer ju ofta, men jag tror icke, att vad herr Fast sålunda anför är av någon betydelse i den här debatten.

Nu säger herr Fast att det inte kan vara nödvändigt att blåsa upp en strid mellan stad och land i denna fråga. Jag har alldeles samma uppfattning som herr Fast i det avseendet. Jag är minst lika intresserad av ett gott förhållande mellan stad och landsbygd som herr Fast; vi äro fullkomligt överens på den punkten. Men jag förstår inte varför detta skulle vara att blåsa upp en strid mellan stad och land. Jag tycker att en sådan här utredning, som vi vilja ha och som jag tror skulle vara ganska nyttig, kan göras i den allra största sämja. Den skulle inte behöva på något sätt störa det goda förhållandet mellan stad och land, utan jag tror snarare att den skulle kunna befrämja ett gott förhållande.

Herr Fast säger vidare att det är för tidigt att begära en utredning redan nu. Annars har han ingenting emot en utredning, men han tycker att tillfället inte är lämpligt. Han tror att det skall uppkomma en rad frågor beträffande justeringar av kommungränser, när vi fått denna större indelning klar. Det tror jag också kommer att ske i åtskilliga fall. Det är emellertid ingenting som hindrar att sådana justeringar ske redan nu. Men om vi skulle få några besvärligare problem sedan kommunindelningen är slutförd och som vi med nuvarande lagstiftning ha svårt att

Ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

klara, då tycker jag liksom en föregående talare, herr Hæggblom, att det är all anledning att göra en översyn för att få fram bestämmelser, vilka möjligen kunna vara mera tillämpliga för sådana fall som herr Fast ansåg skulle komma att bli aktuella i framtiden.

Jag tror att vad som är anfört i motionerna och vidare i debatten är tillräcklig motivering för den översyn, som ju även herr Fast tycker kan vara bra, ehuru han anser att den kan få anstå någon tid. Jag tycker emellertid att det är en mycket lämplig tidpunkt just nu. Vi veta inte när en sådan utredning kommer att sättas i gång, vi veta inte hur långvarig den blir och när eventuella bestämmelser, som äro föreslagna, komma att av statsmakterna lagfästas. Allt detta kommer att fördröja saken till någon gång i framtiden. Vi veta alla hur pass långsamt det brukar gå att få fram frågor av denna art. Jag tycker därför det vore bra, om vi hade detta förarbete undångjort när vi behöva dessa bestämmelser.

Jag tycker som sagt att tidpunkten är lämplig nu och ber alltså, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr FAST: Herr talman! Jag blev tydligen i någon mån missförstådd av herr Falla. När jag talade om differentieringen och det mål man borde sträva till, att skapa ekonomiskt bärkraftiga kommuner, var jag fullt på det klara med att hur man än strävade fick man, även med sådana större kommuner, fram ensidiga kommuner. Det är ingenting att göra åt den saken, det var jag fullt medveten om.

Sedan vill jag säga ett par ord i anledning av vad som yttrades om att det skulle ligga något skrämmande i vad jag nämnde, att lagen kunde behöva tillämpas sedan kommunindelningen

blivit genomförd. Jag hänvisade därvid till ett yttrande jag fällt i samband med den debatt, som togs upp från värmlandsbänken. Det förhåller sig på det sättet, att nu har man ingenting annat att göra än att slå ihop två kommuner med varandra. Men det finns ju samhällen, där en sjö går nästan rätt igenom hela kommunen och där man på ena sidan kan ha flera miles avstånd fram till centrum. Om den del, som ligger på ena sidan sjön, lägges till närmaste kommun, kan man få rimliga avstånd till centrum och därmed också skapa väsentligt mycket större samhörighet.

Detta är emellertid ett problem, som måste lösas genom indelningslagen och icke genom sammanslagningenslagen. Det var sådana problem jag i detta sammanhang syftade på. Jag tror inte att detta är så särskilt skrämmande, ty dessa problem ligga nog så till, att de människor som beröras av dem äro mycket angelägna om att få sina förbindelser ordnade på smidigaste sätt och få så nära som möjligt till de kommunala centra. Jag tror således att detta inte behöver vara på något sätt avskräckande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först beträffande utskottets hemställan under punkten 1) propositioner dels på bifall till utskottets berörda hemställan dels ock på bifall till den av herr Björck m. fl. avgivna med I) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Pettersson i Norregård begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i punkten 1) av utskottets förevarande utlåtande nr 21, röstar

Kostnaderna för Svenska skifferoljeaktiebolaget.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Björck m. fl. avgivna, med I) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Pettersson i Norregård begärde emellertid rösträkning, i anledning varav votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 102 ja och 71 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets under 1) gjorda hemställan.

På därå av herr talmannen framställd proposition biföll kammaren härefter vad utskottet under punkterna 2) och 3) hemställt.

§ 11.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till bidrag till svenska textiltforskningsinstitutet jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Kostnaderna för Svenska skifferoljeaktiebolaget.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48

till täckande av vissa kostnader för Svenska skifferoljebolagets verksamhet.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde:

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag tror att den fråga som här föreligger är av den art, att det kan vara fullt befogat att vid dess behandling i kammaren foga några reflexioner till protokollet. Man kan först som sist säga att i fråga om denna skifferoljeproduktion har riksdagen fått en bakläxa av rätt svårartad karaktär.

Vidare får man konstatera att experimentet en gång påbörjades i krigets första skede, när allting var så oerhört ovisst. Men för tre år sedan, i mars 1945, stodo vi inför ett vägskäl i denna fråga, då det gällde en väsentlig utvidgning av verket. Den gången hemställde bränslekommissionen att verket skulle byggas ut så att det kunde producera 40 000 ton olja om året mera än förut. Jag anmälde vid detta tillfälle betänkligheter, och jag framhöll redan då, att dessa betänkligheter givetvis inte kunde grundas på något annat än allmänna överväganden, därför att man ju inte gärna kunde känna till tekniska och andra förhållanden i detalj. Man kunde emellertid redan 1943 konstatera, att det skulle ta drygt ett år att bygga ut den etappen, och då var man framme vid 1944. Sedan skulle man behöva driva detta verk ytterligare ett år för att få fram dessa 40 000 ton i ökad oljekvantitet, och då var man framme vid 1945 — det gällde ju en relativt begränsad produktion till priset av mycket dyrbara investeringar.

Riksdagen valde då att gå vidare, och man har sedan fått satsa en hel del pengar. Här äro nu investerade i rena kontanter omkring 70 miljoner kronor. Vidare har Kvarntorp övertagit Kinnekleva till ett pris av 3,2 miljoner — jag förmodar det var lågt beräknat den gången. Dessutom har man tillskjutit ytterligare i det närmaste 1,4 miljoner

Kostnaderna för Svenska skifferoljeaktiebolaget.

för avvecklingskostnader i Kinne-Kleva, och så har man förbrukat vissa vinstmedel som bolaget fått vid försäljning av olja till försvarsmakten. Jag förmodar att den vinsten inte heller är någon affärsmässig vinst utan endast ett överpris på olja, som är betalat på en annan huvudtitel. Det är alltså ingenting annat än ett statsanslag det också. Här ha alltså nu investerats 75 å 80 miljoner kronor i företaget, och utav dessa äro ungefär 55 miljoner avskrivna.

När frågan var uppe 1946, då man investerade ytterligare 16 miljoner, framhölls det ifrån bolagsstyrelsen att med detta nya anslag skulle företagets finansiering vara säkerställd på längre sikt; man skulle alltså därmed ha ställt företaget på fötter. Denna proposition visar att dessa beräkningar voro alldeles för optimistiska: företaget kan inte klara sig.

Nu föreslår Kungl. Maj:t att den utbyggnad, som beslutades 1946, skall avbrytas och att man i stället skall göra en utredning beträffande den fortsatta utbyggnaden enligt 1946 års riksdagsbeslut. Jag vet inte om utredningen även skall innefatta spörsmålet, om verket över huvud taget skall drivas i fortsättningen i den omfattning det redan har. För att kunna fortsätta driften till den 1 juli 1949 och svara för de beställningar som redan äro gjorda för den andra utbyggnadsetappen beräknas det att riksdagen skulle behöva anslå ytterligare 15 miljoner kronor. Därmed har man valt det alternativ som bolagsstyrelsen numrerat såsom alternativ 1. Om detta alternativ säger bolagsstyrelsen, att om man väljer det så kan driften inte upprätthållas utan ytterligare subventioner i fortsättningen.

Detta är ett skolexempel av rätt skrämmande art beträffande en statlig igångsatt och fullföljd industriell verksamhet. Under en period, då vi ha måst säga nej på grund av brist på arbetskraft, material och pengar till en mycket stor mängd mycket nödvändiga

ting, har man fullföljt denna investering. Men det är ju så, att en folkrepresentation är tämligen hjälplös i en sådan här fråga. Flertalet av oss kan omöjligen ha någon verklig kunskap i fråga om detaljerna, vi äro helt och hållet hänvisade till utredningar som några få personer göra och till rekommendationer, som ett statsråd fogar därtill, och sedan kommer fortsättningen, sådan den nu blir. I det här fallet blir den föga nöjsam.

Denna proposition innebär att utbyggnaden skall avbrytas men att driften skall upprätthållas ännu ett år, och sedan blir det väl en ny proposition, där nästa kapitel i följetongen kommer. Det är kanske inte så mycket att säga om dagens yrkande. Det enda man egentligen kan ha lust att fråga om är hur det ställer sig med den löpande driften tills vidare i det företag som redan finns. Täcker produktionen i den löpande driften de rörliga kostnaderna, så att man reellt sett inte förlorar mera pengar på att hålla driften i gång? Om så inte är fallet, finns god anledning att fortast möjligt försöka få slut på driften. Den där utredningen borde väl heller inte behöva fortgå så värst länge, ty det föreligger ganska goda skäl, tycker man, för slutsatser i negativ riktning.

Ifall en omställning i detta fall ändå blir nödvändig, om man alltså måste göra slut på det här — det är nu den förutfattade mening jag har om saken och hade redan för fem år sedan — vore naturligtvis det mest rationella att börja avvecklingen så snart som möjligt, medan vi ha brist på arbetskraft, varför omställningssvårigheterna ur den synpunkten äro mindre än de måhända komma att bli längre fram. Ty fortsätter man ett par, tre år till med ett sådant företag, som man har drivit trots svårigheter med arbetskraft och annat, kan det hända att motiveringen i fortsättningen blir att vi måste sysselsätta de anställda.

Kostnaderna för Svenska skifferoljeaktiebolaget.

Herr WARD: Herr talman! Jag har visserligen inte varit i tillfälle att följa frågans hela gång genom statsutskottet, men då jag i första avdelningen deltagit i beredningen av densamma skall jag be att få säga ett par ord med anledning av det inlägg som nyss gjordes av herr Svensson i Ljungskile.

Herr Svensson refererade mycket grundligt den föreliggande propositionen, liksom misstänkte han att kammarens ledamöter inte bemödat sig om att ta del av vad den innehåller, och det finns därför inte någon anledning för mig att nu närmare redogöra för vad saken egentligen gäller. Man kan väl säga att vi beträffande denna fråga befinna oss i ett tvångsläge, att riksdagen helt enkelt inte kan avslå Kungl. Maj:ts proposition, därför att bolagets ställning har blivit sådan att något måste göras. Frågan är närmast om man skall kunna tänka sig en fortsatt verksamhet i Kvarntorp eller om man skall avveckla verksamheten där. Kungl. Maj:t har ju beslutat om en utredning, och departementschefen har tillsatt en kommitté, som skall försöka penetrera detta mycket vittutseende problem. Man får väl förvänta att denna kommitté skall bli färdig med sitt arbete så snart, att Kungl. Maj:t kan lägga fram de definitiva synpunkterna, så att säga, i denna fråga inom tämligen kort tid.

Herr Svensson i Ljungskile ville beteckna Kvarntorp som ett skrämmande exempel på statlig industriell verksamhet. Jag kan inte erkänna att denna karakteristik är motiverad. Man bör nämligen komma ihåg att Kvarntorpsanläggningen inte startades som en normal industriell verksamhet utan ingick som ett led i vår beredskapspolitik under kriget. Då fanns det ingen annan part än staten som var hågad att gripa in ekonomiskt; det fanns ingen privat företagare som ville göra staten den tjänsten. Projektet var nödvändigt att genomföra i syfte att tillföra försvarsmakten så mycket olja som över

huvud taget var möjligt. Det hela var alltså en beredskapsåtgärd. Lika naturligt och självfallet som det är att staten uppbär försvarsväsendet, lika naturligt var det att staten också iklädde sig ekonomiska förpliktelser när det gällde att utvinna olja.

Man skall för övrigt inte föra över denna fråga på det politiska planet. Riksdagen har varit tämligen ense om att något måste göras under krigsåren i det hänseende som vi nu berört. Men skulle herr Svensson i Ljungskile vilja fortsätta denna debatt om »det skrämmande exemplet på statlig industriell verksamhet», skulle jag vilja erinra honom om att när tvisten stod, huruvida Kinne-Kleva skulle nedläggas och allt inrymmas under Kvarntorpsbolaget, framhöll man ifrån den borgerliga sidan att just för Kvarntorpsföretaget fanns det expertis, representerande den industriella företagsamheten inom det privata näringslivet, och att man just däri hade en garanti för att Kvarntorp skulle lyckas bättre än Kinne-Kleva någonsin skulle göra.

Riksdagen tog intryck av dessa försäkringar om att personer, som hade god insikt i privatekonomisk företagsamhet, här skulle kunna visa ett kraftprov och göra en verkligt stor insats. Tyvärr ha dessa optimistiska spådomar inte gått i uppfyllelse, utan tvärtom visade det sig, att dessa personer med god erfarenhet på den privata företagsamhetens område råkat missträcka sig kapitalt, vilket ju är att beklaga. Men man kanske ändå inte har någon rättighet att fälla alltför hårda domar, ty svårigheterna ha uppenbarligen varit mycket stora. Nu ligger, såsom jag nyss nämnde, saken så till, att någonting måste göras för att upprätthålla bolagets likviditet och ordna vissa andra förhållanden. Under tiden skall, som herr Svensson i Ljungskile mycket riktigt omnämnde, ingen vidare utbyggnad förekomma. Man har enligt min uppfattning i dagens läge icke möjlighet att

Kostnaderna för Svenska skifferoljeaktiebolaget.

diskutera, huruvida det framdeles kan vara klokare att vidtaga en utbyggnad av företaget eller endast underhålla det så, att det kan användas för den händelse vi på nytt skulle bli nödgade att ur beredskapssynpunkt utvinna så mycket olja som möjligt inom vårt land. Hur vi än resonera i den saken böra vi självfallet utgå ifrån, att det sistnämnda projektet också kommer att kosta staten mycket pengar. Det kunna vi vara fullständigt övertygade om. Det kan tänkas ett annat alternativ, att man helt enkelt skrotar ner hela verket och icke vidare tänker på att tillverka olja i vårt land för försvarsmakten. Men jag vet icke, om man i nuvarande läge egentligen allmänt vågar resonera på det sättet.

I alla händelser, så som saken ligger till, finnes enligt min och statsutskottets uppfattning — som sammanfaller med regeringens — intet annat att göra än att bevilja detta belopp. Det överraskar mig icke, att man hesiterar inför den väldig stora summan. Det är endast naturligt; det ha vi säkerligen gjort litet var. Men i den situation som nu råder finnes intet annat att göra än att bifalla den kungl. propositionen.

Jag ber, herr talman, med dessa korta ord att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Bara ett par ord med anledning av herr Wards yttrande. Herr Ward säger, att han kan icke erkänna, att min karakteristik att det här är ett skrämmande exempel är riktig, och han nämnde, att det här dock var en beredskapshistoria. Det nämnde ju också jag, att det från början var detta. Jag sade, att det är ingenting att säga om att man från början gjorde experiment. Men redan 1943 föreföll det mig som om detta experiment vore gjort i tillräcklig omfattning. När man sedan 1946 beslöt en utvidgning, var det egentligen icke nå-

gon beredskapshistoria, i varje fall icke under trycket av aktuella händelser.

Det är icke alls nödvändigt att föra över frågan på det politiska planet. Det kanske är mycket nödvändigare att vi från vårt politiska plan beakta de ekonomiska sakerna i sammanhanget. Då måste vi nog säga, att det är ett skrämmande exempel, av vilket vi sannerligen ej kunna hämta någon annan vinst än möjligen en smula visdom i fortsättningen. Jag är tveksam om herr Ward vill hämta ens denna.

Vad sedan gäller Kinne-Kleva nämnde herr Ward, att de borgerliga voro angelägna att slå ihop verken. »Det rör mig inte», sade gubben, när hunden bet honom i träbenet. Jag röstade för den socialdemokratiska reservationen, att de två experimenten skulle gå vart för sig tills vidare.

Herr ONSJÖ: Herr talman! Det är naturligtvis riktigt som utskottets talesman herr Ward sagt, att denna anläggning tillkommit såsom en beredskapsåtgärd, och den utbyggnad, som vi gjorde under kriget, var det väl icke så värst många som då vågade gå emot. Huruvida herr Svensson i Ljungskile gjorde några allvarliga ansträngningar vet jag ej. Men under det pågående kriget voro vi ganska eniga om att utbyggnaden måste göras för att i någon mån hjälpa oss ifrån de bekymmer vi hade för att tillgodose vårt behov av olja.

Erinringarna gälla den utbyggnad, som skett efter kriget, då enligt min mening var och en borde inse, att det var hopplöst att slänga ut en sådan massa nya miljoner. Jag har både 1946 och 1947 uttryckligen sagt detta. Jag erinrar mig att jag då fällde ett yttrande, att vi befunde oss i samma belägenhet som en spelare gör: när han förlorat insatsen slänger han fram nya pengar för att rädda insatsen — men oftast misslyckas det, liksom i detta fall.

Det som var olyckligt var att vi gingo

Avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv.

med på denna utbyggnad efter kriget, vilket givetvis gör den förr eller senare oundvikliga avvecklingen så mycket värre. Förr eller senare tvingas vi givetvis att se sanningen i vitögat och göra denna avveckling. Vi kunna icke slunga in nya 16 miljoner och 15 miljoner i det oändliga. Nu är det dock ett framsteg så till vida att man även insett detta: nu skall frågan utredas.

Det är givetvis riktigt som herr Ward säger, att vi befinna oss i ett tvångsläge: vi måste anslå 15 miljoner. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att det ej skall gå därhän, att vi nästa år återigen skola vara i ett tvångsläge och få slunga in nya miljoner.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till landsfiskalerna m. fl.: avlöningar.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Rätten till arv efter Karin Svensson från Delsbo socken och hemmansägaren Per Erik Stålberg från Hanebo socken.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 115 (punkterna 17 och 18, s. 28—30) föreslagit riksdagen medgiva,

dels att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Karin Svensson från Delsbo socken måtte avstås ett belopp av 3 000 kronor till vardera av Anders Andersson och Sigrid Eriksson;

dels ock att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter hemmansägaren Per Erik Stålberg från Hanebo socken måtte avstås ett belopp av 2 500 kronor till vardera av Anders Wiktor Björklin och Johan Ferdinand Skoglund.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Näsgård m. fl.* (I: 282) och den andra inom andra kammaren av herr *Persson* i Norrby *m. fl.* (II: 438), vari hemstälts, att i vardera fallet hela kvarlåtenskapen och ej endast vissa belopp av densamma skulle avstås till de personer, som angivits i Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 282 och II: 438 medgiva, att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Karin Svensson från Delsbo socken måtte avstås 5 000 kronor till vardera av Anders Andersson och Sigrid Eriksson,

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till nämnda motioner i vad de ej behandlats under a) medgiva, att den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter hemmansägaren Per Erik Stålberg från

Avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv.

Hanebo socken måtte i dess helhet avstås till Anders Wiktor Björklin och Johan Ferdinand Skoglund med hälften till vardera.

Reservation hade avgivits av herr *Holmström*, som ansett, att det med a) betecknade momentet av utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»a) i anledning av Kungl Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 282 och II: 438 i vad de avse den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Karin Svensson från Delsbo socken medgiva, att denna kvarlåtenskap må i dess helhet avstås till Anders Andersson och Sigrid Eriksson med hälften till vardera.»

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **HOLMSTRÖM**: Herr talman! Förhållandena beträffande det fall, varom min reservation rör sig, äro i kort-het följande. Kvarlåtenskapen, som tillfallit allmänna arvsfonden, utgjorde 18 700 kronor. Kammaradvokatfiskals-ämberbetet hade tillstyrkt, att till vardera av kusinerna skulle avstås ett belopp av 5 000 kronor. Kungl. Maj:t har prutat ner det till 3 000 kronor vardera. Motionärerna ha yrkat, att kvarlåtenskapen i sin helhet skall delas mellan dem som ha ansökt därom.

Utskottet föreslår i likhet med kammaradvokatfiskalsämberbetet, att de skola få 5 000 kronor vardera. I framställningen ha sökandena frambållit, att den avlidne sannolikt skulle ha upprättat testamente till förmån för sina kusiner, om ej hennes dödsfall inträffat så övåntat. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har med hänsyn till att sökandena tillhörde den avlidnas närmaste släktingar och att framställningen tillstyrkts av såväl gode mannen för arvsfonden som kommunalnämndens ordförande samt att anledning förelåge till förmodan, att den avlidna ej velat, att kvarlåtenskapen skulle tillfalla arvsfonden, förklarar sig

ej vilja motsätta sig bifall till framställningen. Kammaradvokatfiskalsämberbetet har tillstyrkt, att till vardera avstodes ett belopp av 5 000 kronor, då de levde i blygsamma ekonomiska omständigheter och finge anses ha stått den avlidna nära.

Utredningen visar, att den avlidnas två släktingar, varom det nu rör sig, varit de som stått den avlidna närmast i livstiden. De ha båda varit grannar till henne och ofta besökt henne. Mannen Andersson — den ene kusinen — har därjämte ofta hjälpt henne med allehanda sysslor, vedhuggning, murning o. s. v.

Jag tycker, att det är ganska gnidigt av staten att ej vilja tillerkänna dessa två människor arvslotten i dess helhet. De 4 500 kronor för vardera, som det gäller, är för staten ett struntbelopp men för dessa fattiga människor ett belopp av mycket stor betydelse. En sådan där gnidighet tycker jag icke är staten värdig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **ERICSSON**: Herr talman! Innan herr Eriksson i Stockholm återger utskottets syn på den föreliggande frågan, känner jag mig förånlåten att ta till orda med anledning av herr Holmströms yttrande, att det är småaktigt av staten att ta ifrån vederbörande den rätt de ha till dessa pengar. Jag vill i det avseendet först erinra därom, att kammaren under punkt 1:0 nyss godkänt Kungl. Maj:ts förslag om avstående i åtskilliga fall av allmänna arvsfondens rätt till arv. Detta visar, att staten ingalunda uppträder på det sätt herr Holmström här ville göra gällande, utan att staten tvärtom tillämpar hithörande bestämmelser med utomordentlig generositet. Herr Holmström sade, att kusinerna skola ha dessa pengar, men jag vill i det avseendet erinra om att kusins arvsrätt avskaffa-

Avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv.

des redan för ett 20-tal år sedan. En annan omständighet, som bör vara för herr Holmström väsentlig, är att det finns fem kusiner, som skulle kunna göra anspråk på arvet, medan bara två föreslagits skola bli delaktiga av desamma.

Jag har ingen anledning säga, att ett bifall till statsutskottets förslag skulle innebära någon olycka, tvärtom. Men jag vill framhålla för kammaren, att man bör bedöma dessa ärenden så enhetligt som möjligt. Det förhåller sig ingalunda så, att man tar några pengar från människor, som rätteligen skulle ha dem. Myndigheterna pröva ju, om det kan anses föreligga ett sådant rättsligt förhållande, att vederbörande bör tillerkännas pengarna. I den mån formella hinder föreligga, överser man ofta nog med dem, om man nämligen har klart för sig, att den avlidnes sista önskan varit, att boets behållning skulle gå till viss person.

Beträffande det ärende, som här är föremål för behandling, vill jag — om man håller på att det skall vara fråga om en den avlidne närstående person — framhålla, att det bestritts, att vederbörande vore att betrakta såsom närstående. Jag har närmast ansett beloppet 3 000 kronor vara vad jag skulle vilja kalla en skälig ersättning för ett gott grannelag och för gjorda tjänster. Detta har som sagt varit mitt motiv, när jag föreslagit 3 000 kronor till envar av dessa båda kusiner. Utskottet har föreslagit en höjning av beloppet till 5 000 kronor. Jag tycker inte att det är logiskt av utskottet att på detta sätt gå ifrån Kungl. Maj:ts förslag, ty detta skulle kunna föranleda justeringar även på andra punkter. Jag skulle därför helst se, att kammaren bifaller Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Herr **ERIKSSON** i Stockholm: Herr talman! Frågor om avstående av all-

männa arvsfondens rätt till arv äro ju spörsmål, som återkomma till riksdagens behandling varje år. I allmänhet brukar ju inte Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende föranleda någon större uppmärksamhet i kamrarna. Statsutskottets tredje avdelning, som har att förberedande behandla dessa frågor, går ju noga igenom handlingarna i varje särskilt mål och kommer i allmänhet till samma uppfattning som Kungl. Maj:t. Därefter presenterar utskottet ett utlåtande med en omfattande hemställan av det slag, som vi ha exempel på här under punkt 1:o i det nu föredragna utskottsutlåtandet. Herr talmannen brukar därvid alltid tillfråga kammaren: Finner kammaren att fortsättningen icke behöver uppläsa? Och sedan kammaren medgivit detta, klubbas denna omfångsrika hemställan igenom med ett enda slag.

Emellertid inträffar det då och då, att någon riksdagsledamot ifrån den ort, där någon av arvlåtarna levat, väcker en motion. Så har skett också nu i år, då några ledamöter på Gävleborgsbänken velat tillvarata sina valmäns intressen och väckt en motion. Detta har givit oss i statsutskottet anledning att ytterligare granska Kungl. Maj:ts förslag. Vi voro till en början inte särdeles benägna att gå ifrån Kungl. Maj:ts förslag, ty vi resonerade ungefär på samma sätt som föredragande statsrådet nyss gjorde här, nämligen att dessa frågor måste behandlas enhetligt så att man inte genom att göra avsteg från reglerna gynnar somliga men samtidigt begår orätt mot andra, vilka inte haft förmånen att vara bekanta med kända personer i riksdagskretsar, som varit i tillfälle att motivera till förmån för dem. När vi granskade dessa två punkter, som nu äro föremål för vår behandling, funno vi att kammaradvokatfiskalsämbetet i ena fallet, det under punkt a), tillstyrkt ett belopp av 5 000 kronor till två personer, medan propositionen föreslagit

Avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv.

3 000 kronor. Beträffande punkten b) hade samma ämbetsmyndighet föreslagit, att hela beloppet skulle avstås. Vi på avdelningen resonerade då som så, att när den myndighet, som har att ur formell synpunkt granska dessa ärenden, intagit den angivna ståndpunkten, borde det inte vara någon större risk förenad med att utskottet gick på den linjen. Jag hade väntat mig en enhällig uppslutning i utskottet kring denna uppfattning, låt vara att jag visste, att en av motionärerna satt i utskottet. Men då så inte blev fallet måste jag erkänna, att jag kände det som en liten tagg i hjärtat, och jag tyckte nog, att det medgivande vi gjort motionärerna var bortkastat. Det är ej nog att vara hängd, man skall ock hövlig vara, heter det. Om en motionär fått den ena delen av sin motion helt bifallen och den andra till hälften, tycker jag att han fått ganska mycket. Detta om den saken.

Beträffande själva sakfrågan vill jag framhålla ungefär samma synpunkter som herr statsrådet framhöll, nämligen att i de fall, som vi nu tvista om, var det fem kusiner, som hos Kungl. Maj:t ansökt om att allmänna arvsfondens rätt till arvet efter arvlåtaren skulle överlåtas på dem. Hade deras ansökan bifallits, hade ju envar av dem inte fått 5 000 kronor utan ett mindre belopp. Nu har emellertid Kungl. Maj:t i enlighet med hittills tillämpade regler konstaterat, att tre av dessa kusiner inte kunna anses ha stått arvlåtaren nära, och dessa tre ha sålunda av Kungl. Maj:t eliminerats på det sättet att Kungl. Maj:t förklarar, att för deras vidkommande hade framställningen inte föranlett någon åtgärd. De två däremot, som nu återstå, ha ju av myndigheterna ansetts ha stått arvlåtaren nära, och fördenskull har det föreslagits, att de skulle få viss del av kvarlåtenskapen. Jag tycker knappast att det är berättigat att dessa två skola få dela hela arvet. De ha ju inte begärt att få mer

än en femtedel var. Att riksdagen då skulle tillmötesgå dem så mycket att de skulle få hälften var av hela kvarlåtenskapen tycker jag vore detsamma som att vederbörande bleve bönhörda över hövan. Som frågan ligger till tror jag därför att det är bäst att kammaren biträder utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **HOLMSTRÖM**: Herr talman! Med anledning av statsrådet Ericssons erinran om, att utskottet varit generöst i en hel rad fall, vill jag säga, att jag tycker att utskottet gärna kunde ha fortsatt att vara generöst i det här fallet också. Herr statsrådet sade, att det finns flera kusiner till den avlidna än dessa två. Ja, det är alldeles riktigt, men dessa två ha ju stått den avlidna nära på det alldeles särskilda sätt, som jag redogjorde för, i det att de varit grannar till henne och ofta besökt henne, varjämte Anders Andersson hjälpt henne med både det ena och det andra i hushållet. Det må vara hänt att man skall iakta formerna, men det finns också någonting som heter billighets-skäl, och sådant brukar riksdagen kunna ta hänsyn till. Jag anser, att just av billighetsskäl bör riksdagen bifalla reservationen.

Utskottsavdelningens ärade ordförande nämnde något om att motionärerna voro från det län, där arvlåtaren vistats, och att de motionerat för att tillgodose sina valmäns intressen. Jag förmodar att han fick idéassociationen valfiske från den långa debatt om fiskeristyrelsen, som vi nyss hade här. Men det var nog att fiska i litet grumligt vatten, ty motionärerna äro i detta fallet en bondeförbundare, en högerman och en socialdemokrat. Det finns med andra ord ingen möjlighet för oss tre motionärer att kunna driva något valfiske med den här motionen. Utskottsavdelningens ärade ordförande sade, att vår reservation var honom

Interpellation ang. rätt för skoldistrikt att vid införande av det sjunde skolåret anställa särskild lärare för en centraliserad sjunde klass, m. m.

liksom en liten tagg i hjärtat. Nej, herr Eriksson i Stockholm, min ros överlämnar jag hel och utan taggar. Om herr Eriksson i Stockholm velat tillstyrka motionen, skulle jag till honom ha överräckt flera rosor.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa fordringar, redovisade såsom propriebalanser i medicinalstyrelsens räkenskaper;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående upptagande å riksstaten för budgetåret 1948/49 av ett underskott för luftfartsfonden;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande fonden för förslag till statsverket gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under järnvägsstyrelsens förvaltning stående fastigheter;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag samt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmavtal medgivna kvantiteter, jämte i ämnet väckt motion; och

nr 74, i anledning av väckt motion angående ersättning till chauffören V. Bjurman för bilskada vid motorplogning.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 16.

Herr *Pettersson* i Dahl avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion nr 513, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 212, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 17.

Interpellation ang. rätt för skoldistrikt att vid införande av det sjunde skolåret anställa särskild lärare för en centraliserad sjunde klass, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Luttra, som anförde: Herr talman! Från och med ingången av läsåret 1948—1949 skall det sjunde

Interpellation ang. rätt för skoldistrikt att vid införande av det sjunde skolåret anställa särskild lärare för en centraliserad sjunde klass, m. m.

skolåret vara genomfört i samtliga skoldistrikt, som ej av någon anledning erhållit Kungl. Maj:ts medgivande om uppskov. Vid planläggningen för det sjunde skolåret ha skolstyrelser och skolråd haft att brottas med stora problem. I synnerhet har detta varit fallet i skoldistrikt med lägre skolformer. I många fall har man där ansett, att en centralisering av undervisningen under det sjunde skolåret genom att sammanföra barnen från olika skolor inom samma skoldistrikt eller från olika skoldistrikt till en avdelning med särskild lärare skulle vara den bästa lösningen. Av olika anledningar har dock en sådan centralisering visat sig ogenomförbar i åtskilliga fall. Brist på lokaler och brist på lärare ha sålunda hindrat genomförandet i en del fall. Dessutom synas myndigheterna vara mycket restriktiva då det gäller förbättringar av skolväsendet särskilt på landsbygden i de fall då förbättringarna medföra ökade kostnader. Det synes alltså vara nära nog omöjligt att vinna bifall till centraliseringsåtgärder, såvida icke dessa medföra vinst för statsverket exempelvis genom indragning av lärartjänster. Det vill till och med synas som om denna senare synpunkt skulle drivas så långt, att utökandet av skolpliktstidens längd inte heller får medföra ökade kostnader för statsverket då det är fråga om distrikt med svaga skolformer och relativt litet barnantal, som önska genomföra en centralisering under det sjunde skolåret.

Resultatet av detta synes bli att ett mycket stort antal skoldistrikt bli hänvisade till att låta undervisningen under det sjunde skolåret försiggå inom den nuvarande skolformens ram. Det innebär att samme lärare i en skola av B 1-typ får undervisa klasserna 5, 6 och 7 och i en skola av B 2-typ klas-

serna 3, 4, 5, 6 och 7. Vid B 3-formen blir ju förhållandet ungefär enahanda vartill kommer olägenheten av att intagning av elever endast sker vartannat år, vilken olägenhet ju ytterligare skärpes genom den förlängda skolplikten.

Vid skoldistriktens förberedelser för det sjunde skolåret har man i de flesta fall kunnat konstatera en positiv inställning till de förbättringar i ungdomens utbildning, som det sjunde skolåret bör medföra. Skall emellertid reformen genomföras på det ovan relaterade sättet, ställer man sig dock mycket tveksam till om resultatet kommer att motivera de kostnader och uppoffringar som skoldistriktet och föräldrarna åsamkas. Det torde icke kunna förnekas att undervisningen i sjunde klassen blir mindre effektiv och att värdet av den längre skolgången blir i hög grad begränsat om vid de lägre skolformerna samme lärare skall undervisa ytterligare en klass.

Med anledning av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat, att skolmyndigheterna inte medgivit skoldistrikt med lägre skolformer rätt att vid införande av det sjunde skolåret anställa särskild lärare för en centraliserad sjunde klass?

Om så är fallet anser statsrådet detta stå i överensstämmelse med de skolpolitiska strävandena att förbättra skolväsendet på landsbygden genom övergång från lägre till högre skolformer?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.52 em.

In fidem
Gunnar Brith.

Onsdagen den 28 april.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Försök med visst system för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 75, i anledning av väckt motion om anvisande av medel för försök med visst system för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar.

I en inom andra kammaren av herr *Edberg* väckt motion (II: 137) hade hemställts, att riksdagen måtte anvisa 15 000 kronor för försök med visst i motionen angivet system för elektrifiering av mera avlägset belägna bygder och gårdar.

Utskottet hemställde, att motionen II: 137 icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **EDBERG**: Herr talman! Utskottet har i föreliggande utlåtande avstyrkt en av mig väckt motion under hänvisning till vattenfallsstyrelsens remissyttrande. Jag tror emellertid knappast att vattenfallsstyrelsen är en sådan auktoritet, att den kan yttra sig i frågor som den här förevarande rörande bygder i Norrland, där det inte är möjligt att draga elektriska ledningar och där elektrifiering därför måste ske på annat sätt.

Jag skall anföra några uppgifter om en skogsbygd — det finns många trakter av denna art i Norrland. Det är 50 km till närmaste landsväg, 70 km till handelsbod och ungefär lika långt till

poststation, det är 150 km till järnväg och 200 km till närmaste stad. Dessa uppgifter borde vara fullt tillräckliga för att kammarens ledamöter skola förstå, hur förhållandena äro i dessa skogsbygder.

Jag läste i vintras om en företagsam person i en skogsby, som skaffat sig en gammal fordbil. Av motorn och ett kolgasaggregat hade han gjort en elkraftanläggning, som nu förser byborna i skogsbygden med elektriskt lyse.

Det framhålles i utlåtandet, att den Hallanderska metoden för elektrifiering är ett experiment, men så är inte fallet. Metoden är fullständigt utexperimenterad, och uppfinnaren vill nu visa dess användbarhet. Det är bara att montera anläggningen, sedan kan man sätta i gång den. Ingenjör Hallander har begärt 15 000 kronor för att under sakkunnig kontroll visa att hans metod är användbar. Utskottet tycks emellertid se på örena i detta fall, men när det gäller andra anslag går man ofta med på miljonrullning. De människor, som leva i dessa skogsbygder, betala sina utskylder, men på grund av de dåliga kommunikationerna ha de inte samma möjligheter som andra att komma i åtnjutande av gemensamma anordningar. Jag förstår mycket väl, att det inte är lönt att yrka bifall till motionen, men om kammarens ledamöter skulle få tillfälle att se, hur folket lever i dessa skogsbygder och hur små anspråk de ha, då tror jag ni skulle förstå, att det är nödvändigt att göra någonting för att hjälpa dessa bygders befolkning. De äro inte bortskämda, och de skulle säkerligen klara sig med små hjälpmedel. Befolkningen behövs på orterna. Om människorna skulle flytta från dessa trakter, skulle helt naturligt skogsavverkningen avstanna.

Vattenfallsstyrelsen synes tro, att an-

Försök med visst system för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar.

läggningen skulle drivas med bensin eller brännolja, men dessa drivmedel behövas inte. Man kan använda sådant trävirke, som finns i skogarna och som är fullständigt obrukbart för andra ändamål. När nu ingenjör Hallander begärt 15 000 kronor för att kunna inför kontrollanter från t. ex. länsstyrelsen visa, att hans metod är användbar, tycker jag kammarens ledamöter borde vara så tillmötesgående, att de möjliggjorde, att systemet kunde provas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Herr ANDERSSON i Malmö: Herr talman! Herr Edberg nämnde i början av sitt anförande, att man har det svårt i Norrlands ödebygder. Det kan nog vara riktigt, men frågan gäller här huruvida vi skola bevilja ett anslag till någonting som faktiskt är ett experiment, nämligen till att pröva en metod, som enligt den tekniska sakkunskap vi ha att lita till inte är användbar i angivna fall. Denna Hallanderska metod är inte oprövad, såsom herr Edberg också sade, men just därför vet den tekniska sakkunskapen, att den inte duger för det ändamål, som motionären avsett. Såvitt jag kan förstå har vattenfallsstyrelsen söndermulat den tekniska argumentering, som motionären anfört, och herr Edberg har inte kommit med några nya motiv i dag. När statsutskottets fjärde avdelning behandlade denna fråga — och det gjorde vi grundligt — hade vi i första hand att lita till den sakkunskap, som finns hos vattenfallsstyrelsen. Ärendet har även behandlats av elkraftutredningen, och ej heller där har metoden rönt någon framgång, såvitt jag vet, men det är framför allt vattenfallsstyrelsens kraftiga motivering för avslag i dess remissyttrande, vilket finnes anfört i utlåtandet, som föranlett oss att avstyrka motionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr EDBERG: Herr talman! Den föregående talaren yttrade, att det här gäller ett experiment. Det gör det emellertid inte. Metoden är utexperimenterad, och det gäller bara att visa, att den är praktiskt användbar. Uppfinnaren har lagt ned mycket pengar på saken, och han vill nu visa statsmakterna, att systemet går att använda. Att det är oprövat är helt naturligt — han har aldrig praktiskt utnyttjat systemet, men han vill pröva det nu. Vi ha nyss kastat bort 15 miljoner kronor med glatt sinne, men när det nu gäller 15 tusen synas herrarna inte vilja vara med.

Sedan överläggningen förklarats härmed avslutad, gav herr andre vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 2.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till metallografiska institutet;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1948/49 m. m.; och

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet.

Ersättning till G. I. Lager för skada under militärtjänst.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

Ersättning till G. I. Lager för skada under militärtjänst.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 81, i anledning av väckt motion om viss ersättning till värnpliktige G. I. Lager för skada, ådragen under militärtjänstgöring.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr ANDERSSON i Hyssna: Herr talman! I motionen II:133 har jag hemställt, att riksdagen måtte besluta, att ersättning av statsmedel skall utgå till värnpliktige Gustaf Ivan Lager för skada, som denne ådragit sig under militärtjänstgöring. Statsutskottet har emellertid enhälligt avstyrkt motionen, och under sådana förhållanden är det ju föga troligt att kammaren skall inta någon annan ståndpunkt. Jag kan emellertid inte underlåta att ändå säga några få ord.

Lager inryckte till militärtjänstgöring den 1 oktober 1943. Fyra dagar senare råkade han falla av en vagn, och i fallet mot marken ådrog han sig en ryggskada, för vilken han under flera månader vårdades på sjukhus, varefter han hemförlovades. Med anledning av olycksfallet erhöll Lager sjukpenning enligt 1927 års militärsättningsförordning för tiden från hans hemförloving, den 12 januari 1944, och till den 31 juli 1945. Efter sistnämnda dag har Lager inte erhållit någon ersättning. Genom beslut den 29 september 1945 förklarade nämligen riksförsäkringsanstalten, att den inte fann sådant samband mellan olycksfallet och kvarstående ryggbesvär föreligga, att ytterligare ersättning skulle kunna utgå. Lager anförde först besvär hos försäkringsrådet, som emellertid icke fann skäl att göra ändring i det överklagade

beslutet. Därefter anhöll Lager hos Kungl. Maj:t, att han av billighetsskäl måtte bli tillerkänd ersättning, men denna anhållan lämnades utan åtgärd.

De motiv, som legat till grund för myndigheternas beslut att icke tillerkänna Lager fortsatt ersättning, synes ha varit att utredningen visat, att viss förutsättning för ryggåkomman skulle ha förefunnits redan före olycksfallet. Fram till tiden för olycksfallet har emellertid Lager kunnat försörja sig och sin familj genom eget arbete, men efter olycksfallet har han icke kunnat utöva sitt yrke — han är skräddare — och sedan ersättningen från riksförsäkringsanstalten upphört att utgå, har han därför tvingats anlita fattigvården för att kunna klara livsuppehållet för sig och sin familj.

Till ledning för myndigheternas ställningstagande ha legat vissa uttalanden från olika läkare, men dessa ha haft skilda uppfattningar om ryggåkommans samband med olycksfallet. Sålunda säger överläkaren Risinger i Borås, att man väl knappast kan helt utesluta möjligheten att olycksfallet varit i hög grad bidragande orsak till Lagers invaliditet.

Nu säger statsutskottet, att det icke funnit tillräckliga skäl föreligga att inta en annan ståndpunkt än Kungl. Maj:t har gjort, och det avstyrker därför motionen. Jag tror emellertid det funnits skäl att tillstyrka densamma, ty det är sannolikt att Lager kunnat fortsätta att arbeta i sitt yrke och försörja sig och sin familj, om inte olycksfallet under militärtjänstgöringen hade inträffat. Det är ett hårt öde, som drabbat denne man, och det är hårt att han inte skall kunna erhålla ersättning av statsmedel. Jag har i min motion hemställt, att riksdagen måtte besluta, att ersättning av statsmedel skall utgå till Lager enligt grunderna för 1927 års militärsättningsförordning, så länge han är arbetsförmögen. Jag förstår mycket väl, att det inte tjänar någonting till att som

Ersättning till E. S. Nilsson för skada under militärtjänst.

saken nu ligger till yrka bifall till motionen. Jag skall därför inte ställa något yrkande, men det är möjligt att frågan kommer upp på nytt till nästa års riksdag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Ersättning till E. S. Nilsson för skada under militärtjänst.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 82, i anledning av väckt motion om ersättning till textilarbetaren E. S. Nilsson för skada, ådragen under militärtjänstgöring.

I en inom andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungskile väckt motion II:184 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att textilarbetaren E. S. Nilsson i Göteborg måtte tillerkännas ersättning enligt militärsättningsförordningen.

Utskottet hemställde, att motionen II:184 icke måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Föreliggande motion behandlar ett fall, som i mycket påminner om det föregående ärendet. Det gäller en arbetare i Göteborg, som inkallades till militärtjänstgöring den 16 oktober 1940. I mars månad 1941 drabbades han av en ryggåkomma på grund av att han förlyft sig på en tung cistern. Han vårdades först på regementets sjukhus och sedan på Sahlgrenska sjukhuset mellan den 13 juni och den 23 juli 1941. Påföljande dag hemförlovades han. Den 9 januari 1942 inkallades han på nytt till militärtjänst och drabbades nästan omedelbart åter av ischias. Genom beslut av riksförsäkringsanstalten erhöll han sjukpenning och livränta från den 25 augusti

1941 till den 24 december 1942. Den 23 september 1943 inkallades han återigen och sattes nu i stenarbete — det arbete som väl passade allra minst för en person, som två gånger blivit arbetsoförmögen på grund av en ryggåkomma. Det föranledde ett nytt recidiv. Riksförsäkringsanstalten tillerkände honom senare sjukpenning fram till den 24 februari 1945. Nu har mannen sökt ersättning även för tiden efter denna dag. Han har därvid stött sig på ett läkarintyg av doktor Nils Moberg, vilken efter beskrivning av sjukdomen säger, att de besvär mannen sökt för otvivelaktigt ha samband med den åkomma han haft hela tiden sedan 1941. De subjektiva och objektiva symtomen motsvara varandra, säger doktor Moberg, och mannen är fortfarande oförmögen att utföra tungt arbete eller arbete i framåtlutande ställning. Riksförsäkringsanstaltens läkare, E. O. Severin, framhåller däremot, att Nilssons ryggbesvär efter den 24 februari 1945 icke äga samband med hans militärtjänstgöring, utan måste grundas på någon åkomma eller något anlag för åkomma, som han tidigare haft, och på grund av detta avslogs hans begäran. Nilsson har överklagat hos försäkringsrådet och fått avslag där, och han har sedan vänt sig till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t har förklarat, att man på grund av stadgandena i militärsättningsförordningen inte kan bevilja någon ersättning. I ett handbrev till Nilsson från vederbörande tjänsteman i försvarsdepartementet — namnet kan jag inte läsa, och det kanske gör detsamma — säges, att regeringen i en fråga som denna synes hunden av utlåtande från sakkunskapen, och det tillägges, att enda utvägen att få till stånd en ändring i nu fattade beslut torde vara, om någon riksdagsman bragte ärendet motionsvägen inför riksdagens prövning.

Detta är i korthet ärendets gång sådant det kan inhämtas av handlingarna.

Ersättning till E. S. Nilsson för skada under militärtjänst.

Nilsson förklarar själv, att han inte vet om något rygglidande före beredskapen, under det att alltsedan han inkallades sista gången 1943 han varit oförmögen till arbete.

Det är givetvis ofrånkomligt att militärsättningsförordningen icke kan tillgodose alla de fall, som det i praktiken blir fråga om. Det går helt enkelt inte att skriva paragrafer så, att de täcka uppkommande gränfall av ömmande karaktär. Jag var själv med i den lilla utredning, som föregick beslutet om de höjda ersättningarna enligt militärsättningsförordningen, och vi voro inom denna utredning fullt på det klara med att de nya bestämmelserna icke kunde täcka alla fall. Det var bland annat på grund härav som man förordade anslag även till kungafonden.

Jag vill inte på något sätt klandra de myndigheter, som haft hand om ärendet. De ha säkerligen behandlat saken på det sätt som de formellt måste göra efter bästa förstånd och samvete. Men jag tycker, att när en sådan här sak kommer inför riksdagen, bör man icke känna sig så hårt bunden av formella hänsyn, att man icke kan gå en smula vid sidan om bestämmelserna och beakta billighetsskäl och taga mänskliga hänsyn. Vi ha offrat hundratals miljoner på att bota krigets skador i andra länder, och vi skola ju senare i kväll bevilja en årlig pension av 5 000 kronor till italienska ministrernas änka, ett fall, där vi icke ha några formella skyldigheter utan där det är en flott gest emot ett annat land och dess medborgare. Jag tycker att vi borde vara en liten smula generösa, när det gäller människor som blivit förstörda under vår egen beredskapstid. Det är dock på det sättet, att man har inkallat den här mannen tre gånger, och han har blivit sjuk varje gång. Under krigets första tid var man förfärligt envis med att ständigt på nytt inkalla var och en som man trodde kunde bära ett gevär eller över huvud taget göra någonting. Det

är väl ändå svårt att nu efteråt bara förklara, att den arbetsförmåga, som han lider av, icke har något samband med dessa tre gånger upprepade svårigheter under beredskapen. Jag tycker det skall vara svårt att med absolut hundra procentig säkerhet säga det. I varje fall lär man aldrig kunna övertyga honom själv om det.

Han är uppenbarligen illa ute, och jag tror inte det gör gott vare sig för vårt försvar eller för vårt samhällsliv över huvud taget, om en människa under ett helt liv skall gå och känna sig på det sättet orättvist behandlad av samhället. Det kommer han att känna även ifall samhället från sin synpunkt menar sig ha handlat fullt objektivt enligt lag och förordning. Jag skulle därför, herr talman, vilja vädja till kammaren att bevilja honom ersättning.

Jag interPELLERADE i denna fråga 1944, och dåvarande försvarsministern erkände, att det otvivelaktigt hade varit ett misstag att inkalla honom upprepade gånger under dessa förhållanden. Nu är det som det är. Det enda vi kunna göra är att bevilja honom ersättning enligt militärsättningsförordningen, och jag vill som sagt vädja till kammaren att göra det.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motionen nr 184 i andra kammaren.

Herr LINDHOLM: Herr talman! Då vi inom utskottet behandlat denna motion liksom den föregående, som kammaren nyss beslutat om, ha vi gjort det så grundligt som det varit oss möjligt. Vi ha tagit del av samtliga handlingar, som förelegat i ärendet, och jag vågar försäkra såväl herr Svensson i Ljungskile som den föregående motionären, att vi mycket intresserat undersökt, huruvida det inte fanns någon möjlighet att lämna hjälp utan att alltför mycket bryta emot de principer, som ha tillämpats på detta område. Men den undersökning, som vi där gjorde, gav till resul-

Ersättning till E. S. Nilsson för skada under militärtjänst.

tat, att vi icke kunde detta. Det fanns tämligen klara läkarutlåtanden. Det fanns därjämte riks försäkringsanstaltens mycket bestämda uttalande beträffande dessa ting, och det har tillsammans gjort att vi icke ansett oss kunna tillstyrka bifall till motionerna.

Jag förstår att det i det enskilda fallet kan kännas ganska hårt för den som drabbas av olycka, men å andra sidan tror jag att det spörsmål, som man här får taga upp, har en väsentligt större räckvidd. Det finns nämligen åtskilliga fall av ryggåkommor som behandlats ungefär på samma sätt som detta fall, och det förefaller mig därför som om man borde ha en djupplöjning innan riksdagen binder sig på grund av en enskild motion.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! När jag hörde herr Anderssons i Hyssna anförande, där det gällde en man, som blivit skadad i militärtjänstgöring, och när jag nu hörde herr Svensson i Ljungskile redogöra för ett liknande fall, tycker jag det är hårt framför allt av statsutskottet att avstyrka sådana här förslag. Vi skola komma ihåg, att det gäller familjer, även maka och barn. Deras försörjare är skadad under militärtjänstgöring. Jag tycker det är orätt av riksdagen att avslå dessa framställningar. Som herr Svensson i Ljungskile nyss sade komma vi snart fram till en fråga, där vi låtsas vara väldigt generösa. Jag kommer att rösta för herr Svenssons i Ljungskile motion, men jag vädjar till herr Andersson i Hyssna, eftersom han icke ställde något yrkande, att ånyo taga upp sitt förslag ett annat år. Jag vädjar även till kammaren att vara rättvis och hjälpa de familjer, som kommit i svårigheter.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Som vi sett av handlingarna stå två läkarutlåtanden emot varandra.

Den ene läkaren säger, att det är otvivelaktigt samband mellan hans åkomma och skadan under beredskapen; den andre läkaren, som visserligen är riks försäkringsanstaltens expert, säger motsatsen.

Jag skall inte ställa några anmärkningar beträffande den formella behandlingen av ärendet — det kan jag inte göra — men vad jag menar är, att riksdagen bör känna sig obunden i ett sådant här fall och ha möjlighet att taga mänskliga hänsyn och handla litet mera generöst. Det har gjorts en så pass stor uppröjning på detta område efter den sista höjningen av militärsättningarna och i samband därmed företagen genomgång av materialet, att jag tror inte det kan bli några stora konsekvenser av ett sådant ståndpunktstagande. Det är inte så förfärligt många människor som numera inte fått hjälp. Kungl. Maj:t har också sagt, att Kungl. Maj:t icke har formell möjlighet att handla och därför indirekt hänskjutit saken till riksdagen.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Ljungskile begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 82, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Ersättning av statsmedel till idrottsmän.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat företogs. Därvid avgåvos 76 ja och 61 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Ersättning av statsmedel till idrottsmän.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 83, i anledning av väckt motion om rätt för idrottsmän, som deltaga i olympiader och landskamper i fri idrott, att av statsmedel erhålla ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

I en inom andra kammaren av herrar *Dahlgren* och *Senander* väckt motion (II: 335) hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att förslag måtte föreläggas innevarande års riksdag av innehåll, att »staten bör, så länge de nuvarande restriktiva amatörbestämmelserna bestå, direkt ersätta de idrottsmän, som deltaga i olympiader samt landskamper i fri idrott, vad de förlora i arbetsförtjänst».

Utskottet hemställde, att motionen II: 335 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs, och yttrade därvid:

Herr **DAHLGREN**: Herr talman! Vi ha i en motion framhållit, att av dem som i sommar skola deltaga i och representera vårt land i olympiaden flertalet kommer att rekryteras från arbetarklassen, d. v. s. kommer att bestå av folk, som icke har den ekonomi bakom sig,

speciellt då det gäller familjeförsörjare, att de själva kunna vidkännas dessa uppoffringar. Vi ha menat, att så länge man inte kunnat genomföra en ordning, som innebär att idrottsmännen erhålla kompensation för de förluster som de göra, när de tvingas vara borta från sitt arbete, bör staten träda emellan och se till att dessa människor, när de representera vårt land som nation och därigenom göra god reklam för Sverige, icke få betala för detta. De som skola deltaga i en olympiad måste vara ungdomar, som nedlagt ett mycket intensivt arbete och som fått avstå från vad vi i vanlig mening kalla livets goda. Det är ynglingar och unga kvinnor, som få offra sin ungdom och sin framtid och som nu, när de skola deltaga i dessa tävlingar, faktiskt straffas genom att icke erhålla kompensation för de förluster som de tvingas att göra genom ett sådant deltagande.

Vad som föranlett mig att begära ordet är den minst sagt kostliga motivering utskottet här anför för sitt avslagsyrkande. Utskottet har inte besvärat sig mycket. På något över en rad avfärdar man hela motionen på av statskontoret anförda skäl. Låt oss då titta på dessa skäl. Statskontoret säger: »Enligt riksidrottsförbundets allmänna tävlingsbestämmelser äger idrottsman uppbära ersättning för bl. a. förlorad arbetsförtjänst eller kostnad för arbetsvikarie med verkliga förlusten eller kostnaden, dock högst 25 kronor per dygn.» Jag skall inom parentes nämna, att kunde man genomföra något sådant, hade man täckt vad vi i motionen ungefär hade tänkt oss, men så tillägger statskontoret: »De idrottsliga specialförbunden ha alltså möjlighet att gottgöra idrottsmän deras uteblivna arbetsförtjänster under tävlingar inom landet. Såvitt statskontoret har sig bekant gälla för de flesta specialidrotter motsvarande regler vid deltagande i internationella tävlingar.»

»Såvitt statskontoret har sig bekant» står det, och på detta bygger utskottet

Ersättning av statsmedel till idrottsmän.

hela sin motivering. Det är praktiskt taget detsamma som att inte säga något. När statskontoret inte kan taga reda på vad som gäller beträffande internationella tävlingar — det är ju dem det är fråga om här — tycker jag det är en mycket märkvärdig motivering. Det väsentliga för oss är emellertid inte vad som står i riksidrottsförbundets bestämmelser. Det väsentliga för oss är, att idrottsmän icke få eller rättare sagt icke fått ersättning. Om detta remissyttrande till statskontoret eller instanserna kan innebära en ändring vet jag ingenting om, och det beaktas inte i utskottsutlåtandet. Enligt vad jag vet har vid landskamper i allmän idrott de deltagande idrottsmännen icke erhållit kompensation.

Med utgångspunkt från detta mena vi motionärer, att vi icke skola ställa Sveriges idrottsmän inför att av ekonomiska skäl tvingas avstå från att delta i olympiader. Vi ha därför sökt anvisa en väg.

Utskottet har visserligen avstyrkt motionen med den motivering jag nämnde, vilken grundar sig på statskontorets yttrande. Den har i varje fall icke fått mig att inse, att ett sådant ställningstagande är riktigt, och därför vidhåller jag det yrkande som framställts i motionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen II: 335.

Herr LINDHOLM: Herr talman! Det kan kanske vara populärt i vissa kretsar att motionera i detta ärende. Jag vill dock erinra de ärade motionärerna om att riksdagen årligen beviljar betydande belopp till idrottsrörelsen. Det var icke länge sedan vi beviljade 3½ miljoner kronor, och i den summan inbegreps då vad som kunde erfordras för den svenska olympiadtruppens deltagande i världsolympiaden. Jag vill dessutom erinra motionärerna om att det i vårt land lär vara så, att idrottsmän som mottaga extra betalning vid

utövande av idrott riskera att bli diskvalificerade. Följaktligen tror jag icke, att man inom idrottsmannakretsar med större tillfredsställelse hälsat den motionen som framlagts. Den ärade motionären beklagade, att utskottet använt endast en rad till att yttra sig över motionen. Men så vitt jag fattade motionären rätt, tycktes han ha sett reciten i utskottets utlåtande, och den är, så vitt jag kan se, så fyllig, att den på ett mycket tydligt sätt klargör varför utskottet intagit den ställning det gjort.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ALLARD: Herr talman! I motionen säges, att idrottsmän som deltaga i olympiader eller landskamper genom sitt tävlingsdeltagande utgöra en god reklam för vårt land. Det vill jag till alla delar instämma i. Men längre kan jag icke gå i mitt instämmande med motionärerna. De bygga upp sin argumentering på de restriktiva bestämmelser, som de säga gälla för utbetalning av ersättning till idrottsmän som deltaga i tävlingar. Det har roat mig att taga med till kammaren de senaste bestämmelserna, som riksidrottsförbundet fastställt. Det heter där: »Idrottsmän må kunna uppbära ersättning för resor jämte skäligt traktamente ävensom ersättning för andra i samband med utövandet av idrott havda kostnader. Han må också kunna uppbära ersättning för förlorad arbetsförtjänst eller kostnad för vikarie, dock icke med högre belopp än den verkliga förlusten eller kostnaden eller det lägre belopp, som vederbörande specialförbund bestämmer.» Jag kan icke förstå, att dessa bestämmelser äro särskilt restriktiva. De äro fastställda så sent som under hösten 1947, och jag tycker icke att det är lämpligt att riksdagen korrigerar bestämmelser, som en folkrörelse har beslutat fastställa på ett årsmöte.

Här talar man om att idrottsmännen

Ersättning av statsmedel till idrottsmän.

offra så mycket. Jag kanske kan hålla med om detta i viss mån, men man gör nog icke idrotten någon tjänst med att föra det resonemanget för långt. Det finns många pojkar och flickor som satsa tid och pengar genom regelbundet idrottande, men jag tror icke att de betrakta detta som något offer. Idrottsutövandet i sig självt ger dem ett sådant utbyte, att de få god behållning av den tid och de pengar de avsatt för idrotten. De som ha kommit så långt, att de få representera i landskamper och olympiader, anse det säkert icke som något offer att få vara med och representera vårt land ute i världen. Jag vill än en gång säga, att man icke gör idrotten någon tjänst med att tala om att det innebär så stora offer för idrottsmännen att deltaga i dessa tävlingar.

Nu säger herr Dahlgren att idrottsmännen ej få den ersättning som det talas om i bestämmelserna. Jag kan med anledning därav försäkra herr Dahlgren, att när det gäller den olympiad, som nu står för dörren, ingen idrottsman, om han är kvalificerad att deltaga, skall behöva stanna hemma av ekonomiska skäl, utan den saken kommer att ordnas.

Slutligen vill jag påpeka en sak, som motionärerna tydligen ha förbisett. De tala endast om idrottsmän som deltaga i olympiader samt landskamper i *fri idrott*. Jag tror icke att motionärerna tänkt sig för riktigt här. Skulle riksdagen följa dem, skulle det innebära, att idrottsmän som representera vårt land i exempelvis skidåkning, skridskoåkning, brottnig eller någon annan idrottsgren, som icke kan hänföras till fri idrott, icke skulle få ersättning, medan däremot de som representera fri idrott skulle få sådan. Motionärerna ha nog icke tänkt över saken riktigt, och jag har det intrycket, att motionen tillkommit i största hast.

Idrottsrörelsen är i behov av samhällets stöd — det har jag tidigare sagt

här i kammaren och det vill jag säga ännu en gång — men detta stöd kan man ge på andra vägar än dem som herr Dahlgren här rekommenderat. Man kan göra det genom att utöka anslaget till idrotten och låta idrottsrörelsen fritt disponera detta. Därav är idrottsrörelsen bättre betjänt än av sådana utvägar som dem herr Dahlgren rekommenderar.

Jag ber, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr DAHLGREN: Herr talman! Jag vill säga till herr Allard, att valet, vilken väg man skall gå för att nå målet, icke varit något väsentligt för oss. Det väsentliga är ju att vi få garanti för att idrottsmän, som deltaga i olympiad, icke skola behöva göra ekonomisk förlust. Nu har visserligen herr Allard såsom enskild ledamot ställt garanti här, men det hade varit bättre om utskottet lämnat garantien. Det är detta vi ha saknat, och det är anledningen till att vi kritiserat utskottets ställningstagande.

Herr Allard försökte lägga in i mitt anförande att jag skulle ha menat att idrottsmännen offra sig. Jag har sagt — och jag upprepar det — att jag är medveten om den glädje en idrottsman känner över att han kan nå de resultat han syftar till och jag vet att han ur den synpunkten icke menar att han gör något offer. Men jag har tillagt — och det är det väsentliga för mig — att det icke kan vara rätt att en idrottsman, som bokstavigt talat offrar sin ungdom och sina bästa år — ty det gör han, om han lever en idrottsmans stränga liv — skall behöva vid tävlingar offra levebrödet för sin familj därför att han deltagar i tävlingen.

Nu är skillnaden mellan mig och herr Allard den, att han har kontakt med riksidrottsförbundets ledning och har fått goda informationer därifrån, me-

dan jag har kontakt med landslagsmännen, som deltagit i tävlingar och blivit utsatta för dessa förluster och icke fått de pengar som det står talat om i stadgar och bestämmelser att de skola få. Och jag vill säga till utskottets talesman med anledning av vad han anförde om att ett bifall till vår motion skulle medföra risken att idrottsmän skulle diskvalificeras: Så tokiga äro väl ändå icke bestämmelserna, att människor icke få rätt att taga emot medel som äro nödvändiga för att uppehålla livet? Äro bestämmelserna verkligen så tokiga? Här är det ju icke fråga om annat än en ersättning, som kompenserar den förlust vederbörande åsamkas genom att han är borta från sitt arbete.

Sedan talade utskottets talesman om de stora belopp, som riksdagen anslår till idrottsrörelsen. Men han borde erinra sig en debatt, som hölls för icke länge sedan och i vilken, vill jag minnas, också herr Allard deltog. Vi böra kanske fylla ut vårt vetande i fråga om idrotten genom att läsa en tidning, som från och med i år skickas till oss, nämligen Svensk Idrott. Jag kan rekommendera herrarna att läsa nr 12 av den. Ni se där en sammanställning som visar, att under den senaste tioårsperioden idrottsmedel till ett belopp av 33 miljoner, som tillförts statskassan, icke återbördats till idrottsrörelsen. Det är staten som tjänar på idrotten och icke tvärtom, även om 3½ miljoner äro mycket pengar vid ett tillfälle.

Jag vill betona att för mig är icke det väsentliga på vad sätt man ser till att idrottsmännen kompenseras. Skulle det vara så, att herr Allards uppfattning är riktig, att idrottsmännen icke behöva gå förlustiga någon inkomst under den tid de deltaga i olympiaden, ha vi nått det syfte vi avsett i motionen, även om det skett på andra vägar än dem vi angivit.

Herr LINDHOLM: Herr talman! Herr Dahlgren har mer än lovligt stora pre-

Ersättning av statsmedel till idrottsmän.

ventioner, när han begär att statsutskottet skall garantera de enskilda idrottsmännen att de icke skola behöva göra förluster vid utövandet av idrott. Jag tycker för min personliga del, att den allmänna deklaration, som här avgivits av herr Allard, som tillhör riksidrottsförbundets styrelse, bör tillfredsställa även herr Dahlgren.

Jag vill dessutom säga, att det här är fråga om en fri folkrörelse, som själv inom sin organisation skall bestämma hur man skall ha det. Riksdagen skall väl icke stå där med pekpinnen och ange på vilket sätt denna organisation skall handlägga sina spörsmål.

Vad mitt uttalande om att idrottsmännen skulle bli diskvalificerade beträffar, så tror jag nog att det har fullt fog för sig. Inom riksidrottsförbundet är man säkerligen icke övertygad om att de klara sig från diskvalifikation, ifall vi skulle bifalla denna motion.

Till slut vill jag erinra herr Dahlgren om att den debatt, som fördes förra gången om idrottsanslaget, ingalunda gällde detta avsnitt utan anslaget till byggande av idrottsplatser. Den omständigheten att utskottet då var restriktivt hade samband med att man icke räknade med byggnadslov i samma utsträckning som riksidrottsförbundet kalkylerat med.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr ALLARD: Herr talman! Herr Dahlgren talade även nu om att idrottsmännen offra så mycket. Jag vill ännu en gång bestrida det. Jag har kanske tack vare att jag haft kontakt med idrottsmännen kommit med i riksidrottsförbundets överstyrelse, och vid min kontakt med idrottsmännen har jag inte träffat någon idrottsman, vare sig stjärnidrottsman eller motionsidrottsman, som betraktat den tid och de pengar han lagt ned på idrotten som något offer. Det har varit tid som gett

Nykterhetslagstiftningens utformning.

gott utbyte och gott resultat. De idrottsmän som representera vårt land i olympiader och landskamper betrakta alltid detta som en ära och inte som en uppoffring, när de hedras med ett sådant uppdrag.

När herr Dahlgren säger, att utskottet borde ha utfärdat de där garantierna, som han kallar mitt uttalande, att ingen kommer att hindras att delta i olympiaden på grund av ekonomiska skäl, får jag ju närmast den tanken, att det skulle varit lämpligt, att herr Dahlgren gått till riksidrottsförbundet och Sveriges olympiska kommitté och frågat dem, hur det låg till med det i motionen behandlade spörsmålet. Då hade herr Dahlgren fått de upplysningar jag lämnat, och då hade denna motion varit fullkomligt obehövlig.

Herr DAHLGREN: Herr talman! Det kanske kan vara överflödigt att säga det, men jag kan tala om för herr Allard, att jag varit i kontakt med riksidrottsförbundet men inte fått de uppgifter herr Allard lämnat. Det är inte mitt fel. Herr Allard vet, att motions-tiden för mig liksom för alla andra riksdagsmän utgick i januari. Vid den tidpunkten fick jag inte besked från riksidrottsförbundet.

Med anledning av att han återkommer till resonemanget om att idrottsmännen inte betrakta det som offer utan som en ära, när de hedras med att få delta i olympiader och landskamper, vill jag säga, att jag är enig med honom på den punkten, men jag hoppas han är enig med mig om att det inte går att leva på ära — det ford-nas något annat.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1948/49 till dövstumskolorna;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till överstyrelsen för yrkesutbildning;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till konstfackskolan; och

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för statens rättsläkarstation i Stockholm.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Nykterhetslagstiftningens utformning.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av väckta motioner angående vissa frågor rörande nykterhetslagstiftningens utformning.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen:

1) motionen II: 139 av herr *Dickson*, vari hemställts, »dels att riksdagen måtte hos regeringen begära, att bestämmelser snarast måtte utfärdas i syfte att porter och öl, klass III, i utminuteringshänseende måtte jämföras med vin, eller, därest något skäl därför skulle föreligga, med brännvin, dels att vederbörande utskott måtte taga ställning till och upprätta förslag i frågan om lämpliga beskattningsformer»;

Nykterhetslagstiftningens utformning.

2) motionen II: 304 av herrar *Molander* och *Severin* i Stockholm, vari hemställdes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande frågan om spirituosamotbokens avskaffande och i anslutning härtill utfärdandet av ändrade bestämmelser för spirituosaförsäljningen till allmänheten»; samt

3) motionen II: 364 av herr *Wiberg m. fl.*, vari hemställdes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till innevarande års riksdag angående upphävande av restriktionerna i fråga om utskänkning å restauranger med spritträttigheter».

Utskottet hemställde,

1) att motionen II: 139 av herr *Dickson* angående ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen II: 304 av herrar *Molander* och *Severin* i Stockholm angående ändrade bestämmelser för försäljning till allmänheten av spritdrycker icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II: 364 av herr *Wiberg m. fl.* angående upphävande av restriktionerna i fråga om utskänkning å restauranger med spritträttigheter icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **DICKSON**: Herr talman! Jag tänker uteslutande hålla mig till punkten 1), och jag behöver inte säga mycket om den. Jag tror, att kammarens ledamöter veta vad det hela rör sig om. Det är inte någon nykterhetsfråga, utan det är helt enkelt spörsmålet, om riksdagen skall ta bort en lagbestämmelse som flertalet av vårt folk anser vara, jag skall inte använda för starka ord, men om jag säger meningslös, så har jag använt ett mycket svagt ord.

Läget här i landet är ju beträffande de båda drycker som det här är fråga om, starköl och starkporter, det, att ingen vid full hälsa varande svensk medborgare kan på lagligt sätt komma över en sådan dryck. Å andra sidan kan varje medborgare som har motbok gå in och köpa hur många flaskor som helst av starkvin, som är ungefär tre gånger så starkt som de drycker jag talar om. Det anses sålunda inte farligt. Men de andra dryckerna vill man undanhålla svenska folket. Jag kan tala med mycket gott samvete i denna fråga, ty jag tycker själv inte om öl och dricker det mycket sällan. För mig är det uteslutande fråga om en renlighetsåtgärd.

Det har i ett annat sammanhang här i förmiddags talats om att riksdagen kan misskrediteras. Jag har fått den uppfattningen, att jag sitter här — och jag förmodar också kamraterna här i riksdagen göra det — för att stifta för landet goda lagar. Upptäcker man, då man granskar det gällande lagbeståndet, att en lag inte är god, utan att den t. o. m. är av sådan beskaffenhet, att folk skrattar åt den, anser jag det vara ens skyldighet och också riksdagens skyldighet att så fort som möjligt försöka få bort en sådan lag. Att behålla en sådan lag är att misskreditera riksdagen. Jag tror inte vi riksdagsmän skola vara för säkra om att folk ute i landet sätta oss så förtvivlat högt uppe på en piedestal. Det vore nog lämpligt för oss att ibland läsa H. C. Andersens berättelse om kejsarens nya kläder. Där finns åtskilligt av lärdomar att hämta även för oss.

Slutsumman av vad jag ville säga är, att ha vi en dålig lag, skola vi genast ta bort den. Och ha vi en dålig lag, som folk dessutom skrattar åt, är det dubbel anledning att avskaffa den. Jag skall i detta förberedande stadium av debatten inte säga mer — det tror jag är överflödigt — utan ber att få yrka bifall till min motion, vilket torde be-

Nykterhetslagstiftningens utformning.

tyda återremiss till bevillningsutskottet, så att utskottet kan ta ställning till de beskattningsfrågor och därmed sammanhängande spørsmål som måste upp- tagas till prövning, därest motionen bi- fallles.

Herr **WIBERG**: Herr talman! Jämta några andra av kammarens ledamöter har jag tillåtit mig väcka en motion om en skrivelse till Kungl. Maj:t om upphävande av restriktionerna beträffande utskänkning av sprit på restauranger. Vi ha förmenat, att den nu gäl- lande ordningen är så uppenbart fel- aktig, att man inte skulle behöva av- vakta 1944 års nykterhetskommittés be- tänkande, vilket ju så småningom kom- mer. Men bevillningsutskottet har en annan mening. Utskottet har hänvisat till att riksdagen sannolikt redan år 1950 torde få tillfälle att ta ställning till spritlagstiftningsfrågan i hela dess vidd och har menat, att man under sådana förhållanden inte borde lösrycka någon särskild fråga. Om nu bevillningsutskot- tets uppfattning delas av riksdagen, så blir följden bl. a., att den s. k. restriktionsrätten får fortsätta sin ganska tröstlösa vandring mellan restaurang- köket och matsalsborden ytterligare åt- minstone två år.

Jag vågar för min del hävda den uppfattningen att den omständigheten, att man har tillsatt en kommitté för att utreda en mycket invecklad fråga, inte bör föranleda att man skall känna sig förhindrad att under mellantiden ta ställning till specialspørsmål, beträffande vilka man inte gärna kan ha några delade meningar. Jag vill också erinra om att finansministern i sina direktiv till 1944 års nykterhetskom- mitté framhöll, att tillsättandet av kom- mittén ingalunda borde hindra föränd- ringar å specialområden under den tid kommittén arbetade. Jag tror sålunda, herr talman, det vara befogat att bi- falla den tidigare berörda motionen.

Nykterhetskommittén har nu arbetat

under flera år. Jag är väl medveten om att det är en stor, omfattande och be- tydelsefull uppgift som kommittén fått sig förelagd. Men ett faktum är, att var- ken vi eller svenska folket i gemen egentligen ha någon uppfattning om hur långt kommittén har kommit. Hade statsrådet Danielson, som numera är ordförande i kommittén, varit närva- rande, skulle jag också gärna till ho- nom ha velat rikta en fråga, om han ansåge sig vara i tillfälle att lämna riksdagen några meddelanden beträffande kommitténs hittillsvarande arbete och de resultat som till äventyrs hit- tills kunde ha uppnåtts. Jag tänker då på sådana spørsmål som om den grund- läggande utredningen vore verkställd, om det material kommittén önskade få tillgång till hade kunnat frambringas, om man inom kommittén ännu hade tagit ställning till sådana principspør- mål som exempelvis motbokens vara eller icke vara, som bibehållande av utskänkingsrestriktionerna i nuvaran- de form eller införande av någon annan ordning och många andra spørsmål. Nu är ju regeringsbänken i kväll tom, och jag får väl därför nöja mig med att uttrycka den förhoppningen, att kommittéordföranden vid ett annat till- fälle inom, som jag hoppas, ganska nära framtid skall finna möjlighet att lämna upplysningar beträffande några av de problem jag nu berört. Jag är fullt förvissad om att dessa upplys- ningar skulle mottagas med mycket stort intresse, eftersom vi alla veta, att det gäller angelägenheter som erfaren- hetsmässigt i allra högsta grad bruka befinna sig i brännpunkten för sven- ska folkets intressen.

Jag ber, herr talman, med dessa korta ord att få hemställa om bifall till den av mig framförda motionen nr 364.

Herr **MOLANDER**: Herr talman! De som gjort sig besväret att läsa motio- nen nr 304 rörande motbokens avskaf-

fande torde mycket snart ha kunnat förstå, att denna motion innebär ingenting annat än ett förslag om rationalisering på spritbyråkatiens område. Motionen syftar inte till någonting annat än att man skulle ta bort motboken som distributionsteknisk detalj, att den alltså skulle försvinna i sin nuvarande form. Motionärerna mena därmed ingalunda, att vi i något avseende skulle rubba den nuvarande nykterhetskontrollen. Jag är alldeles särskilt angelägen om att understryka det, ty jag har hört, att det rätt missförstånd på den punkten.

Jag har genom organ som jag haft till förfogande gjort en liten undersökning om det inte skulle vara möjligt att med bibehållande av den nykterhetskontroll som existerar ta bort motboken, så att man ändå skulle kunna på sitt inköpsställe tillhandla sig den spirituosa som lagen medger. Det har visat sig, såvitt jag har kunnat utröna, att med den nuvarande apparaturen och den utrustning som finns inom utminuteringsställena en sådan förenkling bör vara möjlig. Man torde med användande av det primärregister, som finns vid utminuteringsställena, kunna helt slopa motboken.

Jag har också genom de kontakter jag haft med dem, som praktiskt ha att syssla med dessa frågor, fått klart för mig, att när motboken infördes, var det ingalunda i den avsikten, att man skulle få någon praktisk genväg att handlägga distributionen av spirituosa, utan införandet grundar sig mera på den kontroll som man ansåg vara av behovet påkallad. Det är sålunda enligt min mening uppenbart, att motboken har dröjt sig kvar långt utöver den tid, då den har ansetts fylla någon funktion i kontrollavseende, och denna kontroll kan som sagt, efter vad jag kan förstå, mycket väl verkställas utan motbok.

Därför är jag en smula förvånad över att utskottet inte funnit anledning att gå på vår linje att bryta ut den här detaljen

Nykterhetslagstiftningens utformning.

ur 1944 års nykterhetskommittés uppgifter. Denna kommitté förefaller mig ändå att vara mycket arbetsbetungad och att ha mycket omfattande problem att behandla. Jag måste bekänna, att det förefaller mig som om det skulle vara synnerligen rationellt att bryta ut denna detalj, som egentligen endast har med distributionen och inte alls med nykterhetskontrollen att göra, och behandla den för sig. Därigenom skulle man också enligt min mening utan tvivel göra det en smula lättare för den år 1944 tillsatta nykterhetskommittén. Den har ju nu arbetat i tre år — mer än tre år kanske det är — och vi se ju ännu inte så mycket annat resultat av det arbetet än att man säger, att man någon gång under år 1949 måhända kan få se något resultat. Jag förstår det mycket väl, ty det är ju som sagt väldigt stora områden som denna kommitté får lov att plöja igenom inom den där grenen för att komma till något resultat.

Jag har, herr talman, således menat, att då motionen praktiskt taget endast tar sikte på att rationalisera en detalj i det nuvarande systemet med bibehållande alltså av kontrollen oförändrad, det skulle vara kammaren obetaget att redan i dag ta ställning till ett sådant utbrytande av denna detalj, och det är med anledning därav som jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Det är ju alltid glädjande, att man visar intresse för de ting som riksdagen beslutat skola utredas, men jag skulle vilja fästa samtliga motionärers uppmärksamhet på alla de många reservationer emot att utredningen skulle gå för fort, som gjordes från riksdagens sida, när riksdagen 1943 fattade beslut om utredningen. Man ville framför allt, och det var kanske icke minst herr Dicksons meningsfränder som framförde det kravet, ha fastslagen nödvändigheten av

Nykterhetslagstiftningens utformning.

att utredningen borde omfatta normala år efter kriget. Jag måste säga, att utredningen inte kan efterkomma de den gången uttalade förhoppningarna, ty det skulle, såvitt jag förstår, innebära ett sådant dröjsmål, att kommittén inte skulle kunna framlägga något förslag under den period som nu kan överskådas. Det förhåller sig på det sättet, herrar motionärer, att alla de ting, som motionerna avse, ha diskuterats och undersökts av 1944 års nykterhetskommitté. Några definitiva beslut äro inte fattade, men utredningsmaterialet är av den omfattningen, att det endast återstår en viss bearbetning av detsamma, som enligt kommitténs egen uppfattning, såsom angivits av bevillningsutskottet i dess utlåtande, bör kunna leda fram till att ett slutligt förslag skulle kunna framläggas någon gång under förra delen av 1949.

Det är mycket lätt att, som herr Molander, den senaste talaren, sade, yrka bifall till hans motion, som innebär, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära en utredning om motbokens avskaffande, när man ju inte behöver vara alltför noggrann i att följa dessa företeelser för att veta, att den undersökningen är verkställd medelst av riksdagen i fjol och i år anvisade medel och att det bara är bearbetningen som återstår. Den saken är således de facto klarlagd. Materialet är insamlat. Vad som återstår är bearbetningen och att draga konsekvenserna av vad som framkommer genom bearbetningen. Att i ett sådant läge, när detta alltså är klart, riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära, att denna undersökning skall verkställas, måste ju förefalla oss alla en liten smula egendomligt.

Det förhåller sig ungefär på samma sätt med de synpunkter som framhållas i herr Wibergs motion. Herr Wiberg gör kanske saken en liten smula för lätt för sig, då han säger, att alla ju äro eniga på den punkten. Så långt min erfarenhet sträcker sig finns det knap-

past något område, där man tvistat så mycket som i fråga om spritutskänkningsen. Jag spørjer mig, om man kan bryta loss den frågan ur hela problemet med utminuteringsen. När nu svenska folket, såsom herr Wiberg säger, med intresse följer dessa ting, så frågar jag mig om det verkligen är utskänkningsfrågan som tilldrar sig det största intresset hos svenska folket, eller om det är utminuteringsystemet. Jag tror det är det sistnämnda, som tilldrar sig det utan jämförelse största intresset. Men utminuteringsen och utskänkningsen hänga oupplösligt samman med varandra.

Det har gissats och pratats mycket om vad som åstadkommit på detta område. Jag minns att för ungefär ett år sedan gick det genom den svenska pressen, på grund av en indiskretion av en ledamot, ett meddelande att nu var hela frågan klar. Man var således på det klara med vad som skulle följa. Det var bara det lilla felet att kommittén över huvud taget aldrig hade ställts inför ett ståndpunktstagande. Pressen hade alltså bara gissat för att kunna meddela svenska folket en nyhet.

Den som sysslat med föreliggande problem vet dock fuller väl, att såväl utminuteringsen som utskänkningsen — liksom också frågan om det Dicksonska ölet av klass III — i realiteten endast är olika sidor av samma sak. De hänga samman. Man kan inte gå ikring någon av dessa frågor, när man letar sig fram till lösningen på föreliggande problemkomplex.

Jag skall inte gå i herr Wibergs fälla och i detta sammanhang svara på några frågor. Det är ju inte vanligt att man innan betänkandet föreligger färdigt talar om att en viss detalj är avklarad. De frågande få väl försöka lugna sig en liten smula. Jag vill bara konstatera, att det förefaller mig som om den nu sittande kommittén hade svenska folkets stora intresse för denna sak fullt klart för sig. Men den har samtidigt

Nykterhetslagstiftningens utformning.

också klart för sig att utgångspunkten för det system, som vi för närvarande ha i vårt land, var ett förbudshot, som inte längre existerar. Utav detta kan måhända gissningsvägen några slutsatser dragas.

Jag kanske får säga till herr Dickson att det skulle glädja mig oerhört — och jag tror att flera av kommitténs ledamöter där dela min uppfattning — om vi kunde gå fram efter en linje, där man i stället för att kontrollera 100 % av svenska folket i dess förhållande till spriten endast kontrollerade de kanske 10 %, som behöva kontrolleras. Det är möjligt att vi kunna komma fram till ett sådant resultat, men det är också möjligt att vi inte kunna det. Det är möjligt att nu sittande kommitté kan komma dithän, men det är också möjligt att riksdagen inte vill gå de vägarna. Jag tror att hela detta problem är så stort, omfattande och betydelsefullt för såväl individen som samhället, att det är rimligt att det får genomprövas och behandlas i ett sammanhang. Det som man här vill nå fram till — jag hoppas att både herr Wiberg och herr Dickson därvidlag ha samma mål som jag — är en reform, som gör det möjligt att arbeta efter linjer, vilka äro till gagn för den allmänna nykterheten i samhället, och som gör att man i det arbetet inte behöver använda större våld mot individen än vad läget oundgängligen kräver.

Herr Dickson får ursäktat att jag ser på hans motion på samma sätt som på de båda andra, som väckts i denna fråga. Den hör ohjälpligt samman med problemkomplexet. Om vi förutsätta att den nya reformen på detta område blir av annan karaktär än det nuvarande systemet, så kommer ju herr Dicksons förslag om att porter och öl av klass III måtte jämföras med vin och försäljas på systembolagen att liksom hänga i luften. Man skall i detta sammanhang inte heller glömma bort att herr Dicksons motion inte bara berör

ett utminuterings- utan också ett utskänkingsproblem. Man kan naturligtvis säga att en flaska porter eller en klass III av pilsner- eller lagertyp inte är farligare än en flaska vin, men den saken bör man väl inte diskutera i detta sammanhang. I fråga om alkoholstyrka är det inte stor skillnad, men man måste ta i betraktande under vilka former de olika dryckerna konsumeras. Om folk skulle få dricka öl av klass III på alla våra pilsnerkaféer, så bleve det självfallet en konsumtion av annan art, än om människor exempelvis dricka vin vid ett festligt dukat bord. I vårt land dricker man inte vin på samma sätt som man dricker öl på ölkaféerna.

Enligt bevillningsutskottets mening kan man inte bryta ut den ena eller andra detaljfrågan ur hela problemkomplexet. Man måste ta det hela i ett sammanhang.

Vad så arbetstakten inom kommittén beträffar vill jag säga, att ännu kan man inte förebrå den sittande kommittén för att ha slösat med arbetstiden. Och, herr Wiberg, alltsedan ordförandeskiftet i kommittén har arbetstakten där varit en helt annan än vad den var dessförrinnan.

Om man verkligen tänker igenom vad motionärerna här syfta till, kan man inte komma till något annat resultat än det som bevillningsutskottet kommit till. Man får väl på motionärhåll slå sig till ro ännu någon tid. När vi ha levat under restriktionerna i 30 år, så kunna vi väl orka med ett eller annat år till.

Herr talman! Jag yrkar bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Jag börjar förstå herr Olsson i Gävle nu, och jag tror att han har råkat ut för ett gruvligt misstag, när han talar om att föreliggande fråga skulle röra sig om utskänkningen. Det har

Nykterhetslagstiftningens utformning.

aldrig någonsin föresvävat mig, herr Olsson, att man på restaurangerna skulle dricka dessa förfärliga drycker, utan jag har endast velat öppna en liten möjlighet — gärna för ett högt pris, har jag sagt — för en person, som kanske någon enda gång under året vill komma över en flaska öl av här ifrågavarande slag.

Jag har svårt att över huvud taget tänka mig någonting, som inte herr Olsson i Gävle med sin utomordentliga talekonst skulle kunna övertala mig till. Men jag kan inte få i mitt huvud att han har rätt, när han säger, att man inte kan skilja ifrån denna lilla detalj ur nykterhetskommitténs stora problemkomplex. Jag får här något litet visionen av en ruvande höna, som ligger och vaktar på sina ägg. Även om man talar om för hönan att meningen bara är att ta ett av äggen och låta kycklingen kläckas ut för sig, så vill hönan ändå inte släppa ägget ifrån sig. När denna fråga förra året debatterades här i kammaren, sade jag, att om riksdagen går med på det, så skall jag åtaga mig att personligen lösa problemet på 25 minuter, och det upprepar jag nu. Jag tror inte, herr Olsson i Gävle, att det är så krångligt. Får man bara tillstånd, så är det mycket lätt att sedan omsätta det hela i praktiken.

Jag skall låta saken bero med detta. Det vore dock av stort intresse om jag kunde få höra herr Olssons i Gävle mening om just denna fråga. Och så vill jag inte ha mitt önskemål härvidlag inblandat i de andra motionerna, utan jag ber kammarens ledamöter att se på min motion mot bakgrunden av de båda andra. Vid en sådan jämförelse inser man genast hur obetydlig och ofarlig min motion är.

Herr OLSSON i Gävle (kort genmäle): Herr talman! Jag tillät mig för ett år sedan säga till herr Dickson att jag hade en viss respekt för honom, och när han nu tror sig om att kunna lösa

här föreliggande problem på 25 minuter, så måste antingen Kungl. Maj:t ha gått förlustig en oerhört skicklig utredningsman eller också måste det finnas någon särskild anledning varför herr Dickson ställts utanför hela denna utredning.

Låt mig sedan säga, att om också herr Dickson hade aldrig så goda utgångspunkter, så tvivlar jag ändå på att han skulle kunna hålla en högt skattebelagd vara fullständigt inom sin räjong. Herr Dickson, vi ha upplevt alldeles för mycket för att tro på det. Om människor få möjlighet att dricka öl av klass III genom att köpa det på systembolagen, så finns det ingen riksdag i detta land, som efter några år kan motstå det tryck, som uppkommer då folket ute i landet frågar sig varför i all världen man inte får dricka ölet, när man får köpa det. Och då är utskänkningsproblemet där ögonblickligen! Hur mycket herr Dickson än från början tänkt göra detta till ett utminuteringsproblem får han ändå genast som ett brev på posten också utskänkningsproblemet på halsen, detta må sedan strida mot hans principer aldrig så mycket. Det finns mycket starka krafter upplagrade när det gäller sprit och öl, och dem tror jag att ingen av oss, vilken sida vi än tillhöra, har någon möjlighet att stå emot. Därför måste alla hithörande frågor lösas i ett sammanhang. Jag har inte sagt att porter och öl, klass III, inte skola bli tillgängliga, men jag har sagt att problemet skall ses i hela dess vidd och att man således skall ha klart för sig vad man i olika avseenden företar sig.

Herr WIBERG (kort genmäle): Herr talman! Kärnan i herr Olssons i Gävle anförande var att det inte kan anses lämpligt att vidtaga partiella reformer på detta område, utan att man får avvakta kommitténs slutbetänkande för att lösa samtliga problem i ett sammanhang.

Jag må säga att man får uppleva många överraskningar i livet. Jag tror detta är första gången som jag hört herr Olsson i Gävle uttala en ytterst deciderad mening, som väsentligt skiljer sig från finansministerns. Finansministern har i sina direktiv uttalat den konträra uppfattningen mot herr Olssons. Nu må jag dock medge att det inte heller är ofta som finansministerns och mina åsikter överensstämmer, och jag noterar för en gångs skull som en angenäm överraskning att identitet i detta fall föreligger. För min del menar jag alltså att finansministerns uppfattning i detta avseende är riktig. Frågan är sålunda om riksdagen nu skall rösta med finansministern eller med herr Olsson.

Herr **DICKSON** (kort genmäle): Herr talman! Herr Olsson i Gävle talade om mina presumtiva framstående egenskaper som utredningsman, men jag tror inte alls på dem. För mig är här föreliggande fråga icke ett utrednings- utan ett handlingsproblem. Det kan nämligen ofta vara bättre att handla än att utreda. — När vi för en tid sedan beviljade 75 000 kronor till nykterhetskommitténs fortsatta arbete fingo vi veta, att kommitténs verksamhet skulle sväva ut ganska långt. Man skulle bl. a. undersöka alkoholkonsumtionen i utlandet. Jag måste säga att jag har mycket svårt att förstå hur kännedomen om dryckesvanorna i Portugal och Danmark o. s. v. kunna inverka på vårt ställningstagande till här ifrågavarande ölproblem. Jag tror fullt och fast att den frågan går att draga loss ur det stora komplexet. Detta är inte någon prestigesak för mig, herr Olsson i Gävle, utan jag vill bara komma åt en idiotisk lag. Sådana lagar skola vi inte ha. De misskrediterar både riksdagen och de personer, som en gång stiftade dem.

Herr **OLSSON** i Gävle (kort genmäle): Herr talman! 1944 års nykterhetskommitté

Nykterhetslagstiftningens utformning.

mitté har verkligen avgivit några delförslag, vilka emellertid icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Och finansministern må ha haft aldrig så goda avsikter när han sade att detta problemkomplex kan delas upp, men när det sedan blir klart att problemen hänga samman och icke kunna delas upp, så kan jag inte tänka mig att vare sig herr Wiberg eller finansministern bara för uppdelningens skull vilja deklarerat att de inte bry sig om vilket.

Nu skall jag inte fortsätta debatten med herr Dickson längre. Han är beredd att handla utan underlag, men detta har alltid visat sig vara mycket farligt, och större män än han ha brutit nacken, när de försökt tillämpa sådana metoder.

Herr Dickson sade i sitt första anförande att vår nuvarande nykterhetslagstiftning i här berörda hänseende var meningslös, och nu senast utsträckte han sitt omdöme och sade att den var idiotisk. Men hur har lagen då tillkommit? Om jag inte minns fel var riksdagsbeslutet om försäljning av klass III på sin tid — det fattades någon gång på 1920-talet — tämligen enhälligt. Det måste således ha varit en idiotisk riksdag som fattade det beslutet. Jag tycker verkligen, herr Dickson, att man bör vara en liten smula försiktig i sina uttalanden.

Herr **HAGBERG** i Malmö: Herr talman! Jag skall inte ingå i någon polemik med min ärade vän herr Dickson. Men jag fruktar, att han sett en smula generaliserande på den frågeställning det närmast gäller. Jag tror, att han identifierat sin egen uppfattning med uppfattningen hos en mycket väsentlig del av svenska folket. Det kanske är riktigt, men det kan också förhålla sig på motsatt sätt. För egen del blev jag litet överraskad av hans argumentering, då han förklarade att han för sin del inte hade varit särskilt intresserad av

Nykterhetslagstiftningens utformning.

klass III. Han tyckte inte om denna dryck och drack den mycket sällan. Jag tror honom naturligtvis, men jag tror också att detta är förhållandet med ganska vidsträckt befolkningsgrupper här i landet. Vi ha här att göra med ett komplicerat problem, som inte kan lösas i en handvändning — åtminstone inte på de 25 minuter, som herr Dickson ifrågasatte.

Jag skulle i övrigt vilja anlägga några principiella synpunkter på denna fråga. Jag kan ansluta mig till vad bevillningsutskottets ordförande har anfört men vill därtill göra några kompletterande reflexioner. Jag förstår väl den otålig-
het, som på åtskilliga håll lagts i dagen inför det arbete, som bedrivs inom 1944 års nykterhetskommitté. Man tycker, att den arbetat tillräckligt länge och menar, att nu bör den snart kunna komma fram med ett resultat av sina överväganden. Allt detta kan man förstå. Men det finns dock vissa omständigheter, som kunna förklara denna relativt långsamma arbetstakt inom kommittén. Först och främst kan kommittén inte spränga de direktiv, som departementschefen utfärdade när kommittén tillsattes. Jag har dessa direktiv framför mig. Jag skall inte trötta kammaren med att läsa upp dem. Jag vill endast säga, att dessa direktiv äro av en vid omfattning. Kommittén måste ju, därest den skall fylla sitt värv, i någon mån taga hänsyn till de riktlinjer, som äro uppdragna för dess verksamhet.

Härtill kommer emellertid en omständighet, som herr Olsson i Gävle antydde, nämligen vissa personella förhållanden, som ha varit för handen inom nykterhetskommittén och som tyvärr ha fördröjt dess arbete ganska mycket. Under dess nye ordförande har emellertid en annan arbetstakt kommit till synes. Jag tror jag kan försäkra kammaren att man på alla håll inom denna kommitté nu är besjälad av en mycket stark åstundan att, så snart det är möjligt, komma fram till ett resultat,

som kan avlämnas till uppdragsgivaren och sedermera bli föremål för det omfattande remissförfarande, varmed man naturligtvis måste räkna. Man har inom kommittén — och detta är ju antytt i bevillningsutskottets utlåtande — gått ut ifrån, att man under första halvåret 1949 skulle kunna nå fram till ett resultat. Därest den departementschef, som då har att taga ståndpunkt till dessa ting, anser sig kunna i väsentliga drag ansluta sig till vad kommittén framfört, skulle 1950 års riksdag bli i tillfälle att fatta beslut i denna fråga.

Att jag för min del inte har velat vara med om att inom kommittén alltför mycket forcera arbetet har i huvudsak berott på några omständigheter, som jag nu i korthet skall antyda. Jag vet inte hur många av kammarens ledamöter, som erinra sig den tidigare nykterhetskommittén och det arbetsresultat den redovisade. Det innebär enligt min mening ingen överdrift att karakterisera detta arbetsresultat såsom ett veritabelt lapptäcke och ingenting annat. Jag har inte dess betänkande till hands. Men, om jag inte minns fel, bestod denna kommittés utlåtande väsentligen av ett komplex av ungefär ett dussin reservationer. I varje fall snickrades det på grundval härav till en proposition, och denna proposition godtogs i stora drag av 1937 års riksdag. Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1938. Men, mina damer och herrar, hur såg denna lagstiftning ut? Ja, den var av sådan beskaffenhet, att redan omedelbart därefter starka erinringar framfördes mot densamma. Denna opposition växte undan för undan, och redan 1943, alltså knappa fem år efter det den nya lagen hade trätt ut i livet, var riksdagen redo att besluta igångsättandet av en ny utredning, som från grunden skulle stöpa om hela denna lagstiftning.

Inom 1944 års nykterhetskommitté — jag har ingen fullmakt att tala för kommittén, men jag vet, att detta är dess enstämmiga uppfattning — har

man den meningen, att man skall försöka lägga arbetet så, att kommittén såvitt möjligt — jag säger såvitt möjligt — skall komma fram till ett enhälligt uttalande i detta viktiga spörsmål, alltså till ett arbetsresultat, som väsentligt skulle skilja sig ifrån det resultat, som redovisades av föregångaren till 1944 års nykterhetskommitté. Jag tror inte, att jag behöver för kammarens ledamöter peka på vilken betydelse det skulle ha, därest denna kommitté kunde komma fram till enhälliga ståndpunkter. Kunde man nå fram till en sådan linje, kunde dess förslag accepteras av den departementschef, som då har att ta ståndpunkt till frågan, och kunde förslaget sedan godtagas av riksdagen, så skulle man nå ett resultat, som enligt min mening vore av synnerligen stor betydelse bland annat i det avseendet, att man då äntligen hade utsikt att få ett slut på detta spritdebatterande, som här i landet har brett ut sig alltför mycket under en alltför lång följd av år. Skulle ett sådant resultat kunna uppnås om kommittén får lov att arbeta ett par månader längre än kanske en eller annan önskar, så tycker jag att man skulle kunna överse med denna förlängning med hänsyn till värdet av det resultat, som skulle kunna framläggas.

Jag vill helt naturligt inte sia om de projekt, som äro under utarbetande inom kommittén. Men jag vill peka på att bevillningsutskottets ordförande, vilken liksom undertecknad tillhör kommittén, redan har antytt ett av de stora problem man där arbetar med, nämligen problemet att så att säga vända upp och ned på det nuvarande Brattssystemet. Detta system är ju schematiskt sett så lagt, att man kontrollerar alla för de fås skull. Man arbetar inom nykterhetskommittén efter en linje, som skulle kunna karakteriseras på det sättet, att man vill kontrollera de få och lämna de många utanför. Jag vill inte uttala mig om, huruvida denna

linje kan komma att omfattas av en allmän mening. Men jag tror, att den väg, som här beträdes, är förtjänt av allmän uppmärksamhet.

Jag vill, herr talman, sluta med att ännu en gång förklara, att jag förstår den otålighet, som på åtskilliga håll ger sig till känna över att något resultat ännu inte kunnat redovisas. Men jag vill samtidigt betyga — och jag talar här utan tvekan å kommittéledamöternas vägnar — att man inom kommittén kommer att göra allt som är möjligt för att under loppet av första halvåret 1949 komma fram till ett resultat, som är något så när hållfast och som uppbäres av en enhällig uppfattning inom kommittén.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets under punkten 1) gjorda hemställan, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt dels ock på bifall till det av herr Dickson under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning till utskottet av motionen II: 139 för ny behandling; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Dickson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) i utskottets förevarande betänkande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren återförvisat motionen II: 139 av herr Dickson till utskottet för ny behandling.

Pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis änka.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning medelst uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Beträffande punkten 2) gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt dels ock på bifall till motionen II: 304; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I avseende å punkten 3) framställde slutligen herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i denna punkt gjorda hemställan dels ock på bifall till motionen II: 364; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis änka.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis änka.

I en den 30 januari 1948 dagtecknad proposition, nr 45, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden, föreslagit riksdagen medgiva, att framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis efterlämnade maka, fru Giovanna Bellardi Ricci, måtte från och med den 26 december 1947 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en pension av 5 000 kronor för år, varå tilläggsförmåner icke skulle utgå.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade avgivits av herr *Sundberg*, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition med den ändringen, att pensionen till fru Ricci skulle utgå endast så länge hon förbleve änka.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **SUNDBERG**: Herr talman! Anledningen till att denna pensionsfråga har uppkommit är som alla veta en tragisk men inom vårt land ovanlig händelse. Det väckte ju en viss uppmärksamhet när propositionen om denna pension lämnades till riksdagen. Det diskuterades flitigt man och man emellan, huruvida det egentligen förelåg skyldighet för regeringen att i ett fall som detta yrka på pension. Inom bankoutskottet föreställde vi oss givetvis, att det skulle komma att motioneras i detta ärende. Några motioner hade emellertid inte kommit utskottet till handa, när utskottet skulle gå till behandling av ärendet. Hade så skett är det mycket möjligt att utskottet hade fått utvidga behandlingen av frågan till att omfatta ett avgörande beträffande vårt lands skyldighet att pensionera i ett fall som detta, varjämte utskottet fått jämföra denna pension med en del andra änkepensioner, som utgå till svenska medborgare. Nu kom emellertid utskottet slutligen fram till att tillstyrka propositionen.

Som kammarens damer och herrar ha sett har jag till detta bankoutskottets utlåtande fogat en reservation som i korthet innebär, att riksdagen skulle bifalla propositionen med den ändringen, att pensionen icke som i propositionen påyrkas skall utgå för livstid utan i enlighet med kutymen vid beviljandet av pensioner till änkor endast så länge vederbörande förblir ogift. Tankegången bakom denna reservation är sålunda, att även om den händelse som givit

Pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis änka.

upphov till frågan är synnerligen ovanlig, torde det i varje fall inte finnas någon anledning att frångå en praxis, som vi så många gånger tidigare ha förfäktat. Vid behandlingen av motioner i pensionsfrågor ha ofta vederbörande motionärer och utskottets ledamöter kommit i diskussion om principfrågor och principavgöranden. Vi ha då ifrån utskottets sida alltid sagt ifrån, att det skall gälla alldeles utomordentliga fall för att man skall frångå intagna principiella ståndpunkter eller fastställda regler beträffande pensioner. Man skulle sålunda kunna jämföra det förslag, som här föreligger, med en hel del änkepensionsfrågor. Även det föreslagna beloppet skulle man kunna ställa under diskussion. Jag har emellertid inte haft möjlighet att få denna fråga mera ingående behandlad i bankoutskottet utan fått nöja mig med att framställa detta yrkande, som sålunda innebär, att man skall vidhålla den praxis, som vi tillämpat i liknande fall.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, som jag i min reservation har föreslagit och som innebär, att pensionen skall utgå till fru Ricci så länge hon lever ogift.

Häruti instämde herr *Rubbestad*, fröken *Öberg*, herr *Holm*, fru *Johansson* i Norrköping, herrar *Falk*, *Lundberg* och *Eriksson* i Sandby, fru *Gustafson* samt herrar *Lindahl*, *Skoglund* i Umeå, *Jansson* i Kalix och *Gavelin*.

Herr **OLOVSON** i Västerås: Herr talman! Jag uppskattar till fullo det uttryck för hövlighet, som uppenbarligen ligger bakom förslaget att bevilja den här ifrågasatta pensionen. Men utan att på något som helst sätt vilja sätta detta ärende i samband med statsutskottets utlåtanden nr 81 och 82, vilka för en stund sedan behandlades i kammaren, kan jag inte underlåta att säga, att fattiga svenskar, som skadat sig svårt un-

der militärtjänst, säkerligen också skulle uppskatta uttryck för hövlighet av detta slag.

Även om jag sålunda uppskattar hövligheten, så kan jag icke finna det sakligt motiverat att bevilja den här ifrågasatta pensionen. Jag finner det tvärtom motiverat att icke bevilja den. Jag kommer att här framställa ett yrkande, men innan jag gör det vill jag förklara, att jag av skäl som kanske inte behöva nämnas icke kommer att inlåta mig i någon vidare debatt. Då jag sålunda finner det vara omotiverat att bevilja den här ifrågasatta pensionen, hemställer jag, herr talman, om avslag på utskottets hemställan, vilket är detsamma som avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

I detta anförande instämde herrar *Hellbacken*, *Andersson* i Surahammar, *Spångberg* och *Nilsson* i Kristinehamn, fru *Eriksson* i Hallstahammar samt herrar *Andersson* i Mölndal och *Stenvall*.

Herr **WIBERG**: Herr talman! Jag ber att i första hand få framhålla, att herr Sundbergs uppgift att det är en kutym vid beviljandet av änkepensioner, att pension endast skall utgå så länge som vederbörande lever ogift, är riktig. Därav följer givetvis också att utskottet, när det i detta fall stannat för att förorda Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, funnit alldeles särskilda skäl föreligga.

Utskottet har mycket ingående behandlat ärendet. Jag skall tillåta mig att i all korthet beröra några av de skäl, som föranlett utskottsmajoritetens ställningstagande. Herr Sundberg framhöll, att den händelse, som utgjorde den primära grunden till Kungl. Maj:ts proposition, var ovanlig och tragisk. Detta konstaterande är naturligtvis fullständigt riktigt. Jag vill vidare erinra om att det gäller ett regeringsförslag som grundar sig på en framställning från utrikesministern och vilket sålunda i viss omfattning är att hänföra till det

Pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis änka.

område, som vi bruka beteckna med utrikes ärenden. På grund av de förhållanden jag nu vidrört och med hänsyn till att utskottet funnit att ett förordande av propositionen oförändrad mänskligt att döma icke kommer att leda till prejudicerande följder, övervann utskottet slutligen sina betänkligheter och stannade för att förorda bifall till propositionen utan det tillägg, som herr Sundberg för sin del förelagit.

Av nu anförda skäl ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! Jag delar helt och hållet det uttalande, som herr Olovson i Västerås gjorde. Om man ställer statsutskottets utlåtanden nr 81 och 82, om vilka vi redan beslutat, i paritet med den nu föreliggande frågan, finner man det uppenbart, att herr Olovsons synpunkter äro vägande. Det förefaller som om det närmast är ett lotteri, till vilket utskott vederbörande frågor skola remitteras. Det är beklagligt, att man skall behöva säga detta, men för min del anser jag, att de fall, som behandlats i statsutskottets utlåtanden nr 81 och 82, äro mer ömmande än förevarande fall.

Herr talman! Jag vill icke ställa något yrkande, utan jag har endast velat förklara, att jag delar herr Olovsons uppfattning.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Här ha nu ställts ett par tre frågor i ett visst inbördes samband med varandra. Jag har själv gjort det samma. Jag nämnde vid en föregående punkt på föredragningslistan, att när vi ge tiotals eller hundratals miljoner i olika former för att bota krigets skador utanför landets gränser och när vi såsom under denna punkt äro beredda att ge en pension på sätt som här förelagits, så borde vi handla en smula generöst också emot våra egna, vilka

blivit skadade i militärtjänst. Jag vill emellertid för min del icke vara med om att vända detta argument åt det andra hållet och säga, att därför att vi icke handlat på ett visst sätt i en del andra fall skola vi säga nej under denna punkt. Såsom frågan nu ligger till efter regeringens förslag och då första kammaren redan fattat sitt beslut i enlighet med utskottets utlåtande, tror jag icke, att det skulle vara så lyckligt, om vi i denna kammare sade nej. Jag vill därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Fröderberg*.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till utskottets hemställan med den ändring däri som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sundberg begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 2:o) angivna propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att

Provisoriskt pensionstillägg för f. d. beställningshavare i försvarsväsendets reserv. Översyn av barnbidragslagarna.

han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Wiberg, i anledning varav votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Enligt omröstningsapparaten avgåvos därvid 62 ja och 84 nej, varjämte angavs, att 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta samt att 64 ledamöter voro frånvarande. Vid omröstningen hade sålunda redovisats endast 228 av kammarens 229 röstberättigade ledamöter.

På därå framställd proposition beslöt kammaren likväl godtaga omröstningens resultat; och hade kammaren sålunda bifallit utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.¹

§ 9.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., såvitt propositionen hänvisats till bankoutskottet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Provisoriskt pensionstillägg för f. d. beställningshavare i försvarsväsendets reserv.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner angående provisoriskt pensionstillägg till pensionerade f. d. beställningshavare på försvarsväsendets reservstater.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr **FRÖDERBERG**: Herr talman! När riksdagen år 1926 reglerade lönerna för statstjänarna i allmänhet och då även för de vid försvarsväsendet anställda, lämnades en grupp utanför,

nämligen reservstaterna. Även när pensionerna sedan ordnades för statstjänstemännen, ställdes denna grupp åt sidan. Kungl. Maj:t förutsatte nämligen i propositionen, att reservstaternas ställning skulle upptagas till särskild och förnyad behandling i samband med försvarsrevisionen. Utskottet har nu i det föreliggande utlåtandet hänvisat till detta och förutsatt, att en utredning genom Kungl. Maj:ts försorg snart skall äga rum samt att frågan då kommer att lösas. Jag vill icke här ställa något yrkande utan endast uttala den förhoppningen, att denna utredning kommer till stånd så snart, att frågan kan föreläggas nästa års riksdag.

Häruti instämde herr *Holmström*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs vart efter annat:

bankoutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa kostnader för allmänt kyrkomöte; och

första lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckt motion om införande av en svenska folkets nationaldag.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Översyn av barnbidragslagarna.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner om en översyn av lagen om allmänna barnbidrag och lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.

Utskottets hemställan föredrogs. Härvid yttrade:

¹ Den efter omröstningen framkallade fotografiska voteringstablan utvisade följande röstfördelning, nämligen: 63 ja, 84 nej, 18 avstår och 64 frånvarande.

Samordnande av hälso- och sjukvårdsfrågor samt idrott, gymnastik och friluftsliv, m. m.

Fröken ÖBERG: Herr talman! Jag har icke för avsikt att kritisera detta utskottsutlåtande, vilket jag finner vara mycket positivt. Jag har särskilt uppmärksammat satsen, att den föreslagna utredningen även bör överväga om och i vilken utsträckning en mer generell förbättring kan genomföras i fråga om barnbidragen.

Jag begärde ordet närmast för att rikta en uppmaning till vederbörande statsråd. Departementschefen är visserligen icke nu närvarande i kammaren, men jag föreställer mig, att mina synpunkter ändå komma att nå honom. Jag vill vädja till statsrådet, att han icke måtte dröja med igångsättandet av denna utredning, utan att den kommer till stånd så fort som möjligt. Det finns många mödrar här i landet, som vänta på att denna fråga skall lösas.

Jag hoppas också, att ändringen i fråga om dem, som enligt 1947 års lag nu få ett mindre bidrag än tidigare, icke måtte så sammankopplas med en eventuell förhöjning av samtliga bidrag att rättelsen för deras del fördröjes.

Herr talman! Jag har endast velat framföra dessa synpunkter i anslutning till det föreliggande utskottsutlåtandet.

Fru RÖNN-CHRISTIANSSON: Herr talman! Utskottet konstaterar, att de nya lagarna på detta område medfört förbättringar för många barn, men i vissa fall, medgiver utskottet, ha några som helst förbättringar icke inträffat och återigen i andra fall kan man konstatera en viss försämring.

Det är just detta senare förhållande, som vi kommunister påpekade i en motion till förra årets riksdag. Dessutom underströko vi, att behovsprövningen borde slopas även beträffande särskilda barnbidrag. Denna vår uppfattning delades av Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet. Vidare framhöllo vi i vår motion, att bidrag skulle utgå även till barn, som icke fyllt tre

år. Den regeln, att ett barn under sina första tre levnadsår skulle uteslutas från bidrag därför att fadern var okänd, kunna vi icke acceptera. En dylik bestämmelse inkräktar nämligen alltför bryskt på en människas privatliv. Under alla förhållanden måste ju samhället i sista hand träda hjälpande emellan. Det rör sig icke heller om ett så stort antal fall.

Herr talman! Jag har i detta sammanhang velat påpeka dessa olägenheter i förhoppning, att den kommande utredningen skall beakta detta. Jag har intet annat yrkande än utskottets.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat:
andra lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckta motioner angående de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders m. fl. barn; och

nr 23, i anledning av väckta motioner angående vidgad tillämpning av lagen om särskilda barnbidrag till att omfatta även änklingars barn; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om skärpta bestämmelser avseende skydd mot eldfara inom elevhem vid vissa skolor och anstalter; och

nr 8, i anledning av väckt motion om förenklade bestämmelser för val av ordinarie lärare i folkskolan.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Samordnande av hälso- och sjukvårdsfrågor samt idrott, gymnastik och friluftsliv, m. m.

Föredrogos andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om utredning

Samordnande av hälso- och sjukvårdsfrågor samt idrott, gymnastik och friluftsliv, m. m.

angående samordnande av hälso- och sjukvårdsfrågor samt idrott, gymnastik och friluftsliv, m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Att så här sent på kvällen vid dagordningens sista punkt och mot ett enhälligt utskott anför motionärernas synpunkter kan synas vara en rätt improduktiv sysselsättning. Jag skall därför fatta mig mycket kort, men jag anser dock att denna motion inte får förbigås i tysthet.

Utskottet har avstyrkt vår motion om ett speciellt hälsovårdsdepartement, under vilket även idrotten skulle sortera. Man har hänvisat till att sjukvårdsärendena så nyligen överförts från socialdepartementet till inrikesdepartementet. I det senare departementet ha emellertid dessa frågor sammankopplats med polisfrågorna och frågorna om länsstyrelserna samt en rad andra administrativa problem. Denna hopblandning av ärendena kontrasterar också mot det förhållandet, att sjukvårdsärendena alljämt äro fördelade på inte mindre än fyra departement, eklelesiastik-, social-, försvars- och inrikesdepartementen.

I vår motion hade vi avsett, att regering och riksdag i dessa frågor mera än hittills skulle taga sikte på det mest försummade området i svensk sjukvård nämligen det profylaktiska. Vi ha tyvärr alltför mycket inriktat oss på att bota sjuka och försummat den förebyggande vården. Det är nästan bara sjukvård och för litet hälsovård. I det sammanhanget ha vi understrukit den sociala delen av sjukvården. En social dränering förebygger i mycket hög grad sjukdomar, och därför skulle inrättandet av ett hälsovårdsdepartement efter flera utländska mönster vara en åtgärd, som bar sig i längden. Därvid stödja vi oss på efterkrigsprogrammet som

konstaterar, att arbetskraften är den viktigaste av alla produktiva tillgångar och att det lönar sig att investera stora belopp i arbetet för folkhälsans höjande.

När vi sammankopplat hälsovården med idrotten är det därför att den fysiska fostran, de breda folklagrens deltagande i sport och gymnastik, enligt vår mening är en mycket viktig del av denna profylaktiska hälsovård. När riksidrottsförbundet i sitt yttrande över motionen först hänvisar till den svenska idrottsrörelsens karaktär av frivillighet, som ger den dess inneboende kraft, vill jag bara betona, att motionärerna inte avse att på något sätt ändra denna frivillighet. Det har ju visat sig i exempelvis Stockholm, att samarbetet mellan idrottsstyrelsen och idrottsorganisationerna varit mycket gott och på intet sätt pressande för de sistnämnda. Men det finns ju också vissa slitningar inom idrotten. Såsom det nu är, är ju riksidrottsförbundet den organisation, som sällar anslagen även till andra organisationer. Riksidrottsförbundets ledning har varit rätt kottoribetonad. Kanske har en liten ändring till det bättre inträtt, men det anses sedan länge vara ofrånkomligt, att det skall vara ett inslag av ärftlig monarki i den högsta ledningen, att den högsta posten skall gå i arv inom »kungahuset». Även i övrigt har ledningen varit litet exklusiv, och det torde råda en viss spänning mellan riksidrottsförbundets ledning, det korporativa idrottsförbundet och de olika »främjandena», vilkas anslag skola sållas av riksidrottsförbundet.

Skulle det inte vara en stor fördel om staten, som beviljar anslag, litet mer än hittills intresserade sig för anslagens fördelning? Det är ändå så, som motionärerna sagt, att den del av svenska folket som aktivt utövar idrott trots allt är rätt liten. Allt är för mycket anlagt på stjärnidrott och på åskådandet av stjärnidrott, medan motionsidrotten är ett ganska försummat kapitel.

Samordnande av hälso- och sjukvårdsfrågor samt idrott, gymnastik och friluftsliv, m. m.

Jag skall, som sagt, vid denna sena timme inte säga mer om denna sak. Jag skall inte heller fresta tålamodet med en votering. Jag är emellertid övertygad om att eftersom dessa hälsovårdsfrågor uppmärksammats utomlands — bl. a. har Förenta Nationerna tagit initiativ i dessa frågor, vilket t. ex. Alva Myrdal talar om i en artikel i Vi — och i en rad länder skjutits fram i första planet och lösts på detta sätt, så faller frågan framåt.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Ordet lämnades på begäran till

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 218 måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Denna anhållan bifölls.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 10.16 em.

In fidem
Gunnar Britth.